

HAASTATTELUJEN AUTOMAATTINEN LITTEROINTI UUTISTYÖSSÄ JA HAASTATELTAVAN OIKEUDET

Minna Pulli
Maisterintutkielma
Journalistiikka
Kieli- ja viestintätieteiden
laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Minna Pulli	
Työn nimi Haastattelujen automaattinen litterointi uutistyössä ja haastateltavan oikeudet	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Joulukuu 2020	Sivumäärä 89
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä tutkielmassa selvitetään, kuinka laajasti automaattisia litterointiohjelmia on otettu käyttöön uutistoimituksissa Suomessa ja ulkomailla. Lisäksi tarkoituksena on muun muassa selvittää, voivatko haastateltavan oikeudet asettaa reunaehjoja automaattiselle litterointiprosessille.</p> <p>Tutkielman aineisto on kerätty vuoden 2019 joulukuussa kyselyin. Aineisto koostuu 18 eri uutismedian vastauksista. Medioista kuusi on Suomesta ja 12 muista maista. Kaikki ulkomaalaiset mediat sekä yksi suomalaisista medioista ovat uutistoimistoja ja MINDS-yhteistyöverkoston jäseniä.</p> <p>Taustatietoa tutkielman aiheesta on haettu aiemman tutkimuksen ja kirjallisuuden lisäksi asiantuntija-haastatteluilla. Haastatteluja tehtiin kolme vuosien 2019 ja 2020 aikana.</p> <p>Metodina tässä tutkielmassa on käytetty laadullista aineiston analyysia ja sisällön erittelyä. Valtaosa avointen kysymysten vastauksista on analysoitu sisällön erittelyn avulla, ja analyysissa käytettävät sisältöluokat on luotu aineiston pohjalta.</p> <p>Aineisto on luokiteltu ensin automaattisia litterointiohjelmia käyttäviin medioihin, ohjelmien käyttöönottoa suunnitteleviin medioihin, käyttöönottoa pohtineisiin medioihin sekä medioihin, joissa asiaa ei ole edes pohdittu. Tämän jälkeen kyselyiden vastauksia on tarkemmin avattu ja analysoitu sisällön erittelyn keinoin osittain aiemmin mainittujen luokkien sisällä sekä osittain niiden ulkopuolella.</p> <p>Tutkielma osoittaa, että automaattisten litterointiohjelmien käyttö uutistyössä kiinnostaa medioita ja on jo joissakin uutismedioissa tullut osaksi uutistyötä. Ainoastaan yksi mukana olleista medioista ei ollut edes pohtinut automaattisten litterointiohjelmien käyttöönottoa.</p> <p>Tutkielman tulosten perusteella automaattisten litterointiohjelmien merkitys uutistyössä on kasvussa ja ohjelmista on tulossa yhä yleisempi työväline uutistoimituksissa. Siitä ollaan kuitenkin edelleen kaukana, että haastattelujen litterointi uutistoimituksissa olisi yleinen käytäntö.</p> <p>Vain harva tähän tutkielmaan osallistuneista medioista arvioi, että haastateltavan oikeudet voisivat asettaa reunaehjoja automaattiselle litterointiprosessille.</p> <p>Tutkielman toimeksiantaja oli Suomen Tietotoimisto (STT).</p>	
Asiasanat: automaattinen litterointi, haastattelu, uutistoimistot, haastateltavan oikeudet, sisällön erittely	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1 Litterointiohjelmia käyttävät uutistoimistot vs. muut	48
KUVIO 2 Litterointiohjelman käyttöä suunnittelevat vs. asiasta vasta keskustelleet uutistoimistot.....	50
KUVIO 3 Uutistoimistojen syyt automaattisten litterointiohjelmien käytölle.....	53
KUVIO 4 Näin uutistoimistot käyttävät automaattisia litterointiohjelmia	54
KUVIO 5 Näin uutistoimistot arkistoivat litteraatioita	55
KUVIO 6 Litterointiohjelmia käyttävien uutistoimistojen kokemukset hyödyllisyydestä	56
KUVIO 7 Kaikkien uutistoimistojen arviot litterointiohjelmien hyödyistä	57
KUVIO 8 Uutistoimistojen arviot haastateltavan oikeuksien vaikutuksesta.....	59
KUVIO 9 Litterointiohjelmia käyttävät suomalaismediat vs. muut.....	61
KUVIO 10 Litterointiohjelmien käyttöä suunnittelevat suomalaismediat vs. ei suunnitteleva	62
KUVIO 11 Suomalaismedioiden syyt automaattisten litterointiohjelmien käytölle...	65
KUVIO 12 Näin suomalaismediat käyttävät automaattisia litterointiohjelmia.....	66

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Yhteenvedo medioiden vastauksista.....	70
---	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TAUSTA JA KÄSITTEET	5
2.1	Aiemmasta tutkimuksesta	5
2.2	Automatisaatio journalismissa	8
2.3	Uutistoimistot	11
2.4	Haastattelu journalismissa	13
2.5	Puheentunnistus	14
2.5.1	Automaattinen puheentunnistus Suomessa nykypäivänä	16
2.5.2	Puheentunnistus uutistyön ulkopuolella	19
2.6	Viestintäoikeus	20
2.6.1	Lähdesuoja	21
2.7	Journalistietiikka	22
2.7.1	Julkisen sanan neuvosto	25
2.7.2	Haastateltavan oikeudet	26
2.7.3	Lausuma uutisautomaatiikasta	28
2.8	Haastateltavan oikeudet ja automaattinen litterointi	28
2.8.1	Yleiset litteraatioarkistot	31
2.8.2	Julkisen sanan neuvostoon tehdyt kantelut	32
3	AINEISTON HANKINTA JA METODI	34
3.1	Tutkimuskysymykset	34
3.2	Aineiston hankinta	34
3.2.1	Suomenkielisen kyselyn esittely	37
3.2.2	Englanninkielisen kyselyn esittely	39
3.3	Aineiston käsittely ja analyysi	41
3.3.1	Ensimmäinen luokitteluvaihe	42
3.3.2	Sisältöluokkien luominen	43
3.3.3	Rinnakkais- ja uusintaluokittelu	44
4	TULOKSET	47
4.1	Uutistoimistot	47
4.1.1	Litterointiohjelmia käyttävät uutistoimistot	48
4.1.2	Käyttöönottoa suunnitteleva uutistoimisto	50
4.1.3	Litterointiohjelmien käyttöä vasta pohtineet uutistoimistot	51
4.1.4	Uutistoimistojen syyt litterointiohjelmien käyttöönotolle	52

4.1.5	Esimerkkitilanteet, joissa uutistoimistot käyttävät litterointiohjelmia.....	53
4.1.6	Uutistoimistot suosivat litteraatioiden arkistoinnista.....	54
4.1.7	Moni uutistoimisto pitää litterointiohjelmia tehokkaina.....	55
4.1.8	Haastateltavan oikeuksien vaikutus.....	57
4.1.9	Uutistoimistojen lisähuomiot	60
4.2	Suomalaiset mediat.....	60
4.2.1	Yksi kokeillut eri sovelluksia jo vuosien ajan.....	63
4.2.2	Käyttöönottoa suunnittelevat suomalaismediat.....	63
4.2.3	Yhdessä mediassa käyttöönottoa ei ole pohdittu	64
4.2.4	Suomalaismedioiden syyt litterointiohjelmien käyttöönotolle	64
4.2.5	Esimerkkitilanteet, joissa suomalaismediat käyttävät litterointiohjelmia.....	65
4.2.6	Litteraatioiden arkistointi vielä epävarmaa	66
4.2.7	Suomalaismediat toivovat litterointiohjelmien säästävän aikaa.....	67
4.2.8	Haastateltavan oikeuksien ja talon sisäisten ohjeiden vaikutus.....	67
4.2.9	Suomalaismedioiden lisähuomiot	68
4.3	Yhteenveto kaikkien medioiden vastauksista	68
4.3.1	Yleisin syy litterointiohjelmien käyttöönotolle tehokkuus	70
4.3.2	Esimerkkitilanteet, joissa mediat käyttävät litterointiohjelmia	71
4.3.3	Valtaosa arkistoi litteraatioita.....	71
4.3.4	Kaikkien medioiden arviot hyödyistä.....	72
4.3.5	Kaikista medioista kaksi arvioi haastateltavan oikeuksien voivan vaikuttaa.....	73
4.3.6	Kaikkien medioiden lisähuomiot.....	73
5	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	74
5.1	Automaattinen litterointi kiinnostaa medioita	74
5.2	Vain harva arvioi haastateltavan oikeuksilla olevan vaikutusta	78
6	LOPUKSI.....	80
6.1	Tutkimuksen arviointi.....	80
6.2	Mahdollisia jatkotutkimusaiheita	82
	LÄHTEET.....	84

LIITTEET

1 JOHDANTO

Takana on pitkä haastattelu, ja edessä on haastattelun purkaminen ja uutisjutun kirjoittaminen deadline painaessa päälle. Tilanne on tuttu monelle toimittajalle. Varmasti lukuisat toimittajat ovat tässä kohtaa myös toivoneet, että haastattelunauhan saisi purettua helpommin ja nopeammin kuin toistamalla lukuisia kertoja samaa kaavaa: paina play, paina stop, kirjoita muutama sana tai virke ja paina taas play.

Ainakin teoriassa edellä kuvattu oravanpyörä on yksi niistä toimittajan työn rutiineista, joita automaattiset litterointiohjelmat pystyisivät muuttamaan. Automaattisen litterointiohjelman perusajatus on nimittäin hyvin yksinkertainen: kyseessä on ohjelma, joka ilman ihmisen työpanosta muuttaa puheen suoraan tekstiksi. Automaattisten litterointiohjelmien tarjoamat mahdollisuudet eivät kuitenkaan rajoitu ainoastaan nauhoitetun haastattelun litteroimiseen, vaan niiden käyttöominaisuuksien on määrä olla paljon laajemmat.

Paino edeltävän osion ensimmäisessä lauseessa on kuitenkin sanoilla ainakin teoriassa, sillä kysymys on ennen kaikkea tiettyyn kieleen sidoksissa olevasta ohjelmasta, jota ei voida siirtää sellaisenaan eri kieltä käyttävästä maasta toiseen. Lisäksi kyseessä on suhteellisen uusi työkalu, joka on monin paikoin vasta kehitysvaiheessa.

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on pureutua ennen kaikkea siihen, onko kyseessä ainoastaan teoria vai onko automaattisten litterointiohjelmien käyttäminen todellisuutta uutistoimituksissa. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, ovatko mediat sitä mieltä, että haastateltavan oikeudet tavalla tai toisella voisivat vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin eli voisivatko oikeudet asettaa jonkinlaisia reunaehtoja tälle toiminnalle.

Automaattiset litterointiohjelmat ovat yksi lukuisista media-alan työskentelytapoja parhaillaan muuttavista uusista työkaluista. Uutistyon automatisoinnin on uskottu muovaavan merkittävästi uutiskenttää, mistä kertoo jo pelkästään viime vuosina käyty keskustelu siitä, ovatko uutisrobotit viemässä työt toimittajilta (ks. esim. Lindén, 2016).

Vaikka ei ole mitenkään uusi asia, että journalismi on murroksessa (Väliweronen, 2009, s. 7), on silti myös automatisoinnin mukanaan tuomaa murrosta syytä tutkia mahdollisimman monelta näkökantilta. Haastattelujen automaattinen litterointi

on vain pieni osa uutistyyön automatisointia, mutta se voi mahdollisesti muuttaa keskeisesti yhtä journalismin peruspilareista eli haastattelun tekemistä. Ennen kaikkea tästä syystä tämän tutkielman tekeminen on nähty tarpeellisena.

Etukäteen oli tiedossa, että joissakin medioissa on otettu automaattisia litterointiohjelmiä käyttöön. Tavoitteena ja toiveena oli, että mukaan tutkielmaan saataisiin myös näitä medioita, jotta pystyttäisiin luomaan käsitys siitä, millaisissa tilanteissa automaattisia litterointiohjelmiä uutistoimituksissa jo nykypäivänä käytetään. Tavoitteena oli siis tuoda esille myös käytännön esimerkkejä automaattisesta litteroinnista.

Tutkielma rakentuu kuudesta luvusta. Johdannon jälkeen luvussa kaksi avataan tutkimusaiheeseen liittyvää aiempaa tutkimusta ja oleellisia käsitteitä, kuten litterointia ja automaattista puheentunnistusta. Lisäksi käydään läpi muun muassa journalistietiikan syntyä ja Julkisen sanan neuvoston (JSN) Journalistin ohjeita.

Luvussa kaksi avataan myös tätä tutkielmaa varten haastateltujen kolmen asiantuntijan haastatteluja sekä heidän arvioitaan siitä, voivatko haastateltavan oikeudet tavalla tai toisella vaikuttaa automaattiseen litterointiin. Asiantuntijat ovat Aaltoyliopiston professori Mikko Kurimo, joka on tutkinut automaattista puheentunnistusta, viestintäoikeuden professori Päivi Korpisaari Helsingin yliopistosta ja Julkisen sanan neuvoston entinen jäsen Lauri Haapanen, joka työskenteli haastattelun teko-
hetkellä Jyväskylän yliopiston tutkijatohtorina kieli- ja viestintätieteiden laitoksella. Kurimon haastattelulla haettiin tietoa ennen kaikkea siitä, missä puheentunnistuksessa mennään Suomessa eli siitä, kuinka hyvin suomen kieltä automaattisesti litteroivat ohjelmat toimivat ja miltä niiden kehitys näyttää tulevina vuosina. Korpisaa-
relta haettiin tietoa siitä, voivatko lait asettaa reunaehdot automaattiselle litteroinnille uutistoimituksissa. Haapanen vastasi muun muassa kysymykseen, voivatko Journalistin ohjeissa olevat haastateltavan ja haastattelijan oikeudet asettaa reunaeh-
toja automaattiselle litteroinnille. Tätä kysymystä pohtivat Haapasen lisäksi myös Korpisaari ja Kurimo. Taustatietoa haettiin haastatteluilla suoraan asiantuntijoilta ennen kaikkea sen takia, että näin saatiin ajankohtaisin ja uusin tieto. Päätökseen vai-
kutti myös se, että aiheesta löytyi huonosti kirjallisuutta ja aiempaa tutkimusta.

Luvussa kolme siirrytään aineiston hankintaan ja metodin esittelyyn. Tutkielman aineisto on hankittu kyselyin, joita oli kaksi erilaista. Toinen kyselyistä oli suomenkielinen, ja siihen vastasi viisi mediaa. Nämä mediat olivat Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Yle, MTV Uutiset ja Keskisuomalainen. Toinen kysely oli englannin-
kielinen, ja se lähetettiin kaikille MINDS-yhteistyöverkoston jäsenille. MINDS on uu-
tistoimistojen globaali yhteistyöverkosto, jonka tavoitteena on tukea uutistoimistojen
sekä yleisesti koko media-alan kehitystä (MINDS, 2020). Jäseniä siinä oli tutkielman
teko-
hetkellä 24 kappaletta, joista 13 vastasi kyselyyn: norjalainen NTB, puolalainen

PAP, ruotsalainen TT, japanilainen Kyodo News, sveitsiläinen Keystone-SDA, tshekiläinen CTK, saksalainen DPA, belgialainen Belga, tanskalainen Ritzau, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin kansallinen uutistoimisto PA, kansainvälinen Reuters, australialainen AAP ja suomalainen STT. Tutkielman aineisto koostui siis 18 median edustajien vastauksista.

Neljännessä luvussa esitellään tuloksia sekä maailmalta että Suomesta. Tuloksissa on ensin käsitelty MINDS-yhteistyöverkoston vastaukset ja tämän jälkeen suomenkieliseen kyselyyn vastanneiden medioiden vastaukset. Molemmat tulososiot on jaettu useampaan eri alaosiioon. Ensin sekä uutistoimistojen että suomenkieliseen kyselyyn vastanneiden medioiden vastaajat on jaettu luokkiin sen mukaan, mikä kussakin mediassa on tilanne automaattisten litterointiohjelmien suhteen. Näitä luokkia on neljä: automaattisia litterointiohjelmiä käyttävät mediat, niiden käyttöönottoa suunnittelevat mediat, asiasta pohdintaa käyneet mediat ja mediat, joissa asiaa ei ole edes pohdittu. Uutistoimistojen vastauksia käsittelevässä tulososiossa on näistä luokista käytössä kolme ensimmäistä, ja suomalaisten medioiden vastausosiossa kaksi ensimmäistä sekä viimeinen. Kaikkiin luokkiin ei siis kummankaan kyselyn puolella sijoittunut vastaajia. Näissä luokissa on kerrottu esimerkiksi se, kuinka kauan mediat ovat käyttäneet automaattisia litterointiohjelmiä tai milloin ne aikovat ottaa ohjelmia käyttöön.

Näiden luokkien jälkeen kummassakin tulososiossa siirrytään vastauksiin, joita on analysoitu sisällön erittelyn avulla. Nämä vastaukset on jaettu viiteen niin sanottuun aihealueeseen. Näistä luokista ensimmäisessä analysoidaan vastaukset kysymyksiin siitä, miksi automaattisia litterointiohjelmiä on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön. Seuraavassa luokassa analysoidaan vastaukset kysymyksiin esimerkiksi tilanteista, joissa ohjelmia on käytetty tai aiotaan ottaa käyttöön. Kolmannessa luokassa analysoitavana ovat vastaukset kysymykseen, mitä ohjelmien tuottamille teksteille tehdään tai aiotaan tehdä. Kaksi viimeistä luokkaa, joissa vastauksia on analysoitu sisällön erittelyn keinoin ovat luokat, joista toisessa käsitellään ohjelmista saatua tai odotettua hyötyä ja toisessa vastaajien lisäämiä huomioita.

Näiden lisäksi sekä uutistoimistojen että suomenkieliseen kyselyyn vastanneiden medioiden tulososioissa on kohta, jossa esitellään tutkielmaan osallistuneiden medioiden vastauksia haastateltavan oikeuksien mahdollisista vaikutuksista automaattiseen litterointiin. Lisäksi suomenkieliseen kyselyyn vastanneiden medioiden tulososiossa esitellään kyseisten medioiden vastauksia siihen, onko toimituksissa käytössä talon sisäisiä ohjeita, jotka voisivat vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin. Näiden aihealueiden vastauksia ei ole viidestä muusta luokasta poiketen analysoitu sisällön erittelyn keinoin.

Tulosten jälkeen luvussa viisi on pohdinta ja johtopäätökset, joita seuraa luvussa kuusi tutkielman arviointi ja mahdolliset jatkotutkimusaiheet. Tutkielman lopussa on kirjallisuusluettelon lisäksi liitteinä taulukko vastausten luokitteluvaiheista sekä tutkielmaa varten tehdyt kyselyt.

Tutkielman toimeksiantaja on Suomen Tietotoimisto (STT).

2 TAUSTA JA KÄSITTEET

Tässä luvussa käsitellään tämän maisterintutkielman aiheeseen liittyvää aiempaa tutkimusta sekä avataan aiheeseen liittyviä tärkeimpiä käsitteitä.

Ensimmäisessä alaluvussa käydään lyhyesti läpi aiempaa tutkimusta, minkä jälkeen siirrytään käsitteiden määrittelyyn. Aiempaa tutkimusta on avattu osittain myös ensimmäisen käsitteen eli automatisoitu journalismi -alaluvun yhteydessä, sillä tähän tutkielmaan kytkeytyvä aiempi tutkimus on sidoksissa journalismin automatisointiin.

Uutistoimistoja käsittelevässä alaluvussa esitellään lyhyesti mukana tutkielmassa olevat uutistoimistot. Johdannossa mainitut asiantuntijahaastattelut löytyvät alaluvuista 2.5 Puheentunnistus, 2.6 Viestintäoikeus ja 2.8 Haastateltavan oikeudet ja automaattinen puheentunnistus.

2.1 Aiemmasta tutkimuksesta

Tutkielmaa aloittaessa oli olettamuksena, että aiempaa tutkimustietoa aiheesta ei löydy. Tämä oletamus osoittautui myös oikeaksi: tutkimustietoa automaattisesta litteroinnista ja haastateltavan oikeuksien mahdollisista vaikutuksista tähän prosessiin ei löytynyt.

Tutkimustietoa automatisoinnista uutistyössä sen sijaan löytyi. Esimerkiksi tutkija Alexander Fantan (2017) Reuters Institute for the Study of Journalismille tekemässä tutkimuksessa on selvitetty, kuinka laajasti uutistoimistot ovat ryhtyneet tuottamaan uutisartikkeleita datan pohjalta robotiikan avulla. Fantan tutkimuksessa oli mukana yhteensä 15 uutistoimistoa, joista yhdeksän kertoi tuottavansa tekstiä automaattisesti tavalla tai toisella. Nämä uutistoimistot olivat kansainvälinen uutistoimisto Reuters, kansainvälinen AP, norjalainen NTB, saksalainen DPA, tanskalainen Ritzau, kansainvälinen AFP, ruotsalaisen TT, alankomaalainen ANP ja

itävaltalainen APA. Yhdessä uutistoimistossa oli aiemmin ollut käytössä uutisrobotiikkaa (Lusa), ja kahdessa uutisrobotiikkaa oli kehitteillä (PA ja STT). Kolmessa Fantan tutkimuksessa mukana olleessa uutistoimistossa ei tutkimuksen tekohetkellä ollut uutisrobotiikkaa käytössä. Nämä uutistoimistot olivat italialainen Ansa, espanjalainen Efe ja tshekkiläinen CTK.

Tutkimuksensa johtopäätöksissä Fanta (emt.) toteaa, että automatisaatio on uutistoimistoille kasvavassa määrin merkittävä työkalu sisällön tuotannossa. Fantan mukaan automatisoitua journalismia ei voida kuitenkaan pitää ubiikkina uutistuotannossa, koska osa tutkimuksessa mukana olleista uutistoimistoista (mukaan lukien suuret organisaatiot kuten Efe ja Ansa) eivät vielä tuottaneet uutisia automaattisesti. Hänen mukaansa uutistoimistot vaikuttavat haluttomilta sijoittamaan automatisointiprojekteihin, joiden ei uskota tuottavan merkittävää taloudellista hyötyä tai uudenlaista liiketoimintaa.

Uutisjuttujen tuottaminen automaattisesti on Fantan (emt.) tutkimuksen mukaan rajoittunut pitkälti urheilu- ja talousuutisiin, joista on helpoiten saatavilla strukturoitua dataa. Fanta toteaaakin johtopäätöksensä lopussa, että uutismaailmassa ollaan vielä kaukana siitä, että automatisoidusta journalismista tulee yleinen käytäntö.

Fantan (emt.) työ toimi myös hyvänä esikuvana tälle tutkielmalle, sillä hänenkin tutkimuskohteenaan olivat MINDS-yhteistyöverkoston jäsenet, ja tutkimus liittyi automatisointiin. MINDS-yhteistyöverkosto on uutistoimistojen globaali yhteistyöverkosto, jonka tavoitteena on tukea uutistoimistojen sekä yleisesti koko media-alan kehitystä. Jäseniä siinä oli tämän tutkielman tekohetkellä 24 kappaletta.

Karlstadin yliopiston media ja viestintäopintojen apulaisprofessori Christer Clerwall (2014) on vertaillut, kuinka lukijat reagoivat ihmisten ja robottien kirjoittamiin uutisiin. Clerwallin tutkimuksen mukaan ainoa merkittävä ero oli, että ihmisen kirjoittamia uutisia pidettiin miellyttävämpänä lukea.

Automatisointia uutistyössä ovat ulkomailla tutkineet myös muun muassa Minnesotan yliopiston journalismin ja joukkoviestinnän laitoksella työskentelevä professori Matt Carlson ja Northwestern yliopiston Computational Journalism Lab -tutkimusryhmän johtaja Nicholas Diakopoulos. Heidän huomioitaan avataan seuraavassa alaluvussa.

Suomessa automatisointia uutistyön yhteydessä ovat tutkineet esimerkiksi Helsingin yliopisto yhdessä Teknologian tutkimuskeskus VTT:n kanssa. Vuosina 2017 ja 2018 tehdyssä tutkimuksessa (Melin ym., 2018) Helsingin yliopisto ja VTT tutkivat kumpi kirjoittaa jutun paremmin, robotti vai toimittaja. Tutkimuksessa vertailtiin toimittajien ja Valtteri-robotin tekemiä uutisia. Tutkijoiden mukaan Valtteri-robotin tekstit saivat arvioijilta huonomman arvosanan kuin toimittajien kirjoittamat tekstit, mutta silti Valtterin tuottamia tekstejä pidettiin tyydyttävinä.

Carl-Gustav Lindén on tutkinut automatisoidun journalismin vaikutuksia toimittajien työpaikkoihin. Lindén (2016) on etsinyt vastausta kysymykseen, miksi uutistoimituksissa edelleen riittää töitä toimittajille, vaikka journalistisia tehtäviä on automatisoitu jo vuosikymmeniä.

Lindén (emt.) teki tapaustutkimustaan varten 31 haastattelua. Haastateltavien joukossa oli muun muassa datajournalisteja, ja haastatellut edustivat kaikkiaan 22 eri organisaatiota, muun muassa yliopistoja ja paikallislehtiä. Lindénin mukaan automaattisen uutistenteon esitteli alun perin Yhdysvalloissa toimituksille kaksi ohjelmistoyritystä vuoden 2010 aikoihin. Tämän jälkeen näiden yritysten ohjelmistojen avulla on ryhdytty tuottamaan suuria määriä uutisia esimerkiksi AP:lle ja Forbesille. Ranskassa mielenkiinto uutisrobotiikkaa kohtaan on Lindénin mukaan kasvanut vuonna 2015 tehdyn onnistuneen kokeilun myötä. Kokeilussa Syllabs-tekoäly tuotti Le Monde -lehdelle 34 000 artikkelia vaali-illan aikana. Esimerkiksi Ruotsissa Mittmedia-konserni tuotti Lindénin tutkimuksen tekohetkellä jo sääuutisia automaattisesti ja urheilu-uutisten automatisointi oli testivaiheessa. Tanskassa Ritzau-uutistoimisto oli luonut malleja, joiden avulla kymmenien yritysten tulostiedoista saadaan tuotettua automaattisesti lyhyitä ensiversioita.

Lindénin mukaan (emt.) vaikka olisi naiivia ajatella, että ripeä kehitys ei joutaisi entistä kehittyneempiin keinoihin tuottaa uutisia automaattisesti, ovat toimittajat hänen mukaansa osoittaneet pystyvänsä mukautumaan uuteen teknologiaan sekä hillitsemään sitä.

Tämän tutkielman kannalta olennaisesta puheentunnistuksesta löytyy myös tutkimustietoa esimerkiksi lääketieteen puolelta. College of American Pathologists -organisaation akateemisessa julkaisussa vuonna 2003 julkaistun tutkimuksen (Al-Aynati & Chorneyko) johtopäätöksissä todetaan, että vaikka tutkimuksessa mukana olleen puheentunnistimen tarkkuusaste oli huono, voidaan silti epäilemättä sanoa, että automaattisten puheentunnistimien käyttö patologian osastoilla tulee yleistymään.

Vuonna 2017 julkaistussa Standfordin ja Washingtonin yliopistojen sekä Symantec Corporationin tutkimuksessa (Ruan ym., 2017) vuorostaan verrattiin tekstin tuottamista kosketusnäyttöpuhelimien sanelimella ja näppämistön tekstinsyötöllä. Vertailua tehtiin sekä englannin kielellä että mandariiniinaksi. Tutkimuksessa käytettiin Applen iPhone 6 Plus -puhelinta ja kiinalaisen Baidu-yhtiön automaattista puheentunnistinta. Tutkimuksen mukaan sekä englanniksi että mandariiniinaksi lyhyiden tekstien tuottaminen sanelimella oli laboratio-oloissa nopeampaa kuin näppämistön tekstinsyötöllä. Puheentunnistus teki myös vähemmän virheitä siinä vaiheessa, kun tekstiä syötettiin. Lopullisessa tekstissä puheentunnistimen tuottamissa teksteissä oli kuitenkin enemmän virheitä.

Suomessa puheentunnistusta on tutkittu esimerkiksi Aalto-yliopistossa. Tätä tutkielmaa varten haastatellun, automaattista puheentunnistusta tutkivan Aalto-yliopiston professorin Mikko Kurimon mukaan Suomessa eri puheentunnistimien välisiä eroja on tutkittu kuitenkin vain vähän. Kurimon (2019) mukaan tämä johtuu osaltaan siitä, että puheentunnistimien vertailu on hankalaa. Kurimo sanoi haastattelussa, että hankalaa vertailusta tekee se, kuinka niitä pitäisi vertailla toisiinsa: pitäisikö verrata esimerkiksi tunnistimen tekemiä virheitä sanoissa vai tunnistimen tuottaman tekstin ymmärrettävyyttä. Kurimon haastattelua on avattu laajemmin myöhemmin tässä samassa pääluvussa.

Tätä tutkielmaa varten ei etsitty tutkimustietoa tai muutakaan tietoa siitä, missä automaattisessa puheentunnistuksessa mennään kaikissa niissä maissa, jotka tässä tutkimuksessa esiintyvät. Ratkaisuun päädyttiin ennen kaikkea siitä syystä, että tutkimustiedon etsiminen usean eri maan puheentunnistuksen nykytilanteesta olisi ajallisesti sekä paikoittain myös kielitaidollisesti ollut haastavaa. Lisäksi toivottiin, että automaattisen puheentunnistuksen tilanne kunkin maan osalta tulisi esille tutkielman aineistosta.

2.2 Automatisaatio journalismissa

Kuten jo edellisessä alaluvussa tuli ilmi, on joissakin uutistoimituksissa jo automatisoitu työskentelyä. Englannin kielessä onkin otettu käyttöön termi *automated journalism* (suomeksi automatisoitu journalismi), jonka Carlson (2015) on määritellyt tarkoittavan ohjelmia tai algoritmeja, jotka pystyvät muuttamaan jäsennellyn datan julkaisukelpoisiksi uutisartikkeleiksi ilman ihmisen väliintuloa. Guide to Automated Journalism -oppaan uutisrobotiikasta julkaiseen Graefen määritelmä *automated journalism* -termistä on samassa linjassa Carlsonin määritelmän kanssa. Graefe (2016) kuitenkin lisää, että *automated journalism* -termin ohella kyseisestä prosessista käytetään myös termejä *algorithmic* (suom. algoritminen) ja *robot journalism* (suomeksi uutisrobotiikka).

Näiden termien lisäksi uutistyon automatisoinnista on käytetty useita muitakin termejä, kuten *machine journalism* (suom. koneellinen journalismi) (ks. Lindén ym., 2019), *datajournalism* (suom. datajournalismi) (ks. esim. Coddington, 2014), *computational journalism* (suom. laskennallinen journalismi) (ks. emt. & Diakopoulos, 2015) ja *computer-assisted reporting* (suom. tietokoneavusteinen journalismi) (ks. esim. Coddington, 2014). Näiden termien eroavaisuuksia ja päällekkäisyyksiä ei tässä tutkielmassa käsitellä tarkemmin, sillä kaikki nämä termit liittyvät ennen kaikkea datavetoiseen journalismiin eli journalismiin, jossa uutismateriaalia tuotetaan datan ja dataa

käsittelevän automatisoinnin avulla. Vaikka kaikki neljä termiä siis liittyvät journalistisen työskentelyn automatisointiin, liittyvät ne tämän prosessin osa-alueeseen, joka ei tässä tutkielmassa ole merkittävässä roolissa. Syytä on kuitenkin käsitellä, kuinka journalistiikan automatisoinnin on yleisesti arvioitu vaikuttavan media-alaan ja esimerkiksi sen työtilanteeseen.

Oppaansa vuonna 2016 julkaissut Graefe totesi tuolloin, että uutisartikkeleita jäsennellyn datan pohjalta tuottavat algoritmit ovat viime vuosina ravistelleet journalismia. Graefen mukaan sen jälkeen, kun algoritmit luotiin, ne ovat pystyneet luomaan tuhansia uusia uutisartikkeleita paljon edullisemmin, nopeammin ja virheettömämmin kuin yksikään toimittaja. Tämä on herättänyt toimittajien keskuudessa pelkoa siitä, että jossain vaiheessa heidät korvataan uutisroboteilla. Esimerkiksi tutkijat ovat nähneet uutisrobotit mahdollisuutena parantaa uutisartikkelien laatua. (Graefe, 2016.)

Uutistyon automatisoinnin aloittivat alan johtavat mediat kuten muun muassa uutistoimisto Associated Press (AP) ja The New York Times -lehti (Graefe 2016). Fantan (2017) tutkimuksesta käy ilmi, että automatisointi on levinnyt myös pienempiin mediataloihin, kuten esimerkiksi ruotsalaiseen TT-uutistoimistoon ja norjalaiseen NTB-uutistoimistoon.

Automaattisesti tuotetun sisällön yhtenä päätavoitteista on pidetty sitä, että se vähentää toimittajien työmäärää etenkin toistuvissa työtehtävissä ja kasvattaa samalla tuotantomäärää (Lindén ym., 2019). Graefen (2016) mukaan automatisoitu journalismi on hyödyllisimmillään juuri dataan perustuvien uutisjuttujen teossa. Kyseisen datan täytyy hänen mukaansa kuitenkin olla puhdasta, tarkkaa ja jäsenneltyä.

Automatisoidun journalismin rajoitteiksi Graefe luetteli vuonna 2016 muun muassa sen, että uutisia tuottavat algoritmit luottavat dataan ja olettamuksiin, jotka molemmat voivat olla virheellisiä tai harhaanjohtavia. Algoritmit eivät myöskään voi esittää kysymyksiä, selittää uusia ilmiöitä tai vahvistaa syy-seuraus-suhdetta. Lisäksi vielä vuonna 2016 algoritmien tuottamat tekstit olivat keskinkertaisia verrattuna ihmisten kirjoittamiin teksteihin. Graefe kuitenkin huomautti, että tekstin laatu mitä todennäköisimmin paranee, kun teknologia kehittyy.

Graefe (emt.) luettelee oppaassaan myös automatisoidun journalismin merkittävimpiä kysymyksiä ja vaikutuksia eri tahoille, kuten toimittajiin, mediataloihin ja yhteiskuntaan.

Toimittajien kohdalla Graefen (emt.) listalla on kolme asiaa. Ensimmäkin hän uskoo, että tulevaisuudessa toimittajat ja automatisoitu journalismi integroituvat yhä tiiviimmin ja luovat ihmisen ja koneen liiton. Toisekseen Graefe neuvoo toimittajia kehittämään itseään osa-alueilla, joissa automatisointi ei pysty toimimaan. Kolmanneksi hän huomauttaa, että automatisoitu journalismi todennäköisesti korvaa ne toimittajat, jotka tekevät niin sanottuja rutiiniuutisia. Samalla Graefen näkemyksen mukaan kuitenkin syntyy uusia toimenkuvia, jotka liittyvät algoritmien kehittämiseen.

Mediatalojen kohdalla Graefen (emt.) listalla on niin ikään kolme asiaa. Ensimmäinen näistä on, että algoritmia ei voida pitää vastuussa virheistä, vaan vastuu automatisoidun journalismin tuotoksesta täytyy olla ihmisellä. Toisekseen algoritmien läpinäkyvyys ja vastuullisuus ovat hänen mukaansa kriittistä silloin, kun virheitä tapahtuu, etenkin kiistanalaisten aiheiden kohdalla. Kolmanneksi Graefe nostaa esille, että mediatalojen täytyy luonnollisesti seurata yleisiä ohjeita silloinkin, kun uutisia tuotetaan algoritmien avulla. Hänen mukaansa on kuitenkin vielä epäselvää, minkä kaiken pitäisi olla läpinäkyvää myös sen suhteen, kuinka algoritmit toimivat.

Kuten jo aiemmin todettiin, Graefen (emt.) listaukset eivät koske ainoastaan toimittajia ja mediataloja, vaan hän on pohtinut automatisoidun journalismin merkittävimpiä kysymyksiä ja vaikutuksia myös yhteiskunnan kannalta. Näitä listauksia ei tässä tutkielmassa kuitenkaan avata, sillä tutkielman aiheen kannalta olennaisimmat ovat juuri toimittajat ja mediatalat.

Diakopoulos toteaa vuonna 2019 julkaistussa kirjassaan, että automatisaatio ja algoritmit ovat saavuttaneet kehityksessään vaiheen, jossa ne voivat tehdä kunnollista uutistystä. Hänen mukaansa teknologia ei kuitenkaan syrjäytä ihmisiä vaan lähinnä muuttaa ihmisten työnkuvaa. Diakopoulos näkeekin, että algoritmeihin perustuvan uutistytön aikakaudella on ennen kaikkea kyse siitä, että luodaan tehokkaita tapoja ihmisille ja koneille toimia yhdessä. (Diakopoulos, 2019, s.1.)

Diakopoulosin mukaan algoritmeilta puuttuu kyky reagoida asioihin. Hänen mukaansa ihmiset tekevät algoritmeista sellaisia kuin ne ovat: ihmiset suunnittelevat, kehittävät, käyttävät ja hallitsevat algoritmeja. Diakopoulos korostaa, että kun algoritmien toimintakenttä ja -kyky laajenee, eivät toimittajat saa unohtaa omaa rooliaan tässä prosessissa. Ihmiset ovat vastuussa siitä, kuinka algoritmit toimivat, minkä takia on tärkeää, että myös tulevaisuudessa algoritmien media on ihmiskeskeistä. (Diakopoulos, 2019, s. 240.)

Diakopoulos nostaa kirjassaan esille termin "*hybrid journalism*" (suomeksi hybridijournalismi), jolla hän viittaa ihmisen ja koneen väliseen yhteistyöhön uutistoimituksissa (2019, s. 6 & 34-40). Kirjansa johtopäätökset-luvussa Diakopoulos esittää, että yksi keino hybridijournalismin edistämiseksi on, että tekniikan osaajat tekisivät yhdessä töitä uutistoimituksen henkilöstön kanssa uutistoimituksissa. Yhdeksi esimerkiksi tällaisesta työskentelytavasta Diakopoulos nostaa Mozillan ja Knight säätiön yhteisen Open News -ohjelman tutkijan kehittämän uuden videon editointiin tarkoitettua työkalua, jossa hyödynnettiin automaattista puheentunnistusta. (2019, s. 246.) Kyseessä oli Pietro Passarellin kehittämä avoimen lähdekoodin työkalu, joka Passarellin (2016) mukaan mahdollistaa videohaastattelujen nopeamman ja helpomman editoinnin. Passarelli kehitti työkalun sen jälkeen, kun hän oli ensin kuukauden haastatellut ja tarkkaillut Vox Newsin työntekijöitä, jotka olivat tekemisissä videoiden kanssa.

Vaikka esimerkiksi Graefen (2016) opas käsitteleeekin nimenomaan uutisjuttuja tuottavia algoritmeja, ja sekä Graefe että Carlson (2015) ovat määritelleet *automated journalism* -termin tarkoittavan nimenomaan ohjelmia tai algoritmeja, jotka pystyvät muuttamaan jäsennellyn datan julkaisukelpoisiksi uutisartikkeleiksi ilman ihmisen väliintuloa, on kuitenkin huomionarvoista, että journalismin automatisointiin liittyy muutakin kuin pelkästään uutisjuttujen tuottaminen algoritmien avulla.

Sanomalehtien ja uutistoiminnan kustantajien maailmanlaajuisen kattojärjestön WAN-IFRA:n raportissa (Lindén ym., 2019) tuodaan esille, että vaikka raportti keskittyy nimenomaan uutisjuttujen tuottamiseen automattisesti datan pohjalta, on tämä prosessi vain yksi osa uutisten automatisointia. Harvardin yliopiston Nieman-säätiön julkaisussa (Owen, 2019) nostetaan esille, että automatisointia voidaan journalismissa käyttää myös siihen, että kun tietty asiaa tapahtuu, toimitus saa siitä hälytyksen. Suomessa ainakin STT on nostanut esille blogissaan, että ”robotiikalla voidaan tarkoittaa myös journalistisen prosessin muiden vaiheiden automatisointia” (Paikkala, 2016):

Esimerkiksi tiedon hankinnassa voidaan hyödyntää robotiikkaa monipuolisesti. Robotti voi esimerkiksi käydä läpi tekstimassoja ennalta määritettyjen parametrien avulla.

Tässä tutkielmassa uutistyyön automatisointi nähdään laajemmin kuin esimerkiksi Graefe ja Carlson ovat sen aiemmin määritelleet. Tämä on perusteltua jo pelkästään tämän tutkielman kannalta merkittävän termin takia: automaattinen litterointi.

Koska journalismin automatisoinnin voidaan nähdä viittaavaan laajemmin uutistyyön automatisointiin, on automatisoitu journalismi tässä alaluvussa esitellyistä termeistä sopivin tähän tutkielmaan. Vaihtoehtoisesti oltaisiin voitu päätyä käyttämään Diakopoulosin (2019) esille tuomaa hybridijournalismi-termiä, mutta näin ei tehty, koska termin määritelmä vaihtelee laajalti (ks. esim. Ruotsalainen ym., 2019 & Deak, 2017).

2.3 Uutistoimistot

Koska uutistoimistot ovat tässä tutkielmassa merkittävässä roolissa, on tarpeellista myös lyhyesti avata, mitä ovat uutistoimistot, ja kuinka ne ovat syntyneet.

Monet uutistoimistot aloittivat toimintansa yksityisinä yrityksinä. Ensimmäisen uutistoimiston maailmassa perusti vuonna 1835 Charles-Louis Havas. Ranskalaisen Havas-uutistoimiston asiakkaita olivat lehtimiesten ohella muun muassa diplomaatit ja pankkiirit. Uutistoimiston asiakkaille käännettiin uutisia sekä kotimaisten että ulkomaisten sanomalehtien sivuilta. (Rantanen, 1987, s. 15.)

Yksi ensimmäisistä uutistoimistoista oli alun perin saksalaisen Israel Beer Josaphatin vuonna 1850 perustama Reuters. Josaphatista tuli myöhemmin Englannin kansalainen, ja hän myös muutti nimensä Julius Reutersiksi. Uutistoimisto Reutersin toimisto siirtyi vuonna 1851 Saksan Aachenista Englannin Lontooseen. Ensimmäiset uutistoimistot syntyivät siis 1800-luvulla kehittyneisiin teollisuusmaihin. (Rantanen, 1987, s. 15-16.)

Ensimmäisten uutistoimistojen tapa keskenään jakaa maailman uutismarkkinoita aiheutti jo uutistoimistojen historian varhaisessa vaiheessa sen, että uutistoimistot jakaantuivat kansainvälisiin sekä kansallisiin uutistoimistoihin. Kansainväliset uutistoimistot eroavat kansallisista uutistoimistoista muun muassa laajuudessa ja kirjeenvaihtajien määrässä. Kansainväliset uutistoimistot tuottavat materiaalia kansallisille uutistoimistoille. (Rantanen, 1987, s. 16.) Isoja kansainvälisiä uutistoimistoja ovat nykyisin tässäkin tutkielmassa mukana oleva Reuters sekä yhdysvaltalainen AP ja ranskalainen AFP.

Syytä on myös lyhyesti avata tämän tutkielman aineistossa mukana olevien uutistoimistojen taustoja. Mukana on yhteensä 13 uutistoimistoa useasta eri maasta.

Suurin mukana oleva uutistoimisto on Reuters, joka on Thomson Reuters -yhtiön uutis- ja mediaosasto. Uutistoimiston päämaja on edelleen Lontoossa. Reuters-uutistoimisto on MINDS-yhteistyöverkoston (2020) mukaan maailman suurin multimediauutisten tarjoaja. Uutistoimisto tuottaa uutismateriaalia nykyisin 16 eri kielellä, ja sen tuotanto tavoittaa päivittäin miljardeja ihmisiä ympäri maailman (Reuters, 2020).

Mukana aineistoissa on myös PA Media, joka on Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin kansallinen uutistoimisto. Se tuottaa materiaalia medioille ympäri maailman. (PA Media, 2020.) PA Media perustettiin vuonna 1968 Press Association -nimellä (MINDS, 2020).

Pohjoismaista tutkielman aineistossa ovat edustettuina kaikki muut paitsi Islanti. Suomesta mukana oli kansallinen uutistoimisto STT, Norjasta kansallinen uutistoimisto NTB, Ruotsista kansallinen uutistoimisto TT ja Tanskasta kansallinen uutistoimisto Ritzau. Kaikki nämä tarjoavat uutisia ennen kaikkea omilla kielillään.

Keski-Euroopan maista edustettuina ovat Saksa, Puola, Sveitsi, Tšekki ja Belgia. Saksalainen uutistoimisto DPA tuottaa uutisia myös muilla kielillä kuin saksaksi, ja sen tuottamaa materiaalia käyttävät erilaiset toimijat yli sadassa maassa (DPA, 2020). Puolalainen PAP on perustettu vuonna 1918, ja se on suurin yksittäinen uutistuotannon lähde Puolassa (PAP, 2020). Keystone-SDA on sveitsiläinen kansallinen uutistoimisto, joka tuottaa uutisia kolmella kielellä: saksaksi, ranskaksi ja italiksi (MINDS, 2020). Kansallinen uutistoimisto on myös tšekkiläinen CTK, joka

tuottaa materiaalia muun muassa muille medioille ja valtion virastoille (emt.). Belgialainen Belga tuottaa uutisia sekä hollanniksi että ranskaksi, jotka ovat maan virallisten kielten joukossa (emt.).

Kaksi viimeistä uutistoimistoa sijoittuivat maantieteellisesti kauemmas muista tutkielmassa mukana olevista uutistoimistoista. Australialainen AAP on tuottanut uutisia australialaisille medioille jo yli 70 vuoden ajan (MINDS, 2020). Tätä tutkielmassa tehdessä AAP:n tulevaisuus oli hetken aikaa vaakalaudalla taloudellisista syistä. Uutistoimiston omistajat ehtivät ilmoittaa, että uutistoimisto lakkautetaan, kunnes sille löytyi uusi omistaja (ABC News, 2020). Japanilainen Kyodo on vuonna 1945 perustettu uutistoimisto, jolla on sekä englanninkielinen että japaninkielinen uutispalvelu (MINDS, 2020).

2.4 Haastattelu journalismissa

Tämän tutkielman kannalta merkittävä termi on *haastattelu*, jolla tuotetaan automaattisille litterointiohjelmille työsarkaa.

Haastattelu on jo pitkään ollut hallitseva tapa joukkoviestimille tuottaa materiaalia. Syy tähän löytyy muun muassa journalismin peruseriaatteesta, joka on "tukeutua ulkopuolisiin lähteisiin, suhteuttaa lähteiden sanomisia ja tuottaa lähteiden perusteella tiivis esitys lukijalle, jotta lukija saisi monipuolista tietoa maailman tapahtumista". (Jaakkola, 2013, s. 200.)

Haastattelu on myös toimiva keino saada nopeasti asiantuntijatietoa. Haastattelulla saatu tieto on ajankohtaista toisin kuin tallennettu tieto, joka yleensä kelpaa lähinnä taustatiedoksi. (Huovila 2005, s. 79.)

Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa on kaksi toimijaa: toimittaja eli haastattelija ja lähde eli haastateltava. Toimittajan tehtävä haastattelutilanteessa on kysyä, kuunnella ja johdatella. Haastateltavan tehtävä on puolestaan vastata, toimia tiedonlähteenä ja edistää omaa agendaansa. (Jaakkola, 2013, s. 200-201.)

Alun perin haastattelun tarkoitus ei media-alalla ollut sama kuin nykyisin. Aluksi haastattelua käytettiin sanomalehdissä dialogimuotoisten eli kysymys-vastaus-tyyppisten juttujen tekemiseen. Juttujen tarkoituksena oli opettaa "rahvasta". Ensimmäinen lehti Suomessa, joka teki varsinaisen lehtihaastattelun, oli nykyinen Helsingin Sanomat (aiemmin Päivälehti) vuonna 1892. Haastateltavana oli kirjailija Minna Canth. Kansainvälisesti ensimmäisenä haastattelujuttuna on pidetty New York Heraldin kysymys-vastaus-muodossa tehtyä juttua, joka julkaistiin vuonna 1836. Haastattelun kohteena oli ilotalossa tapahtuneen murhan todistaja. (Jaakkola, 2013, s. 201.)

Hiljalleen haastattelua alettiin käyttää laajemmin. 1900-luvun loppupuolella henkilöhaastattelusta erilliseksi erkaantuivat asiahaastattelut (Jaakkola, 2013, s. 201), joilla on merkittävä rooli journalistisessa työssä nykypäivänäkin.

On olemassa kaksi eri tapaa, joilla haastattelu voidaan tehdä: joko kasvokkain tai välittyneesti. Välittyneellä tarkoitetaan sitä, että haastattelu on tehty esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostilla. Se, kuinka haastattelu päätetään toteuttaa, vaikuttaa keskeisesti myös haastattelun pohjalta tehtävän jutun sisältöön. Tämä johtuu siitä, että kasvokkain tehdyssä haastattelussa ja välittyneesti tehdyssä haastattelussa saadaan erilaisia tietoja. Viestimien kautta eli välittyneesti tehdyissä haastatteluissa jää puuttumaan muun muassa kuvailutunnelmasta ja spontaanitilanteet. (Jaakkola, 2013, s. 202.)

Toimittajan tekemän haastattelun ohella joukkoviestimien tuottamassa materiaalissa käytetään nykyisin enenevässä määrin erilaisia julkilausumia. Poliittisista haastatteluista kirjoittaneen Mats Nylundin (2009, s. 248) mukaan ”monien mielestä uutiset perustuvat yhä enemmän lausumiin ja markkinointiperiaatteella tuotettuihin poliittisiin lohkaisuihin”. Nylund (2009, s. 250) nostaa esille käsitteen *lohkaisujournalismi*, jonka hän määrittelee Daniel Hallinin (1992) mukaan tarkoittavan ”sieltä täältä poimittuja lyhyitä ja iskeviä mutta sisällöltään pirstaleisia lausumia, joista suuren yleisön on mahdotonta hahmottaa järkevää kokonaisuutta maailman tapahtumista”. Nylundin (2009, s. 250) mukaan lohkaisujournalismista huolimatta merkittävintä keino tuottaa uutismateriaalia on kuitenkin edelleen haastattelujen tekeminen.

Tämän tutkielman kannalta ei ole merkitystä, onko haastattelu tehty kasvokkain vai jonkin viestimen välityksellä. Sillä on merkitystä, millaisella viestimellä välittyneesti tehty haastattelu on toteutettu. Esimerkiksi sähköpostitse tehty haastattelu on jo valmiiksi tekstimuodossa, jolloin sitä ei tarvitse litteroida. Kasvokkain tai puhelimitse tehtyt ja nauhoitetut haastattelut ovat sen sijaan äänitiedostoja, joita voidaan litteroida. Nylundin esille nostamassa lohkaisujournalismissa käytettyjen lausumien muoto puolestaan vaihtelee. Esimerkiksi pikaviestipalvelu Twitterissä voidaan jakaa tekstin lisäksi myös videoita.

Tässä tutkielmassa keskitytään kuitenkin juuri toimittajan tekemiin äänimuodossa tallennettuihin haastatteluihin, jotka yleensä ovat pidempiä kuin esimerkiksi Twitterissä julkaistut videot.

2.5 Puheentunnistus

Puhe ja kirjoitus eroavat toisistaan merkittävästi. Ne tuotetaan eri tavoin ja otetaan vastaan eri tavoin, eikä korvilla kuultavan puheen muuttaminen silmillä havaittavaan kirjoitukseen siksi olekaan yksinkertaista. (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 8.)

Korvalle tarkoitettu puhe on akustis-vokaalista, ja silmille tarkoitettu kirjoitus on graafista. Koska puhe ja kirjoitus havaitaan niin eri tavoin, "kaikkea sitä, minkä kuulemme, ei voi siirtää pelkästään silmin luettaviksi symboleiksi". Tämä johtuu siitä, että puheen "keskeisiä piirteitä ovat ääneen liittyvät seikat", joita ovat muun muassa äänensävy ja intonaatio. Siihen, millainen tulkinta asiasta tehdään, vaikuttaa puhujan ääni. Tulkinnan lisäksi äänestä voidaan päätellä monia asioita puhujasta itsestään, kuten sukupuoli ja toisinaan myös terveydentila. Kun puhe muutetaan tekstiksi, irrotetaan se samalla puhujasta. Kirjoitettuun muotoon muutettu puhe voikin "lähteä omille teilleen". (Tiittula & Voutilainen, 2016, s. 30-31.)

Puhetta on kuitenkin jo pitkään muunnettu tekstiksi. Alun perin kirjoitus kehitettiin lähinnä keinoksi tiedon säilyttämiseen (esimerkiksi luetteloina) sekä siirtämiseen, ei varsinaisesti puheen tallentamiseen (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 9).

Kun puhetta muutetaan kirjoitukseksi, puhutaan silloin sekä *transkriboinnista* että *litteroinnista*. Liisa Tiittula ja Pirkko Nuolijärvi (2016, s. 10) määrittelevät Puheesta tekstiksi -kirjassaan nämä kaksi termiä Tieteen termipankin avulla. Tieteen termipankin (2017) mukaan *transkriptio* on kielitieteessä "puheen esittämisen symbolinen järjestelmä: notaatio, joka pyrkii kuvaamaan yksiselitteisesti sen äänteellistä muotoa". Litteroinnin määritelmä on Tieteen termipankin (2016) mukaan seuraavanlainen: "nauhoitetun puheen tai keskusteluaineiston kirjaintaminen tekstimuotoon". Käsitteet ovat osittain päällekkäisiä, minkä takia niitä usein Suomessa käytetään toistensa synonyymeina (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 10).

Tässä tutkielmassa käytetään termiä litterointi, koska se ensinnäkin kuvaa paremmin uutistoimitusten työprosessia: nauhoitetun puheen muuttamista tekstimuotoon. Toisekseen litteroida-termi vaikuttaa olevan laajemmin käytössä suomalaisissa uutistoimituksissa kuin transkribointi.

Puhetta voidaan litteroida kirjoitettuun muotoon eri tarkkuudella. Tarkkuus vaihtelee sen mukaan, mitä tarkoitusta varten litterointia tehdään. Jotkut tekstit on tarve saada litteroitua sana sanalta, kuten esimerkiksi kuulustelupöytäkirjat. Usein puhetta litteroidessa tekstiä kuitenkin muutetaan luettavampaan muotoon eli tehdään siitä kirjakielisempää. (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 12.) Näin toimitaan muun muassa uutistoimituksissa silloin, kun haastattelun pohjalta kirjoitetaan uutisjuttua.

Aiemmin puhe muutettiin kirjoitukseksi kynän ja paperin avulla, mutta tekniikan kehittyessä, on myös tullut käyttöön uusia keinoja muuttaa puhe kirjoitettuun muotoon. Erilaisia pikakirjoitusjärjestelmiä kehitettiin avuksi jo varhaisessa vaiheessa. (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 15.)

Pikakirjoituksesta teki kuitenkin tarpeettoman nauhoitukset, joilta puhetta voitiin jälkikäteen kuunnella, pysäyttää tarvittaessa ja sitä kautta muuttaa kirjoitettuun muotoon tarkasti. Ensimmäinen puheen tallentamiseen kehitetty laite oli fonografi,

jonka kehitti Thomas Edison 1880-luvun loppupuolella. (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 16.)

Sen lisäksi, että keinot puheen tallentamiseen ovat kehittyneet, ovat kehittyneet myös keinot litteroida puhetta. Teknologian kehityksen myötä puheen siirtäminen kirjoitettuun muotoon on nopeutunut. Nopeaan litterointiin on kehitetty muun muassa erilaisia pikaohjelmia- ja laitteita. Samalla myös koneiden merkitys litteroinnissa on kasvanut. Puheentunnistus muuttaakin äänen automaattisesti kirjoitettuun muotoon. (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 16-17.)

2.5.1 Automaattinen puheentunnistus Suomessa nykypäivänä

Automaattista puheentunnistusta tutkiva Aalto-yliopiston professori Mikko Kurimo huomauttaa, että ”puheentunnistus ei ole edelleenkään täysin virheetöntä, mutta monissa tilanteissa sen tarkkuus kuitenkin riittää”. Puheentunnistuksen käyttäminen onnistuneesti vaatiikin Kurimon mukaan ”erityisesti sen heikkouksien, vahvuuksien ja rajoitteiden tuntemista”. (2016, s. 87.)

Tarkkuuteen voidaan vaikuttaa merkittävästi *adaptoimalla* puheentunnistus tilanteen mukaan eli ottamalla huomioon puheenaiheen sekä puhujan erityispiirteet. Näitä erityispiirteitä ovat esimerkiksi sanasto ja puhenopeus. *Adaptiivisen tunnistimen* ideana on, että se ”muokkautuu käyttäjän mukaan tunnistuksen aikana”. *Puhujakohtainen tunnistin* on nimensä mukaisesti tarkoitettu tunnistamaan vain yhden ihmisen puhetta, ja *puhujariippumaton tunnistin* kaikille ihmisille ja kaikenlaisiin tilanteisiin. (Kurimo, 2016, s. 87.) Se, minkälaista tunnistinta käytetään, vaikuttaa merkittävästi siihen, miten tarkkaa jälkeä automaattinen puheentunnistin tuottaa. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, kuinka puheentunnistus käytännössä toimii: automaattinen puheentunnistus toimii vertaamalla äänitettyä ja digitoitua puhetta puheen perusyksiköistä äänneistä ja kielestä erikseen laskettuihin matemaattisiin malleihin ja valitsemalla sen avulla puhetta parhaiten vastaavat sanat ja lauseet (Kurimo, 2016, s. 89).

Puheentunnistuksen tarkoituksena on tuottaa puheesta niin sanottua raakatekstiä. Raakateksti poikkeaa ihmisen käsin tekemästä litteraatiosta. Se, kuinka paljon, riippuu siitä, millaisesta puheesta puheentunnistus on tehty. Etukäteen suunnitellun puheen automaattinen litterointi on yleensä tarkempi kuin spontaanin puheen, koska suunniteltu puhe on usein kirjakielisempi kuin vapaa puhe. Puheentunnistin tunnistaa paremmin kirjakielisemmän puheen, sillä kielimallit tuotetaan pääasiassa kirjakiielestä. Lisäksi asiaan vaikuttaa se, että kielimalli ei tunnista sitä, milloin jotakin ei ole tarkoitettu osaksi puhetta eli puheentunnistus ottaa mukaan esimerkiksi kaikki epäröinnit, korjaukset ja katkenneet sanat. (Kurimo, 2016, s. 94.)

Puhetta siirretään tekstiksi useilla eri aloilla. Esimerkiksi politiikan puolella osa länsimaista demokratiaa on, että eduskunnassa pidetyt puheenvuorot kirjataan pöytäkirjoihin, jotka ovat myös kansalaisten nähtävillä. Myös viranomaistyössä puhetta litteroidaan muun muassa kuulustelupöytäkirjoja varten. Litterointi on lisäksi yksi osa tutkimustyötä, sillä "tutkimusta varten tehdyt haastattelut yleensä nauhoitetaan ja sitten puretaan". (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 17-19.) Lisäksi litterointi on tärkeä osa tämän tutkielman kannalta merkittävää alaa, journalismia, sillä "toimittajan työnkuvaan kuuluu tiedonhankinta muun muassa haastattelemalla" (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 21). Tämän takia journalismissa "puheen siirtäminen kirjoitukseksi on osa professiota" (Tiittula & Nuolijärvi, 2016, s. 21).

Nykyaikana puheentunnistus on osa usean ihmisen arkea, sillä kuten Kurimo (2016, s. 88) huomauttaa, on puheentunnistus käytössä mobiililaitteissa. Lisäksi puheentunnistimet ovat osa ihmisten arkea myös esimerkiksi asiakaspalvelunumeroiden puhelinvastaajien kautta (Kurimo 2016, s. 88).

Tätä tutkielmaa varten tehdyssä haastattelussa Kurimo (2019) sanoo uskovan, että yleisin tapa käyttää puheentunnistimia on juuri matkapuhelimen käytön yhteydessä. Lisäksi myös television käytön yhteydessä puheentunnistimet ovat hänen mukaansa usein osana ihmisten arkea: suomenkielisiin ohjelmiin saa niin sanottun kuurojen tekstityksen, joka tyypillisesti tehdään puheentunnistimilla. Kurimon mukaan etenkin puheentunnistimilla tehty niin sanottu saneluteksti on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi. Saneluteksti tuotetaan siten, että ihminen sanelee hiljaisissa olosuhteissa lähimikrofoniin kaiken sen, mitä tv-ohjelmassa sanotaan, jonka jälkeen puheentunnistin muuttaa sanelun tekstiksi. Kurimon mukaan etuna tässä on, että sanelijan ei tarvitse katsoa ohjelmaa ja kirjoittaa samaan aikaan. Lisäksi jos sanelija on sama henkilö, tulee ohjelma aina saneltua samalla tavalla, jolloin se on tunnistimella helpompi ymmärtää.

Kurimon (emt.) mukaan puheentunnistimen käyttö on yleensä huomattavasti toimivampi ratkaisu kuin se, että ihminen kirjoittaa niin sanottua livetekstiä. Ihmisen kirjoittaman livetekstin tuottaminen on sen verran hidasta, että teksti saadaan yleensä näkyviin vasta, kun ohjelmassa on siirrytty jo seuraavaan aiheeseen. Puheentunnistimella tehty teksti on nopeampaa, vaikka siinä mahdollisesti on enemmän virheitä.

Haastattelussa Kurimo (emt.) totesi, että nykyisin on jo olemassa useita puheentunnistimia, jotka toimivat suhteellisen hyvin. Isoista, kansainvälisistä firmoista hän mainitsi Googlen, jonka puheentunnistin otti hänen mukaansa muutamia vuosia sitten niin isoja harppauksia kehityksessä, että nykyisin puheentunnistimen parantaminen ja virheiden korjaaminen vaativat jo enemmän ponnistelua kuin aiemmin.

Kurimon (emt.) mukaan usein ihmiset, jotka tekevät paljon haastatteluja pohtivat sitä, voisiko haastattelunauhan purkaa puheentunnistimella suoraan, jolloin

haastattelun saisi heti tekstinä. Hänen mukaansa tämä voi kuitenkin olla edelleen hankalaa äänen laadun takia. Tätä tutkielmaa varten tehty Kurimon haastattelu tallennettiin käsinauhurille, joka oli haastattelijan ja haastateltavan välissä pöydällä. Kurimo arvioi haastattelun aikana, että nauhoituksen äänenlaatu saattaa olla liian heikko puheentunnistukseen, koska nauhuri on sen verran kaukana puhujista.

Puhelimessa tehdyn haastattelun äänenlaatu on Kurimon mukaan (emt.) yleensä suhteellisen hyvä etenkin silloin, kun puhelimen mikrofoni on pysynyt hyvin puhujan suun edessä. Jos puhelinta liikuttaa paljon, voi äänenlaatu kärsiä.

Äänenlaatua suurempi haaste puheentunnistukselle on Kurimon mukaan puhetyyli. Esimerkiksi tv-ohjelmissa puhetyyli on hänen mukaansa keskimääräistä kirjakielisempää, minkä takia puheentunnistimen on myös helpompi tunnistaa puhetta. Mitä puhekielisemmäksi ja nopeammaksi puhe menee, sitä vaikeampaa se on puheentunnistimella ymmärtää. Kurimo arvioikin, että myös tämän takia hänen tätä tutkielmaa varten antama haastattelu on hankala puheentunnistimille. Hän kuitenkin arvioi, että puheentunnistimet tulevat kehittymään tulevina vuosina parempaan suuntaan puhekielisemmän puheen tunnistamisessa. Puhekielen lisäksi Kurimon mukaan hankaluuksia puheentunnistimille aiheuttavat vielä myös murteet ja ammattislangi.

Kurimon (emt.) mukaan englanninkielinen puheentunnistus on edellä suomenkielistä puheentunnistusta harjoitusmateriaalien määrän takia: suomen kielellä ei ole saatavissa samassa määrin harjoitusmateriaaleja puheentunnistimille kuin englannin kielellä. Kurimon mielestä suomen kieli voisi jossain määrin olla helpompi puheentunnistimille, koska kielialue on pienempi. Kehittäminen vaatisi kuitenkin suurempia harjoitusmateriaaleja.

Yksi puheentunnistuksen käyttökohteista on Kurimon (emt.) mukaan arkistot. Hän nostaa esimerkiksi toimittajien tekemät videot, joita esimerkiksi Yleltä löytyy arkistoista usean vuosikymmenen ajalta. Kurimon mukaan puheentunnistimilla pystytään hakemaan arkistoista vanhojakin videoita, mikäli ne on digitoitu.

Yhdeksi puheentunnistimien käyttötarkoitukseksi Kurimo (emt.) mainitsee litteroitujen tekstien tarkistamisen: kun teksti on litteroitu ja litteroija haluaa tarkastaa nauhalta yhden sitaatin, voi hän hakea puheentunnistimella nauhalta tiettyä sanaa, jolloin oikea kohta nauhoituksesta löytyy helposti, eikä litteroijan tarvitse pikakelata nauhaa edestakaisin.

Kaiken kaikkiaan Kurimon (emt.) mukaan Suomessa puheentunnistus toimii ainakin vielä vuonna 2019 parhaiten juuri silloin, kun tarkoituksena on hakea suuresta aineistosta jokin tietty kohta, missä puhutaan tietystä asiasta. Hänen mukaansa jatkon kannalta on hyvä kysymys se, kuinka tarkasti puheentunnistimen voidaan edes olettaa pystyvän tunnistamaan puhetta. Edes ihminen ei hänen mukaansa tut-

kimustulosten mukaan pysty tunnistamaan kaikkea puhetta, joten virheettömään tulokseen on hänen arvionsa mukaan vaikea päästä puheentunnistimella, kun ihmiset eivät siihen pysty. Kurimo uskoo, että seuraavina vuosina on tulossa käyttöön entistä hyödyllisempiä työkaluja, joissa hyödynnetään puheentunnistusta.

2.5.2 Puheentunnistus uutistyyön ulkopuolella

Tässä tutkielmassa keskitytään automaattisen puheentunnistuksen käyttöön uutistyössä, mutta kuten Kurimo (2019) toi esille, käytetään puheentunnistusta myös muilla aloilla ja ihmisten arjessa. Tämän takia on syytä tehdä lyhyt katsaus siihen, miten Suomessa käytetään puheentunnistusta journalismin ulkopuolella.

Ainakin lääketieteen puolella puheentunnistusohjelmia on hyödynnetty jo vuosia. Lääkärilehti uutisoi vuonna 2015, että ”puheentunnistus yleistyy vihdoin”. Lehti (2015) kertoi tuolloin:

Vain pieni osa lääkäreistä käyttää potilassaneluissaan puheentunnistusta, mutta sen käyttö on kasvussa. Esimerkiksi Tiedon noin sadasta julkisen terveydenhuollon asiakasorganisaatiosta jo noin 30 käyttää puheentunnistusta. Määrä on yli kaksinkertaistunut vuodessa.

Sinä aikana, kun tätä tutkielmaa tehtiin, saatiin Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiristä HUSista selvä signaali siitä, että puheentunnistusta on ryhdytty hyödyntämään enemmän. HUS tiedotti vuoden 2020 lopulla, että sairaanhoitopiirin tekstinkäsittelypalvelua koskevat yt-neuvottelut johtivat 150 ihmisen työsuhteen päättymiseen (HUS, 2020). Sairaanhoitopiirin mukaan syynä oli puheentunnistusjärjestelmän käyttöönotto:

Automaattisen puheentunnistusjärjestelmän käyttöönotto vähensi tekstinkäsittelyn tarvetta hyvin voimakkaasti. Olemme tarjonneet muuntokoulutusta kaikille neuvottelujen piirissä olleille ja siten vähennystarvetta on voitu jonkin verran pienentää. (HUS, 2020.)

HUS otti automaattisen puheentunnistusjärjestelmänsä käyttöön vuonna 2019. Ohjelman avulla saadaan muutettua lääkärin sanelu suoraan tekstiksi ilman manuaalista litterointia, minkä myötä potilaskertomukset saadaan tehtyä ilman viiveitä. (HUS, 2020). Puheentunnistuksen kerrottiin yllättäneen HUSin:

Puheentunnistuksen käyttö ja muutoksen nopeus on yllättänyt meidät. Jo ensimmäisessä laajemmassa käyttöönottovaiheessa helmikuussa 2020 käyttöaste oli keskimäärin jopa 75 prosenttia. (HUS, 2020).

Asiakaspalvelussa automaattista puheentunnistusohjelmaa hyödyntää Suomessa ainakin teleyhtiö Elisa. Elisa (2020) kertoo hyödyntävänsä puheentunnistusta omista

palveluissaan sekä tarjoavansa kyseistä teknologiaa myös asiakkaidensa käyttöön eri tavoin. Elisa on tehnyt asiassa yhteistyötä Aalto-yliopiston kanssa.

2.6 Viestintäoikeus

Helsingin yliopiston viestintäoikeuden professorin Päivi Korpisaaren mukaan viestintäoikeus on yksi uusista oikeudenaloista, jotka ovat syntyneet sen takia, "että monet oikeudelliset ongelmat paikantuvat useiden perinteisten oikeudenalojen leikkauspisteisiin, jolloin oikeudellista ongelmaa ei voida ratkaista vain yhden perinteisen oikeudenalan normiston ja yleisten oppien perusteella, vaan tarvitaan laajempaa ja kokonaisvaltaisempaa näkemystä". Uusien oikeudenalojen taustalla on hänen mukaansa muun muassa se, että yhteiskunta muuttuu ja muutosten myötä tulee pohdittavaksi uusia oikeudellisia ongelmia. Kun yhteiskunnan eri toiminnot muuttuvat monimutkaisemmiksi ja teknologia kehittyy, tarvitaan oikeudellisten ongelmien ratkaisemiseksi ja jäsentämiseksi uudenlaisia keinoja. Lainsäädännöllä voidaan myös hidastaa tai vaihtoehtoisesti edistää kehitystä. (2016, s. 9-11.)

Yksi uusien oikeusalojen syntyyn vaikuttava tekijä on Korpisaaren mukaa kansainvälistyminen ja eurooppalaistuminen, joiden takia oikeuslähteet ovat monipuolistuneet. Suomalaiseen viestintälainsäädäntöön ovat hänen mukaansa vaikuttaneet muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimus EIS ja sopimusta tulkitseva Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien EIT. Kansainvälistymiskehityksestä seuraa myös tarve tutkimukselle, jossa pureudutaan kysymyksiin kansainvälisten lakien soveltamisesta. (2016, s. 12-13.)

Korpisaaren mukaan (2016, s. 11) "viestintäoikeus on hyvä esimerkki oikeudenalasta, joka on saanut paljon uusia tutkimuskysymyksiä yhteiskunnan kehittymisen myötä". Tämän takia viestintäoikeus on otettu osaksi tätä tutkielmaa: tutkimuskysymysten kannalta on oleellista kartoittaa, löytyykö viestintäoikeuden puolelta rajoitteita tai säädöksiä haastattelunauhojen automaattiseen litteroimiseen.

Tätä tutkielmaa varten tehdyssä haastattelussa viestintäoikeuden professori Korpisaari (2019) sanoi, että haastateltavan oikeuksia ei Suomessa suoraan säännellä laissa. Nauhoittaminen on sallittua silloin, kun itse on keskustelussa mukana. Korpisaaren mukaan on hyvin vaikea keksiä, miten lainsäädäntö voisi rajoittaa haastattelunauhojen automaattista litterointia, jos haastateltava on alun perin suostunut jo haastatteluun. Hän arvioi, että vaikka haastateltava ei olisi suostunut litterointiin, mutta on tiennyt, että haastattelu nauhoitetaan, niin voidaan ajatella, että suostumus kattaa myös haastattelun purkamisen kirjalliseen muotoon.

Yksi asia, mikä Korpisaaren (emt.) mukaan pitää ottaa huomioon, on se, että sekä haastattelut että auki kirjoitetut tekstit ovat henkilötietoja. Vaikka tiedot olisi kerätty

journalistisessa tarkoituksessa, täytyy ne säilyttää tietoturvalvelvoitteita noudattaen niin, että ulkopuoliset eivät pääse niihin käsiksi. Korpisaari nostaa esille, että automaattisen litterointiohjelman täytyy toimia niin hyvin, ettei haastateltavan sanomaksi kirjata jotain, mitä hän ei ole sanonut.

Korpisaari (emt.) kertoo, että tietosuojalainsäädännössä on journalistinen tarkoitus pitkälti suljettu pois sen soveltamisalasta, mutta velvollisuus säilyttää tietoja tietoturvallisella tavalla sisältyy kuitenkin tietosuojavelvoitteisiin. Haastateltavan henkilötietosuojaa edellyttää, että henkilötiedot säilytetään turvallisella tavalla. Jos käytetään pilvipalveluita tai muita sen kaltaisia palveluita, täytyy salasanojen ja suojausten olla riittävän vahvoja. Korpisaari sanoo, että hän itse harkitsisi tarkkaan, mihin tallentaisi haastattelun, jos hän olisi luvannut lähdesuojan haastateltavalle. Hän ei tallentaisi haastattelua pilveen, vaan säilyttäisi sen omalla muistitikullaan.

Korpisaari (emt.) muistuttaa, että *lähdesuoja* on journalistin tai muun tietoja yleisesti saataville levittäneen oikeus olla paljastamatta lähteitään; se ei lainsäädännöllisesti ole lähteen oikeus. Laki ei anna tietolähteelle suojaa, jos toimittaja päättäkkin paljastaa lähteensä. Lähteen paljastaminen on kuitenkin hyvän journalistisen tavan vastaista ja siten moitittavaa, ellei lähteen paljastamiselle ole erityistä syytä, kuten esimerkiksi se, että lähde olisi tahallaan johtanut harhaan. Poikkeuksena on, jos toimittajan ja lähteen välille on tehty kirjallinen sopimus siitä, millä ehdoilla lähde tietoja kertoo. Silloin huomioitavaksi tulee sopimusrikkomus.

Korpisaaren (emt.) tiedossa ei ole, että kansainvälisen lainsäädännön puolella olisi lakeja, jotka voisivat tavalla tai toisella vaikuttaa automaattiseen litterointiin journalismissa. Hänen mukaansa monella alalla on tyypillistä, että kun uutta teknologiaa otetaan käyttöön, niin jo olemassa olevia lakeja pitää soveltaa niihin. Hän pitää kuitenkin hyvänä, että kaikkia uusia teknologioita varten ei kehitetä uusia lakeja, koska ne saattaisivat helposti vanhentua teknologian kehittyessä. Suomessa on hänen mukaansa lainsäädännössä pitkälti pyritty teknologianeutraalisuuteen; on yleinen laki, jota sovelletaan kussakin toimintaympäristössä. Tätä Korpisaari pitää lähtökohtaisesti hyvänä periaatteena.

Reunaehdot automaattiselle litteroinnille tulevat Korpisaaren (emt.) arvion mukaan lähinnä Journalistin ohjeista, ei niinkään lain puolelta.

2.6.1 Lähdesuoja

Tässä osiossa avataan tarkemmin viestintäoikeuden professori Korpisaaren mainitsemaa lähdesuojaa.

Lähdesuoja tarkoittaa "lain takaamaa periaatetta, jonka mukaan toimittaja voi kieltäytyä paljastamasta lähdeitään". Lähdesuoja takaa esimerkiksi sen, ettei toimittajan tarvitse kertoa arkaluontoisia tietoja antaneita lähteitään viranomaisille. Suomessa lähdesuoja voidaan kuitenkin rikkoa oikeudenkäynnissä. (Jaakkola, 2013, s. 94.)

Lähdesuojan tarkoituksena on turvata niin tiedon hankkiminen, levittäminen kuin vastaanottaminenkin (Korpisaari, 2016, s. 144). Lähdesuoja onkin siis yksi toimittajan vahvimista keinoista hankkia tietoa, minkä takia se on turvattu sekä laissa että Journalistin ohjeissa (Mäntylä, 2008, s. 117). Tätä tutkielmaa kirjoitettaessa voimassa olevissa Journalistin ohjeissa lähdesuojasta todetaan seuraavasti: "Journalistilla on oikeus ja velvollisuus pitää tietoja luottamuksellisesti antaneen henkilöllisyyssalassa siten kuin lähteen kanssa on sovittu" (JSN, 2013).

Tutkielmaa kirjoitettaessa voimassa olevassa lainsäädännössä lausutaan lähdesuojasta ja *oikeudesta anonyymiin ilmaisuun* seuraavasti:

Yleisön saataville toimitetun viestin laatijalla sekä julkaisijalla ja ohjelmatoiminnan harjoittajalla on oikeus olla ilmaisematta, kuka on antanut viestin sisältämät tiedot. Julkaisijalla ja ohjelmatoiminnan harjoittajalla on lisäksi oikeus olla ilmaisematta viestin laatijan henkilöllisyyttä. Edellä 1 momentissa tarkoitettu oikeus on myös sillä, joka on saanut mainituista seikoista tiedon ollessaan viestin laatijan taikka julkaisijan tai ohjelmatoiminnan harjoittajan palveluksessa. Velvollisuudesta ilmaista 1 momentissa tarkoitettu tieto esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä säädetään erikseen. (Finlex, 2019.)

Lähdesuojaa ja oikeutta anonyymiin ilmaisuun ei ole kytketty millään tavalla tiettyyn joukkoviestimen muotoon, vaan ne koskevat kaikkia joukkoviestimiä eli siis esimerkiksi sekä verkkojulkaisuja että aikakauslehtiä. Ne koskevat myös kirjoja. (Korpisaari, 2016, s. 143.)

Tietolähteen suojaaminen ja oikeus anonyymiin ilmaisuun eivät kuitenkaan ole rajoittamattomia, vaan tuomioistuimien voi murtaa ne tietyin ehdoin sekä esitutkinnan että oikeudenkäynnin aikana (Korpisaari, 2016, s. 146). Se, että syyttäjät vaativat toimittajia paljastamaan lähteitään, ei ole täysin ennenkuulumatonta.

Lähdesuojaa on yritetty murtaa ainakin Helsingin huume poliisin entiseen päällikön Jari Aarnion huume- ja virkarikosoikeudenkäynnin yhteydessä, mutta valtakunnansyyttäjänvirasto luopui vaatimuksestaan (ks. esim. Yle, 2016). Kyseessä oli tiettävästi ensimmäinen kerta, kun lähdesuojaa yritettiin murtaa Suomessa.

Suomalainen lähdesuoja ja oikeus anonyymiin ilmaisuun ovat myös harvinaisen laaja kokonaisuus kansainvälisesti vertaillen. Suomessa niiden piiriin kuuluvat esimerkiksi bloggarit ja keskustelupalstoille kirjoittavat ihmiset. (Korpisaari, 2016, s. 143.)

Laki ei kuitenkaan millään tavalla velvoita käyttämään lähdesuojaa ja oikeutta anonyymiin ilmaisuun. Lain mukaan tietolähde ei siis voi vaatia, että hänen henkilöllisyytensä salataan. (Korpisaari, 2016, s. 145.)

2.7 Journalistietiikka

Journalistietiikalla tarkoitetaan hyvää journalistista käytäntöä määritteleviä periaatteita. Se ei ole yksioikoinen ja suppea aihealue, vaan laaja ja monirakenteinen aihe,

johon vaikuttavat niin lainsäädännölliset, inhimilliset kuin kulttuurisetkin tekijät. (Jaakkola, 2013, s. 282.)

Journalistietiikan synnystä on tutkijoiden keskuudessa eri käsityksiä. Yhtenä vaihtoehtona on pidetty sitä, että journalistietiikka sai alkunsa Ruotsissa vuonna 1900, jolloin 1840-luvulla perustettu Publicist-klubben julkaisi suosituksensa siitä, kuinka rikollisten nimiin pitäisi suhtautua uutisia julkaistaessa. Tämän, monien kannattaman näkemyksen lisäksi, on olemassa kaksi muutakin vaihtoehtoa journalistietiikan synnystä. Toinen on se, että journalistietiikka on peräisin Yhdysvalloista, jossa Kansas Editorial Association vuonna 1910 julkaisi ohjeet, jotka koskivat kaikkea journalistista työtä. Kolmas vaihtoehto on Ranska ja vuonna 1918 hyväksytty valtakunnallinen journalistista työtä koskeva ohje. (Mäntylä, 2008, s. 24.)

Keltaisen lehdistön eli sensaatiolehdistön kasvu vei journalistietiikan kehitystä eteenpäin jo ennen ensimmäistä maailmansotaa, mutta vasta sodan aikana ja sen jälkeen tapahtui merkittävä käänne (Mäntylä, 2008, s. 24-25):

Se oli ensimmäinen sota, jossa sanomalehdistöllä oli huomattavaa merkitystä kansalaisten mielialojen muokkaamisessa. Tilanne pakotti niin toimittajat kuin kustantajatkin pohtimaan vastuutaan uutisoitaessa sodan kärsimyksistä ja kuolemasta.

Keltaisen lehdistön nousu ja sodat johtivat lopulta siihen, että erilaisia journalistieettisiä, vapaaehtoisuuteen perustuvia ohjeita alettiin hyväksyä eri puolilla maailmaa. Samalla perustettiin ensimmäisiä *lehdistöneuvostoja*, joiden myötä journalistieettinen toiminta alkoi myös institutionalisoitua. (Mäntylä, 2008, s. 25.) Lehdistöneuvostolla tarkoitetaan lautakuntaa tai elintä, jonka koostumus vaihtelee ja jonka tarkoitus on ottaa kantaa mediaa koskeviin erilaisiin eettisiin kysymyksiin (Kuutti, 2006, s. 113).

Ensimmäinen lehdistöneuvosto perustettiin Ruotsiin vuonna 1916. Suomi sai oman lehdistöneuvostonsa, *Julkisen sanan neuvoston* (JSN) vuonna 1968 sen jälkeen, kun sensaatiolehdistö levisi suurimpaan osaan länsimaita populaarikulttuurin ohella. Lehdistöneuvostoja perustettiin paljon myös vielä 1990-luvulla Neuvostoliiton hajottua ja sosialististen maiden ryhmittymän tultua tiensä päähän. Kun valtio näissä maissa vähensi valvontaansa, kasvoi puolestaan itsesääntelyn tarve. (Mäntylä, 2008, s. 25-26.)

Toisin kuin Suomessa, ei kaikissa maissa lehdistöneuvosto kuitenkaan ole säilyttänyt asemaansa, vaan joissain maissa niitä on myös lopetettu. Näin on käynyt esimerkiksi Isossa-Britanniassa perustetulle Press Councilille, joka ajautui vaikeuksiin etenkin prinsessa Dianan kuolemaa ja sitä seuranneen uutisoinnin seurauksena (Mäntylä, 2008, s. 26).

Lehdistöneuvostojen lisäksi monissa maissa nykyisin on olemassa lehdistön *asiamiesjärjestelmä*, joka sai sekin alkunsa Ruotsista - tosin vasta reilut 50 vuotta lehdistöneuvostoidea myöhemmin. Idea asiamiesjärjestelmästä levisi Ruotsista muun muassa Afrikkaan. Näitä asiamiehiä kutsutaan monissa maissa edelleen termillä *ombudsman* alkuperäisen ruotsinkielisen termin mukaisesti (*allmänhetens pressombudsman*). Suomessa on otettu käyttöön termi lehdistöasiamies. Lehdistöasiamiesten tai ombudsmanien tehtävänä on maasta riippuen toimia joko neuvostojen apuna tai itsenäisesti lehdistöneuvostojen idean mukaisesti. Lisäksi amerikkalaiset ovat kehittäneet ombudsmanista oman versionsa, joka on levinnyt esimerkiksi Isoon-Britanniaan. Yhdysvaltalaisen versiossa ideana on, että ombudsman toimii yhteystahona lukijoiden ja toimituksien välillä. Tämä vaatii media-alan yritykseltä sitä, että se antaa joko ulkopuoliselle taholle tai yrityksen työntekijälle tehtäväksi arvioida joko kante-lun perusteella tai omatoimisesti eettisyyttä toimituksessa. (Mäntylä, 2008, s. 28–29.)

Itsesäätelykeinojen lisäksi median työskentelyyn vaikuttava lainsäädäntö vaihtelee maittain. Suomessa jo perustuslaki on säädetty niin, että jokaiselle ihmiselle on taattu useita perusoikeuksia, jotka vaikuttavat viestintään. Näitä perusoikeuksia ovat esimerkiksi yksityiselämän suoja sekä sananvapaus. (Jaakkola, 2013, s. 284.)

Sen lisäksi, että journalistien toimintaa ohjaavat ja säätelevät sekä etiikka että lait, vaikuttavat työntekoon myös mediatalojen omat säännöt ja käytännöt. Kuten muutkin yritykset, ovat myös mediatalot organisaatioita, jotka luovat oman strategiansa viestintää varten (Jaakkola, 2013, s. 292).

Yrityksen strategiat näkyvät yksittäisen työntekijän arjessa usein "talon sisäisinä sääntöinä, jotka työntekijän oletetaan oppivan taloon tullessa". Nämä talon tavat ovatkin mediataloissa usein ohjeita, jotka tarkentavat esimerkiksi juuri eettisiä ohjeita. Kaikkein konkreettisimmillaan nämä talon tavat voivat tulla ilmi mediatalojen tyylikirjoissa sekä linjapapereissa. Kansainvälisesti hyvin tunnettu tyylikirja on yhdysvaltalaisen uutistoimiston AP:n tyylikirja. Suomessa oman tyylikirjansa on julkaissut verkossa STT. (Jaakkola, 2013, s. 292–293.)

STT:n tyylikirjasta (2019) löytyvät muun muassa talon sisäiset, JSN:n ohjeita täydentävät ohjeet haastattelutilanteisiin:

STT:n toimittajat esittäytyvät haastattelutilanteissa, kertovat tekevänsä juttua STT:lle ja selvittävät, mihin asiayhteyteen se liittyy. Avoimuudesta voidaan tinkiä vain toimituksen johdon luvalla silloin, kun se on ainoa keino saada tärkeitä tietoja. Silloinkin asianosaisille annetaan ennen jutun julkaisua mahdollisuus kommentoida asiaa. Suoria sitaatteja käytetään STT:n haastatteluissa vain, kun ne ovat sanatarkkoja lukuun ottamatta kielellistä editointia. Haastateltavilla on halutessaan myös oikeus tarkastaa lausuntonsa etukäteen, elleivät aikataulut estä sitä. STT:n toimittajat pyrkivät aina ottamaan huomioon tilanteen ja toimimaan mahdollisimman hienotunteisesti. Heidän tehtävänsä on kuitenkin hankkia ja välittää luotettavia tietoja yleisölle mahdollisimman nopeasti ja laajasti. Siksi he joutuvat lähestymään esimerkiksi silminnäkijöitä myös traagisissa tilanteissa ja pyytämään heiltä

lupaa haastatteluun. TEE HAASTATELLESSASI SELVÄKSI, ETTÄ OLET KIRJOITTA-
MASSA JUTTUA. JOS KESKUSTELU TAI SEN OSA KÄYDÄÄN TAUSTAKESKUSTE-
LUNA, VARMISTA, ETTÄ MOLEMMAT YMMÄRTÄVÄT ASIAN SAMOIN. Lähde ei voi
kieltää lausuntojensa käyttöä jälkikäteen, jollei tilanne ole olennaisesti muuttunut haastat-
telun jälkeen. STT ei myöskään sitoudu käyttämään tietoja pelkästään taustana, jos haasta-
tellulla on velvollisuus kertoa niistä julkisesti. Haastateltava ei myöskään voi valita sitä,
kuka STT:n toimittaja häntä haastattelee. KERRO TOIMITUKSEN JOHDOLLE, JOS KOET,
ETTÄ HAASTATELTAVA PYRKII ASIATTOMASTI VAIKUTTAMAAN HAASTATTE-
LUN TEKEMISEEN, SISÄLTÖÖN TAI SÄVYYN.

Myös AP:n tyylikirjasta löytyy ohjeita haastattelutilanteeseen. Associated Press Sta-
tement of news values and principles -kappaleessa (2019) muun muassa ohjeistetaan,
että haastattelua haettaessa toimittajan tulee esitellä itsensä AP:n toimittajana, eikä
esittävä väärää henkilöllisyyttä. Haastattelusta, valokuvien ottamisesta tai keskuste-
lun nauhoittamisesta ei saa maksaa. Tyylikirjassa myös ohjeistetaan, että haastatelta-
valle ei saa antaa kaikkia kysymyksiä etukäteen. Tyylikirjasta löytyy myös ohjeita
lähdesuojan sopimisesta haastateltavan kanssa.

Lisäksi ainakin BBC on julkaissut verkossa ohjeita siitä, kuinka haastateltavan
kanssa tulisi toimia. BBC ohjeistaa Treating interviewees fairly -artikkelissaan (2017),
että haastateltavan tulee aina tietää, mitä ohjelmaa tai ohjelmia varten haastattelu
tehdään. AP:n tavoin BBC on julkaissut verkossa myös laajemmat toimitukselliset
ohjeet (2019). Ohjeiden osassa 13 ohjeistetaan muun muassa aiemmin nauhoitetun
tai hankitun materiaalin uudelleenkäytöstä. Ohjeiden mukaan BBC:llä on vastuu
varmistaa, että kaikki materiaalin tuotantoon osallistuneet tahot tietävät, että BBC
aikoo käyttää materiaalia uudestaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että BBC:n
ohjeiden mukaan myös haastateltavalla on oikeus tietää, mikäli hänen haastattelu-
aan käytetään uudestaan jossakin yhteydessä.

2.7.1 Julkisen sanan neuvosto

Julkisen sanan neuvosto (JSN) on sopimuksenvarainen elin, joka perustuu kolmikan-
taan. (Mäntylä, 2008, s. 10.) JSN:n tehtävä on ”tulkita hyvää journalistista tapaa ja
puolustaa sanan- ja julkaisemisen vapautta” (JSN, 2019). Neuvosto antaa lausuntoja,
jotka koskevat tiedotusvälineiden ja toimittajien kykyä ja tapaa noudattaa Journalis-
tien ohjeita. (Mäntylä, 2008, s.10). Mikäli journalistisia toimia päädytään puimaan oi-
keuteen, ei tuomioistuin voi kuitenkaan perustaa päätöksiään Journalistien ohjeisiin
vaan pelkästään lainsäädäntöön (Uimonen, 2009, s. 71).

Suomessa ovat tätä tutkielmaa kirjoitettaessa voimassa Journalistin ohjeet, jotka
on hyväksytty JSN:n kannatusyhdistyksen kokouksessa 3. marraskuuta vuonna
2013. Ne astuivat voimaan vuoden 2014 alusta. (JSN, 2013.)

JSN:n olemassaoloa ja sen tarpeellisuutta on perusteltu muun muassa sillä, että länsimaisissa yhteiskunnissa on jo 1800-luvulta lähtien nähty, että valtion pitää mahdollisimman vähän puuttua yritysten ja kansalaisten elämään (Mäntylä, 2008, s. 13). Tästä on seurannut se, että vaikka eri ammattiryhmien omat etiikkaa koskevat ohjeet ovat sopusoinnussa lakien ja säädösten kanssa, ovat eettiset ohjeet myös yksityiskohtaisempia kuin kansallinen lainsäädäntö (Räikkä 2002, viitattu lähteessä Mäntylä, 2018, s. 13). Tämän johdosta itsesääntely siis mahdollistaa puuttumisen sellaisiin ongelmallisiin asioihin, joihin lainsäädäntö ei pysty (Mäntylä, 2008, s. 13).

JSN:n puheenjohtajana toiminut Risto Uimonen kirjoitti vuonna 2009 (s. 70) julkaistussa Median mahti -teoksessaan, että ”tiedotusvälineistä on tehty tasaiseen mutta suhteellisen rauhalliseen tahtiin kanteluja Julkisen sanan neuvostoon”. Uimonen mukaan (2009, s. 70) kantelujen määrä kuitenkin kasvoi sen jälkeen, kun neuvoston puheenjohtajana toiminut Pekka Hyvärinen antoi neuvostolle kasvot esiintymällä aktiivisesti julkisuudessa. Hyvärinen toimi JSN:n puheenjohtajana vuosina 2008-2009 (JSN, 2015). Hänen jälkeensä puheenjohtajaksi nousi Uimonen, jonka kausi kesti aina vuoden 2015 loppuun asti (JSN, 2015).

Vuoden 2020 alusta JSN:n puheenjohtajana on toiminut Eero Hyvönen. Ennen häntä puheenjohtajana toimi Elina Grundström, joka oli neuvoston ensimmäinen päätoiminen puheenjohtaja. (JSN, 2019.)

Esimerkiksi vuonna 2018 kanteluita tehtiin neuvostoon 318 kappaletta. Näistä 64 otettiin käsittelyyn ja 63:sta tehtiin päätös. Sekä langettavien päätösten määrä että kanteluiden määrä laski edellisvuoteen nähden. (JSN, 2019.)

Vuonna 2019 kanteluita tehtiin 250 kappaletta. Neuvosto otti kyseisenä vuonna käsittelyyn yhteensä 53 kantelua, joista osa oli tosin jo tehty vuoden 2018 puolella. (JSN, 2020.)

2.7.2 Haastateltavan oikeudet

Julkisen sanan neuvoston (2013) Journalistin ohjeista löytyy kolme haastateltavan ja haastattelijan oikeuksia koskevaa kohtaa. Ne ovat seuraavat:

17. Haastateltavalla on oikeus saada ennakoitua tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hänelle on myös kerrottava, jos haastattelua voidaan käyttää useissa eri välineissä. Haastateltavalle pitää aina kertoa, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-aineistoksi.

18. Haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua, jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa. Tarkastamisoikeus koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.

19. Haastateltavan kieltoon julkaista lausumansa tulee suostua vain, jos olosuhteet ovat haastattelun antamisen jälkeen muuttuneet niin olennaisesti, että julkaiseminen olisi selvästi kohtuutonta.

Koska JSN on suomalainen lehdistöneuvosto, koskevat sen laatimat ohjeet ainoastaan suomalaisia medioita. Tässä tutkielmassa JSN:n ohjeita on kuitenkin hyödynnetty sekä suomalaisille että ulkomaalaisille medioille lähetetyssä kyselyssä.

Suomalaisille medioille tehdyssä kyselyssä ohjeet on liitetty suomen kielellä mukaan kyselyyn muistutuksesi vastaajalle siitä, mitä ohjeissa tarkkaan ottaen sanotaan. Suomenkielisessä kyselyssä kysyttiin myös, onko toimituksissa JSN:n haastateltavan oikeuksien lisäksi omia talojen sisäisiä ohjeita tai toimintatapoja, jotka voisivat vaikuttaa käytännön toteutukseen haastattelunauhoja purettaessa.

JSN:n haastateltavan ja haastattelijan oikeuksia koskevat ohjeet ovat mukana myös ulkomaalaisille medioille lähetetyssä, englanninkielisessä kyselyssä. Ohjeet on otettu mukaan englanninkieliseen kyselyyn, jotta kyselyn vastaajalle aukeaisi paremmin, mitä haastateltavan oikeuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä. Ohjeiden liittäminen kyselyyn oli myös helppoa, sillä JSN on itse kääntänyt Journalistin ohjeensa englannin kielelle.

Olettamuksena kyselyitä tehtäessä oli, että kaikki mediat, joille kysely lähetettiin, toimivat jonkinlaisten journalististen ohjeiden mukaan ja näistä ohjeista löytyy myös jonkinasteiset ohjeet, jotka koskevat haastateltavan oikeuksia. Oletamus perustui journalistietiikkaan. Koska tiedossa ei etukäteen ollut, onko ohjeiden taustalla lainsäädäntö, itsesääntelyelin vai kunkin mediatalon omat sisäiset ohjeet, lisättiin englanninkieliseen kyselyyn kysymys, jossa pyydettiin kertomaan ohjeista.

Etukäteen oli tiedossa, että osassa maista, joihin kysely lähetettiin, on toiminnassa samankaltainen itsesääntelyelin kuin Suomessa. Näin on esimerkiksi Ruotsissa, jossa on käytössä lehdistöneuvoston kaltainen asiamiesjärjestelmä. Ruotsalaisen Allmänhetens Pressombudsmanin (2018) vuosikertomuksesta löytyy JSN:n verkkosivujen tavoin journalistien ohjeet, joissa muun muassa sanotaan:

Visa särskild hänsyn mot ovana intervjupersoner. Upplys den intervjuade om huruvida samtal och annat material är avsett för publicering. Var försiktig med att återge uttalanden och annat material som icke-offentliga personer har publicerat i sociala medier.

Tillmötesgå rimliga önskemål från intervjuade personer om att i förväg få veta hur och var deras uttalanden återges.

2.7.3 Lausuma uutisautomaatiikasta

JSN on käsitellyt uutisautomaatiikkaa vuoden 2019 lokakuussa antamansa lausunnon yhteydessä. Lausunnossa sanotaan:

Algoritmeja hyödynnetään myös Julkisen sanan neuvoston sääntelyn piiriin kuuluvissa medioissa. Tästä ovat esimerkkejä muun muassa niin kutsutut uutisrobotit, vaalikoneet ja lukijalle kohdennetut juttusuositukset. Uudet tekniset innovaatiot tarjoavat mahdollisuuksia entistä parempaan ja tehokkaampaan journalismiin. (JSN, 2019).

JSN:n antaman lausuman tarkoituksena oli ”määritellä algoritmisten apuvälineiden käyttö osaksi journalistista työtä ja antaa yleisölle varmuus siitä, että tiedotusvälineet toimivat algoritmeja käyttäessään avoimesti ja vastuullisesti”. Lausumassa sanotaan, että kun tiedotusvälineet käyttävät uutisautomaatiikkaa ja ”journalistinen sisältö on olennaiselta osalta tuotettu ja julkaistu automaattisesti”, pitää tämä kertoa yleisölle. Lisäksi JSN suosittelee, että tiedotusvälineet myös tässä yhteydessä kertovat, mistä julkaistut tiedot ovat peräisin eli mikä on niiden lähde. (JSN, 2019).

Lausuntonsa lopussa neuvosto toi esille, että lausuma oli ensimmäinen, joka käsiteli algoritmien käyttämistä. Lisäksi neuvosto sanoi, että digitaalisen kehityksen takia, neuvosto voi ottaa asiaan kantaa muistakin näkökulmista, jos se on tarpeen. (JSN, 2019.)

2.8 Haastateltavan oikeudet ja automaattinen litterointi

Tässä alaluvussa esitellään tätä tutkielmaa varten haastateltujen asiantuntijoiden arvioita siitä, voivatko haastateltavan oikeudet vaikuttaa automaattiseen litterointiin. Kaksi tässä alaluvussa esiintyvää asiantuntijaa ovat tuttuja tämän luvun aiemmista osioista: Aalto-yliopiston puheentunnistusta tutkiva professori Mikko Kurimo ja Helsingin yliopiston viestintäoikeuden professori Päivi Korpisaari.

Lisäksi tätä tutkielmaa varten pyydettiin haastattelu Julkisen sanan neuvostosta. Haastattelun antoi keväällä 2020 Lauri Haapanen, joka toimi neuvoston jäsenenä vuosina 2017-2019. Haapanen työskenteli haastattelun tekohetkellä Jyväskylän yliopiston tutkijatohtorina (nykyään yliopistonlehtorina) kieli- ja viestintätieteiden laitoksella.

Haastattelussa Haapanen (2020) nosti esille, että Journalistin ohjeiden mukaan haastateltavan pitäisi tietää, missä yhteydessä haastattelua käytetään: onko haastattelu vain taustakeskustelu, julkaistaanko se ja jos julkaistaan, niin missä yhteydessä. Tämä on hänen mukaansa ongelmallista jo nykypäivänä, koska mediatalot ovat kasvaneet, ja niissä voidaan käyttää samaa haastattelua tai samoja valokuvia eri julkai-

suissa. Tämän takia jutun tekohetkellä tai kuvanottohetkellä ei välttämättä pystytä saamaan, mihin kaikkiin medioihin juttu tai kuva menee - etenkin jos kuvaa tai haastattelua käytetään esimerkiksi vuosia myöhemmin jossain toisessa yhteydessä.

JSN:n suunnalla on Haapasen (emt.) mukaan muita asioita koskevien keskustelujen yhteydessä sivuttu, millaisia ongelmia voi aiheutua siitä, että kuvia ja juttuja hyödynnetään konsernin sisällä useassa eri yhteydessä. Mahdolliset ongelmat koskevat hänen mukaansa nykyisin lähinnä kuvia, koska niitä on helppo etsiä arkistosta esimerkiksi kuvituskuviksi. Juttuja ei hänen arvionsa mukaan vielä samalla tavalla jaeta.

Haapasen (emt.) mukaan Journalistin ohjeissa ainoastaan suositellaan, että haastateltava saa tarkastaa lausumansa, jos se on julkaisuaikataulun kannalta mahdollista. Kyseessä on siis suositus, eikä se velvoita toimittajaa toimimaan näin. Sen sijaan haastateltavalla on oikeus tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään ja missä välineessä tai välineissä sitä käytetään. Tämä ohje on siis velvoittavampi. Haapasen mukaan haastateltavan ja haastattelijan oikeuksia koskevista ohjeista tämä on se, joka pitäisi ottaa huomioon, jos automaattisten litterointiohjelmien tuottamia tekstejä jaettaisiin konsernien sisällä. Hän huomauttaa, että tällaisessa tilanteessa ongelmallista olisi, jos litterointeja ei tarkistettaisi kokonaisuudessaan. Tarkastamattoman tekstiosuuden käyttäminen myöhemmin tai toisessa mediassa olisi hänen mukaansa hyvin ongelmallista, jos haastattelun tehnyt toimittaja ottaisi tekstistä vain tarvitsemansa osan, tarkastaisi sen ja jättäisi muun osan tarkastamatta.

Jos haastattelua käytettäisiin vuosia myöhemmin, pitäisi haastateltavalle Haapasen mukaan todennäköisesti ilmoittaa, missä asiayhteydessä haastattelua aiotaan käyttää. Ohjeet eivät tähän kuitenkaan suoraan velvoita, koska ne velvoittavat kertomaan asiayhteyden haastattelun yhteydessä. Haapasen mielestä olisi kuitenkin hyvä käytäntö ilmoittaa haastateltavalle haastattelun käyttämisestä myöhemmin, jos siihen on aikaa ja se on mahdollista. Hän myös pohtii, kuinka hyvin haastateltava vuosia myöhemmin voi muistaa, mitä on vastannut tai mihin aihealueeseen haastattelu liittyi. Etenkin tällaisessa tilanteessa olisi hyvä, että haastattelun yhteyteen olisi merkitty tarkasti, mistä haastattelussa on keskusteltu.

Yleisesti Haapanen (emt.) pitää epäeettisenä, jos toimittaja nykyisin käytössä olevalla tekniikalla automaattisesti litteroisi tekstin, eikä tarkastaisi sitä. Se, onko toimittajalla aikaa ja halua tai edes tarvetta tarkistaa koko tekstiä, on Haapasen mukaan kysymys erikseen. Itse hän esimerkiksi tarkastaisi vain ne kohdat, joita tietäisi tarvitsevänsä uutisjutussa ja antaisi muun olla. Esimerkiksi tunnin haastattelu saattaa olla auki litteroituna viidentoista sivun pituinen, jolloin myös koko tekstin tarkastamiseen menisi reilusti aikaa.

Haapasen (emt.) mukaan yksi tilanne, jossa automaattisen litterointiohjelman tuottamia tekstejä voitaisiin hyödyntää laajasti, olisi niin sanotut puhuvat päät -galleria eli tilanne, jossa halutaan yhdistellä esimerkiksi julkisuuden henkilöiden tai asiantuntijoiden kommentteja yhdestä aihepiiristä. Tällöin arkistoista voitaisiin hakea kommentteja esimerkiksi hakusanalla evoluutio ja sitten yhdistellä kommentteja. Haastavaa tällaisessa toiminnassa on kuitenkin se, että tässä kohtaa kommentit ainakin osittain irtoavat alkuperäisestä kontekstista.

Se, että uutistoimisto lähettäisi asiakkailleen valmiin jutun sijasta valmiiksi litteroituja haastatteluja, kuulostaa Haapasen (emt.) korviin oudolta. Tällöin vastaanottajalla olisi vielä reilusti työtä tehtävänä julkaistavan jutun aikaansaamiseksi.

Joissain poikkeustilanteissa voisi Haapasen (emt.) mielestä olla mielenkiintoista, että kaikki asiakkaat saisivat uutistoimistolta saman jutun sijasta litteroidun haastattelun, jonka pohjalta mediat voisivat rakentaa erilaisia juttuja. Tällainen toiminta voisi Haapasen mukaan toimia esimerkiksi kansainvälisen julkisuuden henkilön haastattelun kohdalla. Hän huomauttaa, että näin voitaisiin toki toimia jo nykyäänä, mutta haastattelun litteroiminen käsin on työlästä. Journalistin ohjeiden näkökulmasta tässä voisi tulla vastaan se ongelma, että kaikki asiat, mitkä ovat julkisia, eivät välttämättä ole julkaistavissa. Toimittaja voi myös haastattelutilanteessa sopia, että osa keskustelusta on taustatietoa. Jos haastattelu laitettaisiin tällaisessa tilanteessa kokonaisuudessaan eteenpäin, voisi litteraatioon merkitä, mitä kohtia siitä ei saisi käyttää, mutta on asia erikseen, toimisivatko kaikki ohjeiden mukaisesti.

Kurimo (2019) arvioi tätä tutkielmaa varten tehdyssä haastattelussa, että haastateltavan oikeudet voivat olla ristiriidassa puheentunnistuksen kanssa, jos haastattelun tehnyt yhtiö lähettää äänitiedoston johonkin toiseen yhtiöön automaattisesti litteroitavaksi. Kun pohditaan haastattelunauhojen litterointia haastateltavan oikeuksien kannalta, on Kurimon mukaan siis syytä miettiä, minkälaisen prosessin nauhoite käy läpi.

Kurimon (emt.) mielestä nauhoituksen litterointi esimerkiksi Googlen palvelulla ei eroa siitä, kun haastattelun purkaisu käsin Google Docsiin. Samalla tavalla yhtiöt voivat hänen mukaansa tällöin päästä käsiksi materiaaliin.

Kurimon (emt.) mukaan useat uudet yritykset käyttävät Googlen ja Amazonin puheentunnistimia, koska ne ovat suhteellisen hyviä ja helppoja liittää ohjelmiin. Lisäksi on olemassa yrityksiä, jotka ovat itse ohjelmoineet puheentunnistimensa, jolloin ohjelma ja äänitiedostot pyörivät vain yritysten omilla koneilla.

2.8.1 Yleiset litteraatioarkistot

Ainakin toistaiseksi haastattelumateriaalia säilytetään Haapasen (2020) arvion mukaan vain harvoin siksi, että sitä käytettäisiin jälkeempään. Moni toimittaja saattaa tallentaa tekemänsä litteraatiot, mutta ei välttämättä sen takia, että niitä käytettäisiin myöhemmin uudestaan.

Yleisiä arkistoja, joihin kaikki toimittajat automaattisesti tallentaisivat kaikki litteraationsa, ei Haapasen (emt.) tietojen mukaan juuri ole. Moni varmasti myös litteroi tekstinsä vauhdilla välittämättä pahemmin esimerkiksi kirjoitusvirheistä. Silloin teksti on helposti sellaista, ettei sitä välttämättä voi tallentaa yleiseen arkistoon. Ainakin tällöin nauha pitäisi Haapasen mukaan tallentaa tekstin mukana, jotta siitä pystyttäisiin kuuntelemaan tarkasti, mitä on sanottu. Jos automaattisten litterointiohjelmien jälki tulevaisuudessa olisi niin hyvää, että litteroitu teksti lähes täysin vastaisi puhuttua, voisi laajan arkiston rakentaminen Haapasen mukaan olla järkevää.

Jos automaattisen litteroinnin avulla luodaan kattavia arkistoja ja ruvetaan kaimaan, mitä esimerkiksi kaksi vuotta sitten tehdyssä haastattelussa on sanottu, näkee Korpisaari (2019), että tässä kohtaa vastaan voi tulla yksityiselämän suojaan liittyviä juridisia seikkoja sekä haastateltavan oikeudet. Jos vanhasta haastattelusta, joka on helpompi löytää, jos se on litteroitu tekstiksi, otetaan materiaalia uuteen juttuun, on Korpisaaren mukaan tärkeää tuoda yleisön tietoon, milloin haastattelu on tehty ja mitä asiaa haastateltava on tuolloin kommentoinut.

Korpisaari (emt.) painottaa, että erityisesti Journalistien ohjeiden 17. kohta ("Haastateltavalla on oikeus saada ennakolta tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hänelle on myös kerrottava, jos haastattelua voidaan käyttää useissa eri välineissä. Haastateltavalle pitää aina kertoa, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-aineistoksi." JSN, 2013.) täytyy ottaa huomioon vanhoja haastatteluja käytettäessä. Jos haastateltava on ollut esimerkiksi korkea-arvoinen poliitikko, voi myöhemmin olla merkitystä sillä, mitä mieltä hän on ollut tietyistä asiasta aiemmin. Tässä kohtaa voidaan Korpisaaren mukaan joutua punnitsemaan, kumpi on painavampi seikka: yleinen etu saada tietää, mitä mieltä poliitikko on ollut tietyistä asiasta vai se periaate, että haastateltavalla on oikeus tietää, missä yhteydessä hänen sanomisiaan käytetään. Korpisaari nostaa esimerkiksi kuvitteellisen tilanteen, jossa ihminen antaa haastattelun ja olisi haastattelua antaessaan hyvin ulkomaalaisvastainen, mutta myöhemmin kyseinen ihminen nousisi politiikkaan ja esiintyisi päinvastaisen suuntauksen kannattajana. Tällaisessa tilanteessa voisi Korpisaaren mukaan olla yleinen intressi kertoa, että kyseinen henkilö oli aiemmin asiasta täysin eri mieltä.

Journalistin ohjeiden 18. kohtaa ("Haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua, jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa.

Tarkastamisoikeus koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.” JSN, 2013.) Korpisaari (emt.) kommentoi nostamalla esiin, ettei haastateltava voi sanatarkkaan muistaa, mitä on sanonut esimerkiksi kaksi vuotta sitten. Hän pohtii, pitäisikö haastateltavalle tällaisessa tapauksessa antaa mahdollisuus kuunnella haastattelunauha, jos nauhan materiaalia aiotaan käyttää. Korpisaaren mukaan tämä voi olla tarpeen etenkin, jos haastateltava kyseenalaistaa sen, onko hän sanonut jotain vai ei.

Lisäksi Korpisaari (emt.) nostaa esille, että täytyy miettiä, kuinka haastateltavaa informoidaan. Jos haastateltava on luullut, että hän kommentoi yhtä tiettyä tapausta, ei hänelle todennäköisesti tule mieleenkään, että voisi olla mahdollista, että hänen kommenttiaan käytetään ehkä ihan eri asian yhteydessä myöhemmin. Tässä kohtaa olisi Korpisaaren mukaan syytä pohtia, kuinka haastateltavaa alun perin informoidaan siitä, jos haastattelua voidaan myöhemmin käyttää jossain toisessa yhteydessä. Jos haastateltavaa ei informoida ja haastattelua käytetään myöhemmin, olisi Korpisaaren mukaan syytä pohtia, pitäisikö silloin lähtökohtaisesti pyytää erikseen lupa, tai voisiko esimerkiksi tilanteissa, jossa tiedolla on suurta yhteiskunnallista merkitystä, vain julkaista kommentin. Lukijoita on hänen mukaansa syytä informoida siitä, että kommentti on alun perin annettu eri yhteydessä.

Korpisaaren (emt.) mukaan siinä on selvä ero, litteroidaanko haastattelunauhat automaattisesti ja tallennetaan arkistoon vai arkistoidaanko pelkkä haastattelunauha.

2.8.2 Julkisen sanan neuvostoon tehdyt kantelut

Julkisen sanan neuvostoon on Haapasen (2020) tietojen mukaan tehty vain joitakin siteeraukseen liittyviä kanteluita ja niissäkin hyvin harvassa oli kyse siitä, että haastateltava olisi kannellut siitä, että häntä on siteerattu väärin. Automaattiseen litterointiin liittyviä kanteluita Haapasella ei ole tiedossa yhtään. Hänen arvionsa mukaan voisi olla vaikeaa kannella nimenomaan siitä, että automaattinen litterointi olisi aiheuttanut virheen. Oleellista kantelijan näkökulmasta tällaisessa tilanteessa olisi virhe, ei se, kuinka virhe on syntynyt.

Kaiken kaikkiaan harva Journalistin ohje ottaa Haapasen (emt) mukaan suoraan kantaa automaattiseen litterointiin. Haastateltava voi kannella virheistä tai siitä, ettei hänelle kerrottu, missä yhteydessä kuvaa tai haastattelua käytetään, mutta mikään ohjeista ei suoraan liity automaattiseen litterointiin.

Litterointiohjelmien käyttäminen voi Haapasen (emt.) mukaan luoda uudenlaisia ongelmia, joita täytyy tarkastella jo olemassa olevilla ohjeilla. Jo olemassa oleviin ohjeisiin voidaan tarvittaessa tehdä uusien päätösten myötä tarkennuksia siitä, miten ohjeita pitää missäkin tilanteessa tulkita. Haapanen myös huomauttaa, että tek-

niikka kehittyi nopeasti ja kehitys voi muuttaa toimitusten työskentelytapoja merkittävästi luoden aivan uudenlaisia toimintamalleja. Tämä voi puolestaan tuoda mukanaan uudenlaisia eettisiä pulmia.

Haapanen (emt.) ei kuitenkaan pidä todennäköisenä, että JSN:lle tulisi lähivuosina kanteluita, jotka liittyisivät nimenomaan automaattiseen litterointiin. Tarvittaessa JSN pystyy Haapasen mukaan ilman kanteluakin nostamaan jonkin asian esille, jos neuvosto näkee, että se on tarpeellista. Ainakin aiemmin tällainen on ollut harvinaista. Jos teknologia kehittyisi hyppäyksellä, ja esimerkiksi laajat litteraatioarkistot yleistyisivät, voisi JSN kuitenkin itse ottaa asian käsittelyyn, jos vaikuttaisi siltä, etteivät nykyiset ohjeet enää ole riittäviä. Tällaisessa tilanteessa voitaisiin antaa lausumia, jotka ovat ohjeiden muuttamista nopeampi keino tarkentaa ohjeita.

3 AINEISTON HANKINTA JA METODI

Tässä luvussa esitellään tutkimuskysymykset, minkä jälkeen avataan tutkielman aineiston hankintaa. Koska aineisto on hankittu tätä tutkielmaa varten tehdyillä kyselyillä, on tässä luvussa esitelty myös nämä kaksi kyselyä eli avattu sitä, kuinka vastaajat ovat edenneet kyselyn alusta loppuun sekä esitetty perustelut niille ratkaisuille, jotka kyselyiden luomisvaiheessa tehtiin.

Englanninkielisen ja suomenkielisen kyselyn esittelyiden jälkeen on huomio siirretty aineiston käsittelyyn ja analyysiin.

3.1 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, kuinka laajasti uutistoimituksissa on otettu käyttöön haastatteluja automaattisesti litteroivia ohjelmia, onko uutistoimituksilla ylipäänsä mielenkiintoa ottaa näitä ohjelmia käyttöön, ja onko toimituksissa arvioitu sitä, voivatko haastateltavan oikeudet jollain tavalla vaikuttaa siihen, kuinka haastatteluja automaattisesti litteroidaan.

Tutkimuskysymykset tätä tutkielmaa varten on muotoiltu seuraavanlaisesti:

- 1) Onko haastatteluja litteroivia ohjelmia otettu käyttöön tai ollaanko niitä otta-
massa käyttöön uutistoimituksissa Suomessa ja maailmalla?
- 2) Jos niitä on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön, niin millä tavoin ohjel-
mia hyödynnetään tai aiotaan hyödyntää?
- 3) Onko toimituksissa pohdittu sitä, voivatko haastateltavan oikeudet vaikuttaa
siihen, kuinka haastatteluja litteroidaan automaattisesti?
- 4) Jos toimituksissa on pohdittu tätä, miten oikeudet ovat vaikuttaneet tai voi-
vat mahdollisesti vaikuttaa tähän prosessiin?

3.2 Aineiston hankinta

Aineistonhankintamenetelmänä tässä tutkielmassa on käytetty kyselylomakkeita, jotka ovat Raine Vallin (2018, s. 92) mukaan yksi perinteisimmistä keinoista kerätä materiaalia tutkimusta varten. Tässä tutkielmassa ei ole kuitenkaan käytetty kyselylomakkeiden perinteisintä muotoa, joka Vallinin (2018, s.92) mukaan on paperille tehty kysely, joka saapuu postissa ja palautetaan vastauskuoressa. Sen sijaan tutkielmassa on käytetty Webropol-kyselytyökalulla tehtyjä sähköisiä kyselyitä, mikä on

tutkielman tarkoituksen ja kohderyhmän kannalta paras ratkaisu: Webropol-kyselyiden lähettäminen ulkomaille on helppoa ja kustannusten suhteen järkevä ratkaisu.

Koska kyselyt on tehty Webropol-sovelluksella, jossa vastaaja saa sähköpostitse linkin kyselyyn, ei kyselylomakkeiden täyttööä ole valvottu. Sen sijaan vastaajat ovat toimineet itsenäisesti kyselyn alussa olleiden ohjeiden mukaan, mikä Vallinin (2018, s. 93) mukaan on yksi toteutusvaihtoehdoista.

Koska vastaajat ovat täyttäneet kyselyn ilman kyselyn tekijän läsnäoloa, oli erityisen tärkeää varmistaa kyselyiden toimivuus ennen niiden lähettämistä vastaajille. Kyselyiden toimivuus varmistettiin kahdella tavalla: Ensinnäkin kyselyt testattiin apututkijan kanssa siten, että apututkija kävi kyselyiden kaikki vastauspolut läpi kyselyiden tekijän läsnä ollessa ja kertoi vaihe vaiheelta, mikä vastaus vei mihinkin kysymykseen. Samalla kyselyiden tekijä seurasi, että vastauspolut seurasivat suunnitelmaa. Lisäksi kyselyt testasi itsenäisesti henkilö, jonka työnkuvaan kuuluu kyselyiden luominen. Kyseinen henkilö ei ollut millään tavalla aiemmin tekemisissä tämän tutkielman kanssa, joten kyselylomakkeet sekä tutkimusaihe olivat hänelle entuudestaan vieraita.

Kyselylomaketutkimuksessa on olemassa kaksi erilaista tutkimusasetelmaa, jotka eroavat toisistaan merkittävästi. Toinen näistä on poikittaistutkimus, jossa ideana on aineiston kerääminen yhdellä kertaa usealta vastaajalta. Toinen on pitkitäis- eli seurantatutkimus, jossa aineisto kerätään vähintään kahdella eri kerralla samalta vastaajaryhmältä. (Vastamäki & Valli, 2018, s. 129.) Tätä tutkielmaa varten on valittu näistä kahdesta poikittaistutkimus, sillä tutkimuskysymysten kannalta ei ole tarpeellista kerätä aineistoa useampaan kertaan samalta vastaajaryhmältä.

Toteutustavan lisäksi tutkimusasetelmat eroavat myös siinä, mihin niillä pyritään: *“Poikkileikkausaineistolla tehtävoillä analyyseilla voidaan lähinnä kuvailla eri ilmiöitä, kun taas pitkittäistutkimuksen avulla ilmiöitä pyritään selittämään”* (Vastamäki & Valli, 2018, s. 129). Koska tässä tutkielmassa pyritään muun muassa selvittämään, kuinka laaja ilmiö haastattelunauhojen automaattinen litterointi on, poikittaistutkimus on sopiva vaihtoehto.

Tutkielmaa varten on tehty kaksi erilaista kyselyä: Toinen on suomenkielinen, joka on lähetetty joukolle suomalaisia medioita. Toinen on englanninkielinen, ja se on lähetetty MINDS-yhteistyöverkoston jäsenille.

Suomalaisista medioista tutkimukseen valikoituivat Helsingin Sanomat, Iltasanomat, Iltalehti, MTV Uutiset, YLE, Aamulehti ja Keskisuomalainen. Rajaus tehtiin siitä olettamuksesta, että mitä isompi uutistoimitus on kyseessä ja mitä suurempi mediakonserni uutistoimituksen takana on, sitä taloudellisesti helpompaa ja järkevämpää toimituksilla on panostaa uusiin työkaluihin kuten automaattisesti haastatteluja litteroiviin ohjelmiin. Otanta rajattiin myös koskemaan pelkästään niitä suu-

rimpia suomalaisia medioita, joiden toimenkuva keskittyy päivittäiseen perusuutistuotantoon. Tästä syystä esimerkiksi Maaseudun Tulevaisuus, joka on erikoistalouslehti, ei ole mukana rajauksessa.

Englanninkielinen kysely on lähetetty kaikille MINDS-yhteistyöverkoston jäsenille, joita on yhteensä 24. MINDS-yhteistyöverkosto on uutistoimistojen globaali yhteistyöverkosto, jonka tavoitteena on tukea uutistoimistojen sekä yleisesti koko media-alan kehitystä (MINDS, 2020). Kysely on lähetetty myös tutkielman toimeksi-antajalle STT:lle, joka on MINDSin jäsen. Ottamalla STT mukaan mahdollistettiin, että kyselyyn saataisiin mukaan kaikki yhteistyöverkoston jäsenet. STT ei siis ole vastannut suomenkieliseen kyselyyn, vaikka se onkin suomenkielinen media.

Kyselyn on lähettänyt MINDSin jäsenille yhteistyöverkoston toimitusjohtaja Wolfgang Nedomansky. Kysely lähetettiin verkoston jäsenille avoimena, millä mahdollistettiin, että kysely pystyttiin kussakin organisaatiossa välittämään henkilölle, jolla on parhaat mahdollisuudet vastata kyselyyn.

Molemmissa tätä tutkielmaa varten tehdyissä kyselylomakkeissa on kysytty pitkälti samoja asioita. Joitakin eroja kuitenkin on. Näitä eroja avataan myöhemmin tässä luvussa. Yhteistä kyselyissä oli muun muassa se, että molemmissa niissä on Julkisen sanan neuvoston määrittelemät Journalistin ohjeet.

Kyselyissä on mukana sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Vallin (2018, s. 114) mukaan yksi avointen kysymysten eduista on, että kyselyyn vastanneiden vastausten joukosta voi nousta esille hyviä ideoita. Toiseksi eduksi Vallin (2018, s. 114) mainitsee sen, että vastaajat voivat perustella näkökulmansa kysyttävään asiaan perusteellisesti. Lisäksi avoimet kysymykset mahdollistavat Vallinin (2018, s. 114) mukaan aineiston luokittelun monella eri tapaa.

Avointen kysymysten huonoiksi puoliksi Vallin (2018, s. 114) luettelee ylimalkaiset tai epätarkat vastaukset, ohi kysymyksen menevät vastaukset sekä sen, että vastausten analysointi on työlästä, koska vastausten luokittelu voi viedä huomattavan paljon aikaa.

Tässä tutkielmassa epämääräisiin vastauksiin sekä ohi kysymyksen menneisiin vastauksiin varauduttiin kysymällä myös vastaajien yhteystiedot, jolloin vastaajiin voitiin olla tarvittaessa yhteydessä myöhemmin ja epätarkkoihin ja ohi kysymyksen menneisiin vastauksiin voitiin hakea tarkennusta.

Vaarana verkkokyselyssä ja sen suurimpana ongelmana on kato. Se, kuinka suuri kato loppujen lopuksi on, riippuu tutkimuksesta itsestään, sen aihepiiristä ja vastaajajoukosta. Jos kysely lähetetään valikoimattomalle joukolle eli niin sanotulle suurelle yleisölle, ei vastausprosentti yleensä ole kovin korkea. Jos kysely lähetetään erikoisryhmälle, esimerkiksi tietylle ammattiryhmälle, ja kysely on ryhmän kannalta tärkeä, voi vastausprosentin olettaa olevan korkeampi kuin suurelle yleisölle lähetetyssä kyselyssä. (Hirsijärvi, Remes, Sajavaara, 2004, s. 185.) Koska tämän tutkielman

kyselylomakkeet on lähetetty tietyille ammattiryhmälle, oli alkuperäinen arvio, että vastausprosentti olisi suhteellisen korkea. MINDS-yhteistyöverkoston jäsenille kannustimena tarjottiin myös englanninkielistä yhteenvedoa kyselyn tuloksista.

Suomalaisten medioiden kohdalla oltiin heti henkilökohtaisesti yhteydessä henkilöihin, joiden uskottiin olevan sopivia vastaamaan kyselyyn. Tällä pyrittiin varmistamaan mahdollisimman iso vastausprosentti. Joissakin tapauksissa henkilö, johon alun perin otettiin yhteyttä, oli oikea henkilö vastaamaan kyselyyn. Suurimassa osassa tapauksia kyseinen henkilö osasi sanoa, kehen kannattaa ottaa seuraavaksi yhteyttä. Myös suomenkielinen kysely lähetettiin avoimena kyselynä siltä varalta, että kysely olisi haluttu lähettää jossakin mediassa eteenpäin toiselle henkilölle.

Suomalaisille medioille, jotka eivät vastanneet kyselyyn ensimmäisen yhteydenoton jälkeen, lähetettiin vähintään yksi muistutus sähköpostilla asiasta. Alun perin mielenkiintoa kyselyä kohtaan osoittaneille medioille lähetettiin vielä toinen muistutus sähköpostilla. Lopulta kyselyyn vastasi viisi seitsemästä tavoitellusta suomalaisesta mediasta.

MINDS-yhteistyöverkoston jäsenille annettiin noin kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Kahden viikon jälkeen vastausprosentti oli suhteellisen alhainen, joten kyselyn vastausaikaa jatkettiin reilulla viikolla ja jäsenille lähetettiin uusi viesti. Kun uusi vastausaika oli päättymässä, lähetettiin joillekin medioille vielä henkilökohtainen muistutusviesti. Loppujen lopuksi englanninkieliseen kyselyyn kokonaisuudessaan vastasi 13 jäsentä 24 jäsenestä.

Englanninkielisen kyselyn vastausprosentti oli 54,2 ja suomenkielisen kyselyn 71,4. Kyselyihin vastattiin vuoden 2019 joulukuussa.

3.2.1 Suomenkielisen kyselyn esittely

Tässä osiossa avataan tarkemmin suomenkielisen kyselyn sisältöä ja rakennetta. Osiossa ei ole kerrottu yksityiskohtaisesti kaikista kyselyn vastauspoluista, vaan tarkoituksena on luoda yleiskuva kyselyistä ja avata kyselyn luomisvaiheessa tehtyjä päätöksiä. Vastauspolkuja on kuvattu tarkemmin tulosten yhteydessä. Kysely on nähtävissä tutkielman liitteissä. (ks. liite 2).

Suomenkielisessä kyselyssä kysymyksiä oli yhteensä 49. Jokaisessa suljetussa kysymyksessä vastausvaihtoehtoina oli kyllä, ei ja en voi tai halua vastata tähän kysymykseen. Jos vastaaja valitsi viimeksi mainitun vaihtoehdon, oli seuraava kysymys aina ”Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata tähän kysymykseen”.

Antamalla vastaajalle mahdollisuus olla vastaamatta suljettuihin kysymyksiin, pyrittiin varmistamaan, että vastaaja ei lopettaisi kyselyyn vastaamista kesken kaiken, jos joku kysymyksistä olisi sellainen, ettei hän osaisi tai saisi vastata siihen. Avoimet kysymykset, joissa selvitettiin, miksi vastaaja ei voinut tai halunnut vastata

kysymykseen, lisättiin siksi, ettei vastauksia läpi käydessä tarvitsisi tehdä olettamuksia siitä, miksi johonkin tiettyyn kysymykseen ei vastattu.

Suomenkielisen kyselyn alussa kysyttiin ensin, onko uutistoimituksessa otettu käyttöön haastattelunauhoja (audio ja / tai video) automaattisesti litteroivia ohjelmia. Automaattisten litterointiohjelmien käyttöönotto nähdään tässä tutkielmassa tilanteena, jossa ohjelmaa tai ohjelmia joko käytetään säännöllisesti tai tilanteena, jossa ohjelma tai ohjelmia on otettu aktiiviseen ja suunnitelmalliseen testaukseen.

Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen oli ei tai en voi tai halua vastata tähän kysymykseen, kysyttiin vastaajalta, onko suunnitelmissa, että toimituksessa otettaisiin käyttöön haastattelunauhoja (audio ja / tai video) automaattisesti litteroivia ohjelmia. Jos vastaus tähän kysymykseen oli jälleen ei tai en voi tai halua vastata tähän kysymykseen, kysyttiin vastaajalta vielä, onko uutistoimituksessa pohdittu, voitaisiinko siellä mahdollisesti ottaa käyttöön haastattelunauhoja (audio ja / tai video) automaattisesti litteroivia ohjelmia. Kysymysrunko rakennettiin näin, jotta pystyttäisiin kartoittamaan myös automaattiseen litterointiin liittyviä suunnitelmia tai mielenkiintoa, eikä vain sitä, kuinka moni uutistoimitus on jo ottanut kyseisiä ohjelmia käyttöönsä.

Jos vastaaja vastasi kaikkiin edellä mainittuihin kysymyksiin ei, siirtyi vastaaja kyselyn viimeiseen kohtaan, jossa kysyttiin, onko vastaajalla jotain lisättävää. Jos vastaaja puolestaan vastasi kaikkiin näihin kolmeen kysymykseen en voi tai halua vastata tähän kysymykseen, kysyttiin häneltä jokaisen kysymyksen jälkeen syytä tähän, jonka jälkeen kyselyssä siirryttiin niin ikään viimeiseen kysymykseen, jossa tiedusteltiin, onko vastaajalla jotain lisättävää.

Jos toimituksessa oli jo otettu käyttöön automaattinen litterointiohjelma tai ohjelmia, kysyttiin vastaajalta seuraavaksi kolme avointa kysymystä: Mikä ohjelma tai ohjelmia toimituksessa on otettu käyttöön? Milloin ohjelma tai ohjelmia on otettu käyttöön? Miksi ohjelma tai ohjelmia päätettiin ottaa käyttöön?

Näistä kysymyksistä ensimmäisen kohdalla vastaajaa myös ohjeistettiin avointen kysymysten vastauksissa; jos vastaaja ei pysty vastaamaan kyseiseen avoimeen kysymykseen tai mihin tahansa muuhun avoimeen kysymykseen, pyydettiin häntä kertomaan syy siihen kyseisen avoimen kysymyksen vastauskohdassa. Tällä pyrittiin varmistamaan, että myöskään avointen kysymysten kohdalla ei tarvitsisi tehdä olettamuksia, miksi johonkin tiettyyn kysymykseen ei vastattu.

Seuraavaksi automaattisia litterointiohjelmia jo käytäviä medioita pyydettiin kertomaan esimerkkutilanne, jossa ohjelmia on käytetty sekä mitä ohjelmien tuottamille teksteille tehdään. Molemmat kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, ja jälkimmäiseen oli vielä lisätty tarkentava kysymys siitä, että esimerkiksi arkistoidaanko tekstejä. Tarkentavalla kysymyksellä pyrittiin varmistamaan, että vastaajat ymmärtävät, että kysymyksellä haetaan tietoa siitä, mihin tekstit lopulta päätyvät.

Tämän vastauspolun seuraava kysymys oli suljettu kysymys, joka koski ohjelmista saatavia hyötyjä: Onko vastaajan toimituksessa koettu, että ohjelmasta tai ohjelmista on ollut hyötyä? Jos vastaus oli kyllä, tiedusteltiin seuraavaksi avoimella kysymyksellä, millä tavoin ohjelmista on ollut hyötyä. Jos vastaus oli ei, tiedusteltiin, miksi ei.

Tämän jälkeen siirryttiin haastateltavan ja haastattelijan oikeuksia koskevaan kysymykseen, jossa vastaajilta kysyttiin, ovatko JSN:n määrittelemät haastateltavan ja haastattelijan oikeudet jollain tavalla vaikuttaneet siihen, kuinka toimituksissa puretaan haastattelunauhoja automaattisesti. Tarkentavana kysymyksenä oli vielä lisätty: Onko niillä siis ollut vaikutusta käytännön toteutukseen?

Jos vastaaja vastasi tähän kysymykseen kyllä, oli seuraavaksi vastattavana kaksi avointa kysymystä: Mikä/mitkä oikeudet? ja Miten ne ovat vaikuttaneet käytännön toteutukseen? Näiden kysymysten jälkeen siirryttiin kysymykseen, jossa tiedusteltiin, onko toimituksissa omia talon sisäisiä ohjeita, jotka ovat vaikuttaneet käytännön toteutukseen. Tähän kysymykseen siirtyivät suoraan ne vastaajat, jotka vastasivat ei kysymykseen siitä, onko oikeuksilla ollut vaikutusta käytännön toteutukseen.

Jos vastaus talon sisäisiin ohjeisiin oli ei, vastaaja siirtyi suoraan kyselyn viimeiseen kysymykseen, jossa vastaajalta tiedusteltiin, onko hänellä jotain lisättävää. Jos vastaus oli puolestaan kyllä, oli ennen viimeistä kysymystä vielä kaksi avointa kysymystä: Mitä nämä ohjeet tai toimintatavat ovat? ja Miten ne ovat vaikuttaneet käytännön toteutukseen?

Edellä kuvattujen vastauspolkujen lisäksi kyselyssä oli kaksi muuta vastauspolkua, joita pitkin edenneet mediat vastasivat moniin samantyyppisiin kysymyksiin kuin automaattisia litterointiohjelmia käyttöön ottaneet mediat. Koska näitä kahta vastauspolkua pitkin kulkivat mediat, joissa litterointiohjelmia ei vielä ollut otettu käyttöön, oli kysymykset muotoiltu eri tavalla. Kysymyksissä käytettiin esimerkiksi futuuria imperfektin sijasta (esimerkiksi ”Minkä ohjelman tai ohjelmia aiotte ottaa käyttöönne?”).

3.2.2 Englanninkielisen kyselyn esittely

Englanninkielinen kysely (ks. liite 3) seurasi monin paikoin suomenkielisen kyselyn rakennetta, mutta kuten jo aiemmin todettiin, oli kyselyiden välillä myös eroja. Yksi ero oli esimerkiksi se, että englanninkielisessä kyselyssä kysymyksiä oli 45, ei 49 kuten suomenkielisessä kyselyssä.

Yksi kyselyiden yhteisistä piirteistä oli, että myös englanninkielisen kyselyn puolella vastaajille annettiin niin suljettujen kuin avointenkin kysymysten kohdalla mahdollisuus jättää vastaamatta kysymykseen. Englanninkielisen kyselyn ensimmäisen avoimen kysymyksen kohdalla oli ohje, kuinka toimia, jos vastaaja ei pysty tai voi

vastata johonkin avoimista kysymyksistä ja suljetuissa kysymyksissä yhtenä vastausvaihtoehtona oli "I can't or don't want to answer this question". Jos vastaaja valitsi viimeksi mainitun vastausvaihtoehdon, kysyttiin vastaajalta seuraavaksi avoimella kysymyksellä perusteluja.

Kuten suomenkielisessä kyselyssä, myös englanninkielisen kyselyn alussa tiedusteltiin, onko kunkin vastaajan edustamassa mediassa otettu jo käyttöön automaattisia litterointiohjelmia. Jos vastaus oli ei, kysyttiin seuraavaksi, onko kyseisessä mediassa suunnitelmassa ottaa automaattisia litterointiohjelmia käyttöön. Jos vastaus oli ei, oli seuraava kysymys, onko vastaajan edustamassa mediassa käyty keskusteluja siitä, että automaattinen litterointiohjelma tai ohjelmia voitaisiin mahdollisesti ottaa käyttöön. Jos vastaus oli tähänkin kysymykseen ei, siirryttiin suomenkielisestä kyselystä poiketen vastaajalta tiedustelemaan, onko uutistoimiston maassa lakeja tai ohjeita (kansallisia tai uutistoimiston omia), jotka määrittelevät haastateltavan oikeudet. Kysymyksen yhteyteen oli liitetty esimerkkinä JSN:n haastateltavan oikeudet, jotta vastaajat varmemmin ymmärtäisivät, mitä kysymyksellä tarkoitettiin.

Jos vastaus haastateltavan oikeuksia koskevaan kysymykseen oli ei, siirryttiin kyselyn viimeiseen kysymykseen, jossa tiedusteltiin, onko vastaajalla jotain lisättävää. Jos vastaus oli kyllä, pyydettiin vastaajaa seuraavaksi avoimessa kysymyksessä kertomaan, mitä nämä ohjeet ovat. Lisäksi vastaajaa pyydettiin määrittelemään, onko kyseessä laki, kansallinen ohje vai yrityksen oma ohje. Tämän jälkeen vastaajaa pyydettiin suljetulla kysymyksellä arvioimaan, voisivatko nämä oikeudet tavalla tai toisella vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin. Jos vastaus oli kyllä, pyydettiin vastaajaa avoimissa kysymyksissä kertomaan, mitkä oikeudet ja millä tavalla ne voisivat vaikuttaa. Tämän jälkeen siirryttiin kyselyn viimeiseen kysymykseen eli siihen, onko vastaajalla jotain lisättävää. Jos vastaaja puolestaan vastasi suljettuun kysymykseen oikeuksien vaikutuksista ei, siirryttiin tämän vastaajan osalta suoraan kyselyn viimeiseen kohtaan.

Englanninkielisen kyselyn puolella kaikilta vastaajilta kysyttiin haastateltavan oikeuksista, jotta saataisiin mahdollisimman laaja kokonaiskuva siitä, kuinka monessa maassa haastateltavan oikeudet on jollain tavalla määritelty. Vastauksien toivottiin tukevan viitekehyksessä esille tuotua näkemystä, että haastateltavan oikeuksien määrittely on kansainvälisellä tasolla yleistä. Näin myös kävi.

Jos vastaajan edustamassa uutistoimistossa oli suunnitelmassa ottaa automaattisia litterointiohjelmia käyttöön, kysyttiin häneltä seuraavaksi kuusi avointa kysymystä: 1) mikä ohjelma tai mitä ohjelmia aiotaan ottaa käyttöön, 2) milloin, 3) mistä syystä ohjelma/ohjelmia päätettiin ottaa käyttöön, 4) millaisia hyötyjä käytöstä uskotaan saatavan, 5) esimerkkitilanne, jossa ohjelmia uskotaan käytettävän, 6) mitä automaattisesti litteroiduille teksteille aiotaan tehdä. Tarkentavana kysymyksenä viimeisessä kysymyksessä oli se, että aiotaanko tekstejä esimerkiksi arkistoida.

Tämän jälkeen tätä vastauspolkua edenneiden kohdalla siirryttiin haastateltavan oikeuksia koskevaan osioon.

Jos vastaajan edustamassa uutistoimistossa oli jo otettu automaattisia litterointiohjelmia käyttöön, kysyttiin häneltä seuraavaksi viisi avointa kysymystä: 1) mitä ohjelmaa tai mitä ohjelmia käytetään, 2) kauanko ohjelmaa tai ohjelmia on käytetty, 3) minkä takia se tai ne otettiin käyttöön, 4) esimerkkutilanne, jossa ohjelmaa tai ohjelmia on käytetty ja 5) mitä valmiille litteraatioille tehdään, esimerkiksi arkistoidaanko ne. Näitä avoimia kysymyksiä seurasi suljettu kysymys siitä, onko ohjelmien käytöstä ollut hyötyä. Automaattisia litterointiohjelmia jo käytäviltä uutistoimistoilta päätettiin kysyä hyödyistä suljetulla kysymyksellä, koska tavoitteena oli saada tehtyä selkeä ja yksinkertainen kaavio siitä, kuinka monessa uutistoimituksessa ohjelmien käyttöä pidettiin hyödyllisenä. Jos vastaus kysymykseen oli kyllä, pyydettiin vastaajaa avoimella kysymyksellä kertomaan näistä hyödyistä. Jos vastaus oli ei, pyydettiin avoimella kysymyksellä kertomaan, miksi näin on. Tämän jälkeen näiden vastaajien osalta siirryttiin haastateltavan oikeuksia koskevaan osioon.

Edellä kuvattujen vastauspolkujen lisäksi englanninkielisessä kyselyssä oli vielä neljäs vastauspolku, jota pitkin kulkivat ne mediat, joissa oli vasta keskusteltu, että automaattisia litterointiohjelmia voitaisiin ottaa käyttöön. Näiltä medioilta kysyttiin useita samantyyppisiä kysymyksiä kuin automaattisia litterointiohjelmia käytäviltä medioilta, mutta kysymykset oli muotoiltu eri tavalla kuin suomenkielisessä kyselyssä oli tehty.

3.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Aineiston analyysimenetelmänä tässä tutkielmassa on käytetty laadullista aineiston analyysia ja sisällön erittelyä. Koska tutkielman tarkoituksena oli selvittää, kuinka iso joukko tutkielmaan osallistuneista medioista on esimerkiksi ottanut käyttöönsä haastatteluja automaattisesti litteroivia ohjelmia, oli mediat tarpeen saada jaettua useaan eri luokkiin, mikä onnistui laadullisen aineiston analyysiin osana kuuluvan luokittelun avulla. Luokittelussa ”kohdejoukko jaetaan luokkiin, joihin sijoitetut tapaukset tai kohteet jakavat jonkin saman ominaisuuden tai joiden ominaisuudet muistuttavat toisiaan” (Menetelmäpolkuja humanisteille, 2015).

Suljettujen kysymysten vastaukset jaettiin pitkälti suoraan omiin luokkiinsa. Avointen kysymysten vastauksissa hyödynnettiin sisällön erittelyä. Pietilän (1976, s. 4) mukaan sisällön erittelyä käytetään tavanomaisesti kahdessa erilaisessa tutkimuksessa: toisessa tavoitteena on kuvailla ”jonkun dokumenttijoukon sisältöä” ja toisessa

yritetään tehdä päätelmiä dokumenttien tuottajista dokumenttien sisällön perusteella. Tämä tutkielma lukeutuu ensimmäiseen vaihtoehtoon, joka Pietilän (1976, s. 4) mukaan on niin sanottu klassinen eli berelsonilainen tapa nähdä sisällön erittely.

Tutkielman aineisto tallentui suoraan Webropolin kautta PDF-tiedostoiksi, jotka tulostettiin. Molempien kyselyiden tulokset silmäiltiin ensin läpi, jotta mahdolliset merkittävimmät ongelmat olisivat heti alussa tiedossa. Englanninkielisessä kyselyssä tällainen ongelma tulikin heti vastaan: yksi kyselyyn vastaajista oli lopettanut vastaamisen kesken, eikä hän ollut täyttänyt yhteystieto-osiota, joten vastaajaan ei voitu olla yhteydessä. Sen sijaan kaikki vastaukset käytiin läpi, ja vastaamisen kesken jättäneen henkilön vastaukset karsittiin pois. Suomenkielisen kyselyn vastausten kohdalla vastaavia suuria ongelmia ei löytynyt.

3.3.1 Ensimmäinen luokitteluvaihe

Seuraavaksi vastaajat jaettiin molempien kyselyiden puolella neljään luokkaan: 1) automaattisia litterointiohjelmia käyttöön ottaneisiin medioihin, 2) ohjelmien käyttöönottoa suunnitteleviin medioihin, 3) medioihin, jossa käyttöönottoa oli pohdittu ja 4) medioihin, joissa ei ollut edes pohdittu automaattisten litterointiohjelmien käyttöönottoa.

Tämän jälkeen vastauksia ryhdyttiin käymään tarkemmin läpi luokka kerrallaan. Jokaisen luokan kaikkien medioiden vastaukset käytiin ensin läpi yksitellen, ja tämän käsittelyn aikana tehtiin lista siitä, mitkä mediat eivät ole vastanneet kaikkiin kysymyksiin ja minkä medioiden vastauksista yksi tai useampi oli epäselviä. Näihin medioihin oltiin vielä uudemman kerran yhteydessä, ja valtaosalta niistä saatiin täydentäviä tai tarkentavia vastauksia.

Aineisto käytiin vielä uudestaan läpi ja varmistettiin, että esikäsittelyn aikana ei ole tapahtunut virheitä, sillä ”perusteellinen aineiston esikäsittely luo pohjan varsinaiselle analyysille” (Vehkalahti, 2014, s. 51).

Seuraava vaihe oli aineiston varsinainen analysointiin valmistautuminen. Kuten jo aiemmin mainittiin, jaettiin molempien kyselyiden vastaajat neljään eri luokkaan sen perusteella, mikä medioissa vastaajien mukaan oli tilanne automaattisten litterointiohjelmien käyttöönoton suhteen. Seuraavaksi näiden neljän luokan vastauksia käytiin systemaattisesti läpi. Englanninkielisen ja suomenkielisen kyselyn vastaukset pidettiin yhä erillään.

Jo aineiston käsittelyvaiheessa kävi selväksi, että kaikkia avoimia vastauksia ei ole mielekästä analysoida sisällön erittelyn keinoin ensinnäkin vastausten määrän takia; aineisto oli suhteellisen pieni, minkä takia joihinkin kysymyksiin oli vastannut yksi tai muutama media, jolloin vastausten analysointi sisällön erittelyn keinoin ei ollut järkevää. Lisäksi osassa avoimista kysymyksistä vastaukset olivat verrattavissa

suljettujen kysymysten vastauksiin. Tällaisia kysymyksiä olivat esimerkiksi, mitä litterointiohjelmaa kussakin toimituksessa käytetään ja kauanko ohjelmaa on käytetty. Mediat olivat vastanneet näihin kysymyksiin lyhyesti ja ytimekkäästi, osassa vastauksissa vain yhdellä sanalla. Kyseiset kysymykset olivat myös sellaisia, jotka suuremman vastaajajoukon kohdalla olisi ollut järkevämpi kysyä suljettuina kysymyksinä. Sisällön erittelyn sijasta vastaukset on joidenkin avointen kysymysten kohdalla kaikessa yksinkertaisuudessaan kirjoitettu auki tai jaettu luokkiin suljettujen kysymysten vastausten tavoin.

Osa vastauksista oli puolestaan laajoja. Mediat olivat saattaneet esimerkiksi ranskalaisilla viivoilla tuoda vastauksessaan esille useamman eri asian. Tämän takia jo tässä kohtaa tiedettiin, ettei yhden median yhden kysymyksen vastausta voida sijoittaa ainoastaan yhteen sisältöluokkaan, vaan yhden vastauksen osia täytyy sijoittaa useampaan sisältöluokkaan.

Koska aineisto on pieni, on avointen kysymysten vastauksia myös yhdistetty yli aiemmin mainittujen neljän luokan rajojen. Esimerkiksi sekä englanninkielisen että suomenkielisen kyselyn puolella näin on tehty vastauksille, jotka koskevat automaattisten litterointiohjelmien hyötyjä, joita mediat ovat saaneet tai uskovat saavansa litterointiohjelmiä käyttämällä. Mukana tässä esimerkissä ovat niiden uutistointimistojen vastaukset, jotka ovat jo ottaneet automaattisia litterointiohjelmiä käyttöönsä, suunnittelevat tekevänsä niin tai ovat pohtineet, että voisivat joskus ottaa ohjelmia käyttöön. Tuloksissa on erikseen mainittu, mitkä ovat niiden medioiden vastauksia, jotka jo olivat ottaneet litterointiohjelmiä käyttöönsä.

3.3.2 Sisältöluokkien luominen

Vastausten sisältöä on eritelty aineistolähtöisesti eli sisältöluokat on luotu aineiston pohjalta, ei jo olemassa olevan teorian pohjalta. Tätä valintaa puolsi se, että aineistolähtöisellä lähestymistavalla nähtiin aineistosta saatavan enemmän irti.

Sisältöluokat luotiin useamman eri vaiheen avulla. Ensin ratkaistiin se, minkä kaikkien kysymysten vastaukset on järkevää analysoida yhdessä. Samalla myös rajattiin pois ne vastaukset, joita ei aiemmin mainittujen syiden takia ollut mielekästä analysoida sisällön erittelyn keinoin.

Lopputuloksena oli viisi niin sanottua aihealuetta sekä englanninkielisen että suomenkielisen kyselyn puolella, joihin sijoitettuja vastauksia analysoitiin sisällön erittelyn keinoin. Nämä luokat olivat: 1) Miksi ohjelmia on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön, 2) Esimerkkutilanne, jossa ohjelmia on käytetty tai aiotaan käyttää, 3) Mitä ohjelmien tuottamille teksteille tehdään tai aiotaan tehdä, 4) Mitä hyötyä ohjelmista on ollut tai uskotaan olevan, 5) Vastaajien muut huomiot.

Lisäksi sekä englanninkielisessä että suomenkielisessä kyselyssä oli yksi näitä luokkia vastaava luokka, johon lukeutuvia vastauksia ei analysoitu sisällön erittelyn

keinoin. Tämä oli haastateltavan oikeuksien vaikutus automaattiseen litterointiprosessiin. Suomenkielisen kyselyn puolella oli lisäksi toinen tällainen luokka: talon sisäisten ohjeiden vaikutus automaattiseen litterointiprosessiin.

Tämän jälkeen ryhdyttiin luomaan varsinaisia sisältöluokkia. Sisältöluokat luotiin aineistoista syntyneen yleiskuvan perusteella, minkä jälkeen kunkin aiemmin mainitun viiden luokan vastaukset jaettiin niille luotuihin sisältöluokkiin. Sisältöluokat luotiin erikseen englanninkielisen ja suomenkielisen kyselyn puolella, eli tavoitteena ei edes ollut luoda täysin yhteneväisiä sisältöluokkia. Syy tähän oli, että jo aineiston esikäsittelyvaiheessa oli huomattavissa, että uutistoimistot ja suomalaiset mediat olivat vastanneet kysymyksiin hyvin eri tavoin: uutistoimistojen vastaukset olivat monin paikoin tarkempia ja pidempiä, minkä takia niitä oli mahdollista ja kannattavaa analysoida yksityiskohtaisemmin. Kyselyiden vastauksiin on tässä kohtaa suhtauduttu kahtena erillisenä aineistona, koska näin koko aineistosta nähtiin saata- van enemmän irti. Erot sisältöluokkien välillä on tuotu esille tuloksia käsittelevän luvun lopussa, jossa on yhteenveto kaikkien tutkielmaan osallistuneiden medioiden vastauksista.

Kun sisältöluokat oli tehty ja vastaukset oli ensimmäisen kerran jaettu niihin, kävi ilmi, että aineiston kokoon nähden sisältöluokat olivat monin paikoin liian suppeita, sillä moneen sisältöluokkaan sijoittui ainoastaan yksi vastaus. Tämän jälkeen sisältöluokkia monin paikoin laajennettiin ja vähennettiin, jonka jälkeen vastaukset jaettiin sisältöluokkiin uudestaan. Tällä kertaa sisältöluokat vaikuttivat toimivilta. Varsinaisten sisältöluokkien ohella kussakin viidessä luokassa oli vaihtoehtona rajata vastaus tai osa siitä analyysin ulkopuolelle, jos vastaus ei ollut olennainen kysymyksen kannalta tai se vaati tarkennusta. Näistä jälkimmäiseen sijoitettiin ne vastaukset, joihin ei saatu tarkennusta, vaikka sitä vastaajalta pyydettiin. Ensimmäiseen sisältöluokkaan sijoitettiin esimerkiksi vastaukset, joissa perusteltiin, miksi tiettyyn kysymykseen ei ole voitu vastata. Tällaiset vastaukset olivat olleet odotettavissa, koska näin vastaajia oli ohjeistettu toimimaan, mikäli he eivät voi vastata kaikkiin avoimiin kysymyksiin.

Sekä aineiston eri luokitteluvaiheet että luodut sisältöluokat on koottu tutkielman liitteenä olevaan kaavioon (ks. liite 1).

3.3.3 Rinnakkais- ja uusintaluokittelu

Laajennettujen sisältöluokkien *reliabiliteetti* eli luotettavuus testattiin kahdella eri keinnolla. Ensinnäkin vastaukset jaettiin luokkiin kaksi kertaa: ensimmäisen kerran maaliskuussa 2020 ja toisen kerran syyskuussa 2020. Toinen keino oli apututkijoiden käyttö. Luokitusreliabiliteetti tarkastettiin siis sekä *rinnakkaisluokittelun* että *uusintaluokittelun* avulla.

Apututkijoiksi valikoitui tutkielman tekijän lähipiiristä kaksi ihmistä, joille tutkimusaihe ja sen aineisto olivat entuudestaan vieraita. Heidät perehdytettiin lyhyesti sisällön erittelyyn ja pintapuolisesti aineistoon. Tämän jälkeen molemmat apututkijat kävivät vastaukset läpi ja jakoivat niitä luotuihin sisältöluokkiin. Apututkijoita pyydettiin kiinnittämään huomiota siihen, olivatko luodut sisältöluokat riittäviä ja sopivia.

Apututkijat jakoivat sisältöluokkiin koko aineiston eli myös ne vastaukset, jotka tutkielman tekijän mielestä vaativat tarkennusta tai jotka eivät olleet kysymyksen kannalta oleellisia. Apututkijat pystyivät siis myös toteamaan, että joku vastauksista ei ollut oleellinen tai se vaatii tarkennusta sen sijaan, että heidän olisi pitänyt sijoittaa kaikki vastaukset joihinkin varsinaisista sisältöluokista. Näin toimittiin ensinnäkin sen takia, että apututkijoille haluttiin antaa mahdollisuus ilmaista, mikäli he eivät ymmärrä kaikkia vastauksia tai vastausten osia. Toisekseen apututkijoiden avulla haluttiin myös varmistaa, että kysymysten kannalta ei-oleelliset vastaukset tai tarkennusta vaativat vastaukset oli luotettavasti rajattu pois vastauksista, jotka otettiin mukaan varsinaiseen analyysiin.

Toinen apututkijoista kävi vastaukset läpi tutkielman tekijän läsnä ollessa ja toinen itsenäisesti. Tästä johtuen toisella oli mahdollisuus kysyä tutkielman tekijältä apua, kun vastauksissa tuli vastaan esimerkiksi ammattisanastoon kuuluva termi, joka ei ennestään ollut apututkijalle tuttu. Toisella apututkijalla ei ollut tätä mahdollisuutta, vaan hän pyrki itsenäisesti selvittämään, mitä hänelle vieraat termit tarkoittavat. Tämä myös näkyi hänen luokitteluissaan: apututkija oli muun muassa lisännyt joihinkin vastauksiin huomioita siitä, miten hän oli selvittelyjen jälkeen ymmärtänyt vastauksen.

Molempien apututkijoiden luokittelut käytiin läpi, ja niitä verrattiin tutkielman tekijän luokitteluihin. Pietilän (1976, s. 239) mukaan ”luokitusreliabiliteetin arvo ilmoitetaan tavanomaisesti luokitusratkaisujen yksimielisyysprosenttina”. Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan toimittu näin. Tämä johtui siitä, että koska apututkijat pystyivät myös rajaamaan vastauksen tai osan siitä pois analysoitavasta materiaalista, osoittautui yksimielisyysprosenttien laskeminen haasteelliseksi. Yksimielisyysprosenttien laskemisen sijaan molempien apututkijoiden sekä tutkielman tekijän itsensä tekemän uusintaluokittelun ratkaisuja verrattiin alkuperäisiin luokitteluratkaisuihin. Tässä yhteydessä tehtiin lista niistä kohdista, joissa luokitteluratkaisut erosivat toisistaan.

Itsenäisesti vastaukset luokitellen apututkijan kohdalla englanninkielisen kyselyn puolella eroja löytyi kaikista viidestä luokasta. Osassa kyse oli siitä, että apututkija oli luokitellut koko vastauksen yhteen sisältöluokkaan, kun tutkielman tekijä oli jakanut saman vastauksen useampaan eri sisältöluokkaan. Hän oli myös joidenkin vastausten kanssa kokenut, että vastaus vaatisi tarkennusta vastaajalta. Näitä

kohtia hänen luokitteluissaan oli kolme, kun tutkielman vastauksissa tarkennusta vaativia vastauksia oli yksi (kyseiseen vastaukseen ei ollut saatu tarkennusta vastaajalta sitä kysyttäessä).

Tutkielman tekijän seurassa englanninkielisen kyselyn vastaukset luokitellen apututkijan esimerkkilannetta koskevassa luokassa sekä arkistointia että hyötyä koskevissa osioissa luokittelut vastasivat täysin tutkielman tekijän alkuperäisiä luokitteluja. Kahdessa muussa luokassa erot johtuivat esimerkiksi siitä, oliko vastaus laitettu kysymyksen kannalta ei olennainen -sisältöluokkaan vai muu-sisältöluokkaan.

Suomenkielisen kyselyn vastausten puolella merkittävää oli, että kun molempien apututkijoiden luokitteluja verrattiin tutkielman tekijän luokitteluihin, johtuivat kaikki erot siitä, että apututkijat olivat kokeneet, että joko osa vastauksista vaatisi tarkennusta tai että vastaus ei ollut kysymyksen kannalta oleellinen.

Tutkielman tekijän uusintaluokittelussa eroja alkuperäiseen luokitteluun oli kahdessa kohdassa. Erot johtuivat siitä, että pieni osa vastauksista oli sijoitettavissa kahteen eri sisältöluokkaan.

Kaiken kaikkiaan luokitusratkaisujen yhtenäisyyksiin oltiin tyytyväisiä. Jo etukäteen oli arvioitu, että alan sanasto, etenkin englanninkielellä, voi olla haastavaa apututkijoille. Tätä ennakkoajatusta tuki se, että juuri luokittelun itsenäisesti tehneen tutkijan englanninkielisten vastausten luokitusratkaisuissa oli eniten eroja tutkielman tekijän alkuperäisiin ratkaisuihin verrattuna. Lisäksi huomionarvoista on, että niissä kohdissa, joissa apututkijoiden luokittelut erosivat tutkielman tekijän luokittelusta, valtaosassa kyse oli siitä, että apututkijat näkivät, että vastaus vaatisi tarkennusta tai ei ollut olennainen kysymyksen kannalta. Tätä asiaa on käsitelty vielä tutkimuksen arviointia koskevassa alaluvussa (ks. 6.1 Tutkimuksen arviointi).

4 TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tuloksia. Tulosten esittely on aloitettu englanninkielisen kyselyn tuloksista, minkä jälkeen on siirrytty suomenkielisen kyselyn tuloksiin. Lopuksi molempien kyselyiden tuloksista on tehty yhteenveto.

Kaikki nämä kolme alalukua on jaettu useampiin eri osiin aiemmin esiteltyjen aihealueiden mukaisesti.

4.1 Uutistoimistot

Englanninkieliseen kyselyyn vastasi 13 MINDS-yhteistyöverkoston jäsentä. Lisäksi yhden uutistoimiston edustaja oli aloittanut kyselyyn vastaamisen, mutta oli lopettanut kolmen vastauksen jälkeen. Kyseisen uutistoimiston edustaja ei ollut täyttänyt yhteystietolomaketta, joten uutistoimistoon ei voitu olla yhteydessä, vaan vastaus täytyi hylätä.

Kyselyyn kokonaisuudessaan vastanneet uutistoimistot:

- NTB (Norsk Telegrambyrå, Norja)
- PAP (Polska Agencja Prasowa, Puola)
- TT (TT Nyhetsbyrån, Ruotsi)
- Kyodo News (Kyodo News, Japani)
- Keystone-SDA (Keystone - SDA, Sveitsi)
- CTK (Česká tisková kancelář, Tshekki)
- DPA (Deutsche Presse-Agentur, Saksa)
- Belga (Belga News Agency, Belgia)
- Ritzau (Ritzaus Bureau, Tanska)
- PA (PA Media, Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti)
- Reuters (Thomson Reutersin uutis- ja mediaosasto, kansainvälinen uutistoimisto)
- STT (Suomen Tietotoimisto, Suomi)
- AAP (Australian Associated Press, Australia)

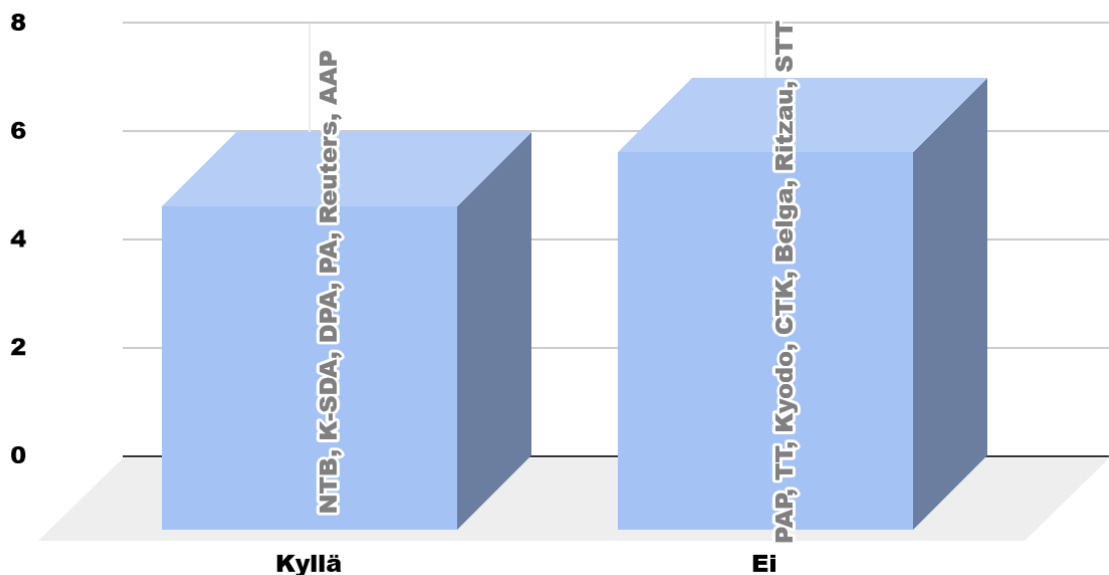
Kyselyyn kokonaisuudessaan vastanneista uutistoimistoista kuudessa oli jo otettu käyttöön haastatteluja automaattisesti litteroivia ohjelmia (ks. kuvio 1). Yhdessä uutistoimistossa se oli suunnitelmassa (ks. kuvio 2) ja lopuissa kuudessa oli keskusteltu, että yrityksessä voitaisiin jossain vaiheessa mahdollisesti ottaa automaattisia litte-

rointiohjelmaa käyttöön (ks. emt.). Kaikissa uutistoimistoista oli siis vähintään pohdittu litterointiohjelmien käyttöönottoa. Tämän perusteella uutistoimistot jaettiin tuloissa kolmeen luokkaan. Aiemmista esitellyistä neljästä luokasta yksi jäi siis tyhjäksi.

4.1.1 Litterointiohjelmaa käyttävät uutistoimistot

Niitä uutistoimistoja, jotka olivat jo ottaneet käyttöön automaattisia litterointiohjelmaa, kutsutaan tästä eteenpäin kuusikoksi. Tässä alaluvussa avataan tämän kuusikon vastauksia.

Käytätteko ohjelmaa/ohjelmia, jotka automaattisesti litteroivat haastatteluja?

KUVIO 1 Litterointiohjelmaa käyttävät uutistoimistot vs. muut

Kuusikolta kysyttiin seuraavaksi, mitkä ohjelmat ne ovat ottaneet käyttöönsä. Norjalainen NTB oli ensin kehittänyt oman systeeminsä, mutta siirtynyt sitten kokeilemaan Trinttiä. Myös kansainvälinen uutistoimisto Reuters kertoi käyttävänsä Trinttiä. Saksalainen DPA vastasi käyttävänsä HappyScribea ja sveitsiläinen Keystone-SDA teknologiapartnerinsa kehittämää ohjelmaa.

Kaksi vastaajista, brittiläinen PA ja australialainen AAP, eivät kertoneet mitä ohjelmaa uutistoimituksissa käytetään. AAP:n edustaja ei tiennyt ohjelman nimeä.

PA:n vastaaja kertoi, että heillä automaattisessa litteroinnissa hyödynnetään pilvipalvelua, mutta palvelun nimeä ei haluttu kertoa muun muassa käynnissä olevan kokeilun takia.

Seuraavaksi litterointiohjelmaa käyttävältä kuusikolta kysyttiin, kauanko ohjelmaa tai ohjelmia on käytetty. Kolme uutistoimistoista - Keystone-SDA, NTB sekä PA - olivat käyttäneet automaattista litterointiohjelmaa joitakin kuukausia. Reuters oli käyttänyt litterointiohjelmaa hieman yli vuoden, DPA vuoden 2018 huhtikuusta lähtien ja AAP arviolta kuusi vuotta.

Kuusikolta kysyttiin myös, minkä syiden takia heillä ryhdyttiin käyttämään litterointiohjelmaa. Tämän kysymyksen vastauksia käsitellään vasta myöhemmin tässä luvussa, sillä kyseisen kysymyksen vastaukset on analysoitu yhdessä litterointiohjelman käyttöä suunnittelevan uutistoimiston eli puolalaisen PAP:n vastaavan kysymyksen vastauksen kanssa. Samoin toimitettiin myös kysymysten kanssa, joista toisessa pyydettiin kuvailemaan esimerkkitilannetta, jossa ohjelmaa on käytetty ja joista toisessa selvitettiin, mitä uutistoimistoissa tehdään litterointiohjelmien tuottamille teksteille.

Seuraavassa suljetussa kysymyksessä kuusikolta kysyttiin, onko ohjelman tai ohjelmien käyttämisestä ollut hyötyä. Tähän kysymykseen kyllä vastanneilta kysyttiin seuraavaksi, millä tavoin ohjelma on ollut hyödyllinen. Jos vastaus oli puolestaan ei, tiedusteltiin, miksi näin on. Jos kysymykseen ei voitu tai haluttu vastata, pyydettiin vastaajia kertomaan, miksi ei. Kaikkien näiden kysymysten vastauksia käsitellään myöhemmin tässä luvussa yhdessä muiden vastaavien kysymysten vastausten kanssa.

Näiden kysymysten jälkeen kuusikolta tiedusteltiin, onko kunkin uutistoimiston maissa lakeja tai ohjeita (kansainvälisiä tai yrityksen omia), jotka määrittelevät haastateltavan tai haastattelijan oikeudet. Samaa tiedusteltiin myös kaikilta muilta uutistoimistoilta.

Kuusikosta neljä uutistoimistoa - AAP, DPA, Keystone-SDA ja NTB - kertoivat, että uutistoimiston kotimaassa on lakeja tai ohjeita, jotka määrittelevät haastateltavan tai haastattelijan oikeudet. Reuters ja PA eivät pystyneet tai halunneet vastata kysymykseen. Molempien kohdalla syy tähän oli, että automaattista litterointia käytettiin vastaajien mielestä tavalla, joka ei vaadi pohtimaan asiaa haastateltavan ja haastattelijan oikeuksien kannalta. Tämän jälkeen näiden kahden vastaajan osalta kyselyssä siirryttiin viimeiseen kysymykseen, onko vastaajalla jotain lisättävää. Reutersilla oli jotain lisättävää, PA:lla ei. Myös tämän viimeisen kysymyksen vastauksiin palataan tämän luvun lopussa, sillä kysymys on sama kaikille kolmelletoista vastaajalle huolimatta siitä, mitä reittiä he ovat edenneet kyselyssä loppuun.

Neljältä uutistoimistolta, jotka vastasivat, että heillä on lakeja tai ohjeita, jotka määrittelevät haastateltavan tai haastattelijan oikeudet, kysyttiin, mitkä nämä lait tai

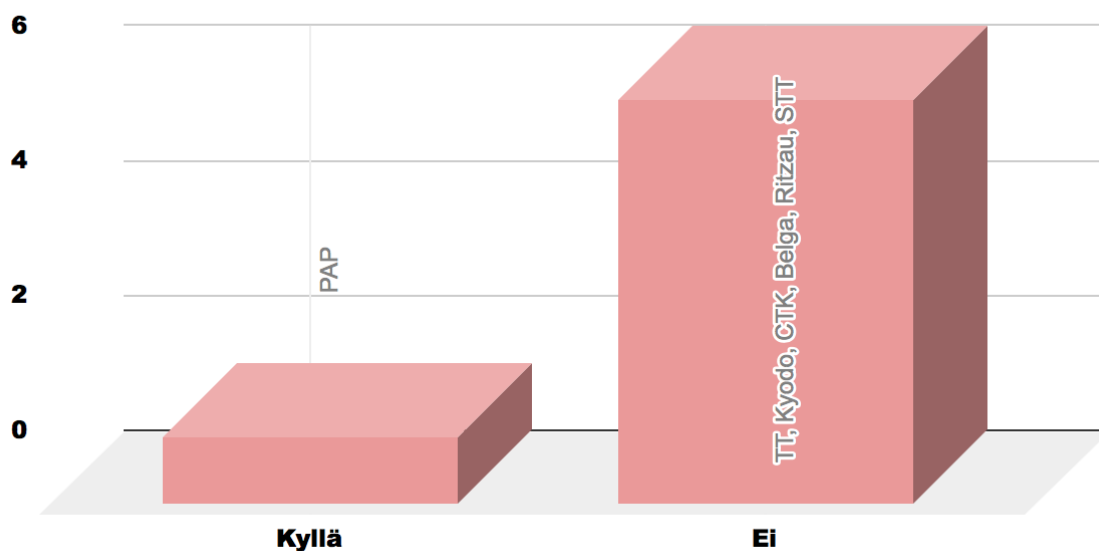
ohjeet ovat. Tämän kysymyksen vastauksia eikä muille vastaajille esitettyjen vastaavien kysymyksiä vastauksia ole analysoitu tai avattu tarkemmin tässä tutkielmassa, sillä kysymys esitettiin vastaajille siksi, että voitiin varmistaa, että vastaajat ovat hahmottaneet, mitä haastateltavan ja haastattelijan oikeuksilla tarkoitetaan.

Seuraavaksi näiltä neljältä uutistoimistoilta kysyttiin, ovatko nämä oikeudet tavalla tai toisella vaikuttaneet automaattiseen litterointiprosessiin. Kaikki vastasivat ei, minkä takia näiden vastaajien osalta kyselyssä siirryttiin viimeiseen kysymykseen, onko vastaajalla jotain lisättävää. DPA:lla ja NTB:llä ei ollut lisättävää, AAP:llä ja Keystone-SDA:lla oli. Näihin vastauksiin palataan myöhemmin tässä luvussa.

4.1.2 Käyttöönottoa suunnitteleva uutistoimisto

Niistä uutistoimistoista, jotka eivät olleet ottaneet automaattisia litterointiohjelmaa käyttöön, yhdellä se oli suunnitelmassa (ks. kuvio 2).

Onko uutistoimituksessanne suunnitelmissa ottaa käyttöön ohjelmaa/ohjelmia, jotka automaattisesti litteroivat haastatteluja (audio ja/tai video)?

KUVIO 2 Litterointiohjelman käyttöä suunnittelevat vs. asiasta vasta keskustelleet uutistoimistot

Puolalaiselta PAP-uutistoimistolta kysyttiin seuraavaksi kaksi avointa kysymystä: mitä ohjelmaa tai ohjelmia toimituksessa aiotaan käyttää ja milloin ohjelma tai ohjelmia aiotaan ottaa käyttöön. Ensimmäiseen kysymykseen oli vastaus Microsoft tai Google puheentunnistus työkalu, päätetään myöhemmin. Toiseen kysymykseen vastaus oli 2020.

Lisäksi PAP:lta kysyttiin, miksi ohjelma tai ohjelmia päätettiin ottaa käyttöön, esimerkkitilannetta, jossa ohjelmaa aiotaan käyttää, mitä ohjelman tuottamille teksteille aiotaan tehdä, ja millaisia hyötyjä ohjelman käytöstä uskotaan saatavan. Näiden kysymysten vastauksia käsitellään yhdessä muiden vastaavien kysymysten kanssa.

PAP:n edustaja vastasi vielä kysymyksiin haastateltavan ja haastattelijan oikeuksista (onko niitä), voivatko nämä oikeudet jollain tavoin vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin, jos voivat, niin miten, sekä onko vastaajalla jotain lisättävää. Vastaajalla oli lisättävää, ja hänen uutistoimistonsa kotimaassa oli haastateltavan ja haastattelijan oikeuksia koskevaa lainsäädäntöä tai ohjeita. Huomionarvoista tämän vastaajan kohdalla oli, että tähän mennessä tarkemmin käsittelyistä vastaajista PAP oli ensimmäinen, joka arvioi, että haastateltavan ja haastattelijan oikeuksilla voi olla vaikutusta litterointiprosessiin. Myös näihin vastauksiin palataan tarkemmin myöhemmin.

4.1.3 Litterointiohjelmien käyttöä vasta pohtineet uutistoimistot

Kuusi kyselyyn vastannutta uutistoimistoa ei ollut ottanut automaattisia litterointiohjelmia käyttöön, eikä näillä uutistoimistoilla myöskään ollut suunnitelmissa ottaa ohjelmia käyttöön. Näissäkin kuudessa oli kuitenkin keskusteltu, että ohjelmia voitaisiin joskus mahdollisesti ottaa käyttöön (ks. kuvio 2). Seuraavaksi tutkielmassa esitellään näiden kuuden uutistoimiston vastaukset. Selvyiden vuoksi näistä kuudesta uutistoimistosta puhutaan ei-kuusikkona.

Ei-kuusikolta ei ole kysytty kaikkia samoja kysymyksiä kuin kuusikolta ja uutistoimistolta, jolla oli suunnitelmissa ottaa käyttöön automaattisia litterointiohjelma.

Ei-kuusikolta kysyttiin seuraavaksi, mitä hyötyjä ohjelman tai ohjelmien käytöstä uskotaan olevan. Vastauksia tähän kysymykseen käsitellään myöhemmin tässä luvussa yhdessä muiden vastaavien kysymysten vastausten kanssa.

Ei-kuusikolta kysyttiin vielä haastateltavan ja haastattelijan oikeuksista (onko niitä), voivatko nämä oikeudet jollain tavoin vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin, jos voivat, niin miten, sekä onko vastaajalla jotain lisättävää. Ainoastaan japanilaisella Kyodolla oli lisättävää.

Haastateltavan ja haastattelijan oikeudet oli jollain tavalla määritelty neljän uutistoimiston maassa: ruotsalaisen TT:n, belgialaisen Belgan, tshekkiläisen CTK:n ja suomalaisen STT:n (Journalistin ohjeet). CTK:n edustaja ei ollut alun perin halunnut tai pystynyt vastaamaan kysymykseen haastateltavan oikeuksista eikä ollut selittänyt, miksi vastausta ei oltu annettu. Asiaa tiedusteltiin myöhemmin, minkä jälkeen vastaaja kertoi, millainen haastateltavan oikeuksia suojaava laki maassa on voimassa. Loput kaksi eli Kyodo ja tanskalainen Ritzau eivät halunneet tai voineet vastata kysymykseen. Kyodon edustaja oli kertonut, miksi näin on. Syynä oli se, ettei

vastaaja tiennyt laista. Myös Ritzaun edustajalta kysyttiin myöhemmin, miksi hän ei voinut tai halunnut vastata kysymykseen, mutta vastausta ei saatu. Huomionarvoista ei-kuusikoiden vastauksissa oli se, että ryhmästä löytyi yksi uutistoimisto, jonka mielestä haastateltavan ja haastattelijan oikeudet voivat vaikuttaa litterointiprosessiin. Kyseinen uutistoimisto oli STT.

Sekä haastateltavan oikeuksia koskevia vastauksia sekä Kyodon edustajan vastausta viimeiseen kysymykseen avataan tarkemmin myöhemmin tässä luvussa.

4.1.4 Uutistoimistojen syyt litterointiohjelmien käyttöönnotolle

Tässä osiossa käydään läpi sitä, miksi litterointiohjelmiä on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön. Vastaajina ovat siis kuusikko sekä PAP, jolla oli suunnitelmissa ottaa litterointiohjelma käyttöön. Kaikkien seitsemän uutistoimiston vastaukset analysoidaan yhdessä sisällön erittelyn keinoin.

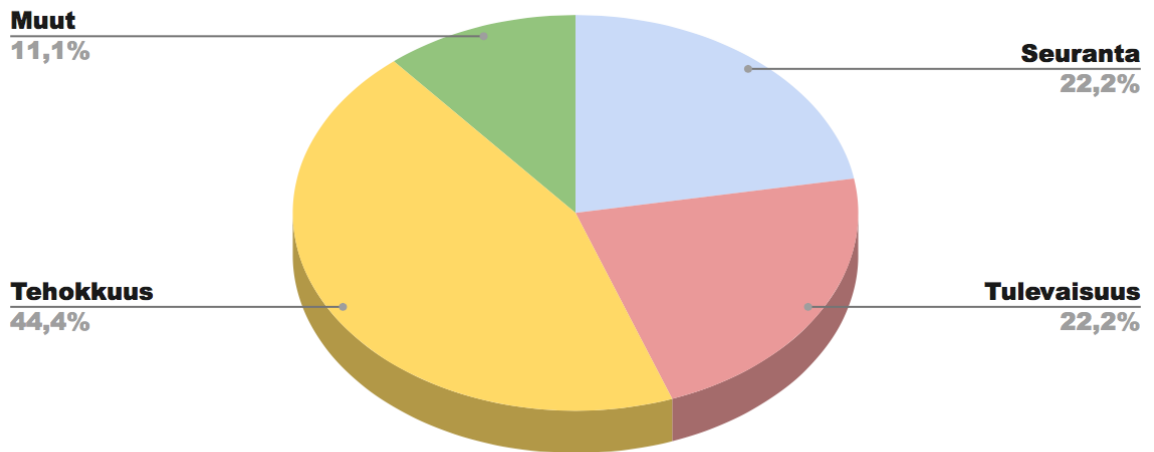
Yksi vastauksista ei ollut olennainen kysymyksen kannalta, sillä vastaajan yrityksessä automaattinen litterointi oli vasta niin alkutekijöissä, ettei hän varsinaisesti ollut vastannut kysymykseen. Muiden vastausten sisällöt lajiteltiin neljään eri luokkaan: 1) mediaseuranta, 2) tulevaisuuden suunnitelmat, 3) tehokkuus ja 4) muut (ks. kuvio 3). Kuten jo aiemmin on kerrottu, osassa vastauksista on mainittu useampia asioita kuin yksi. Tästä syystä vastauksen sisältö on saatettu jakaa useampaan eri sisältöluokkaan. Näin toimittiin muun muassa osassa tämän luokan vastausten kanssa.

Seuranta mainittiin kahdessa vastauksessa: toisessa kyseessä oli median seuranta ja toisessa videon käytön seuranta uutisissa. Ensimmäinen näistä oli käyttöönottoa suunnittelevan uutistoimiston vastaus, toinen oli litterointiohjelmaa jo käyttävän uutistoimiston vastaus.

Tulevaisuuden suunnitelmat nousivat esille kahdessa vastauksessa. Toisessa tavoitteena oli parantaa työkalun toimivuutta, jotta se lopulta toimisi uutistoimiston äidinkielellä eli tässä tapauksessa norjaksi. Toisessa tavoitteena oli uusien tuotteiden kehittäminen tulevaisuudessa. Molemmat näistä olivat litterointiohjelmiä jo käyttävien medioiden vastauksia.

Työskentelyn tehokkuus nousi esille neljässä vastauksessa. Muut-kategoriaan päätyi näiden kysymysten kohdalla yhden vastauksen osa, jossa kerrottiin, että litterointiohjelma haluttiin ottaa käyttöön, jotta videosta voitaisiin tehdä haettava. Kaikki nämä olivat ohjelmia jo käyttävien uutistoimistojen vastauksia.

Miksi ohjelma on otettu käyttöön / aiotaan ottaa käyttöön?

KUVIO 3 Uutistoimistojen syyt automaattisten litterointiohjelmien käytölle

4.1.5 Esimerkkitalanteet, joissa uutistoimistot käyttävät litterointiohjelmiä

Kyselyssä pyydettiin uutistoimistoja kertomaan esimerkkitalanne, jossa litterointiohjelmiä on käytetty tai aiotaan käyttää. Samoin kuin miksi-kysymys, myös tämä kysymys suunnattiin niille uutistoimistoille, jotka jo käyttävät litterointiohjelmiä tai suunnittelevat niiden käyttöönottoa. Vastajia on siis seitsemän.

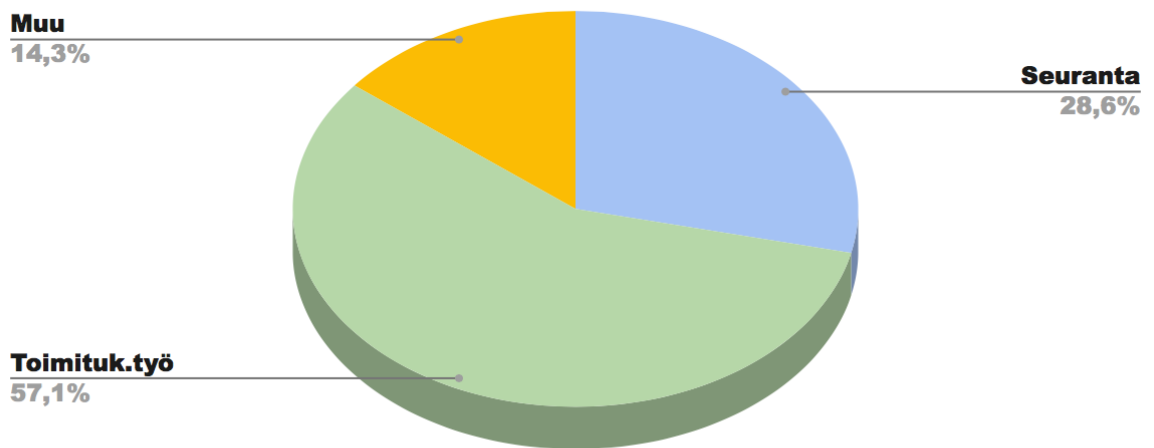
Vastaukset on luokiteltu kolmeen eri luokkaan: 1) toimituksellinen työ ja 2) seuranta ja 3) muut (ks. kuvio 4).

Viidessä vastauksista esille nousi journalistisen materiaalin tuottamiseen liittyvä toimituksellinen työ. Näistä kaksi esimerkkiä liittyi haastattelutilanteeseen, yksi urheilutapahtumaan ja kaksi kuvaajan työhön. Kaikki nämä olivat jo litterointiohjelmiä käyttävien uutistoimistojen vastauksia.

Seuranta mainittiin kahdessa vastauksessa. Yhdessä vastauksessa kyse oli tiettyjen sanojen seurannasta niin uutismateriaalissa, televisiossa, radiossa kuin verkkosakin. Palvelua kehitettiin asiakkaalle. Toisessa vastauksessa kyse oli radio- ja televisioutisten seurannasta. Näistä ensimmäinen oli käyttöönottoa vasta suunnitteleman median vastaus.

Muut-luokkaan sijoittui yksi vastaus, joka koski kontekstivapaan videon hakumahdollisuuksia.

Missä tilanteissa litterointiohjelmaa käytetty / aiotaan käyttää?

KUVIO 4 Näin uutistoimistot käyttävät automaattisia litterointiohjelmiä

4.1.6 Uutistoimistot suosivat litteraatioiden arkistoinnista

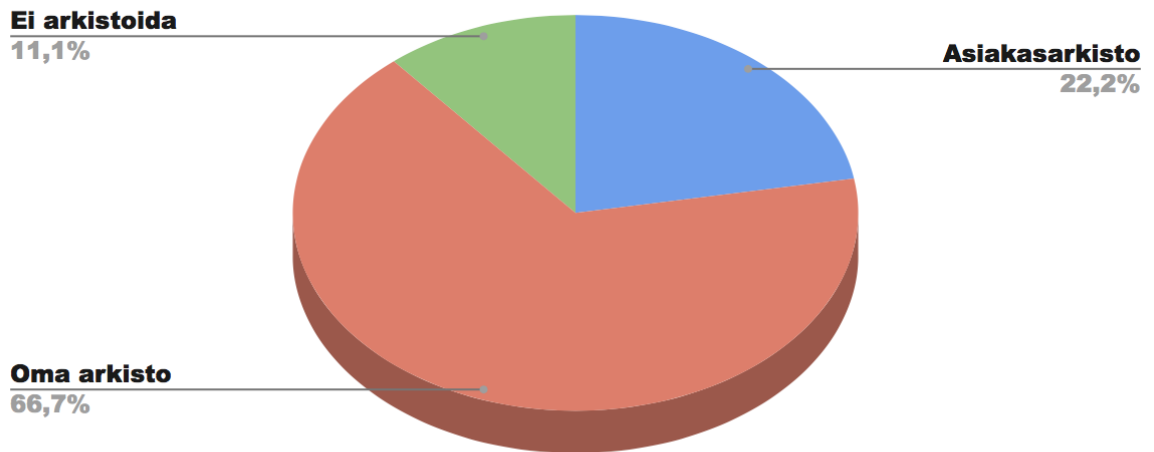
Yhtenä osa-alueena kyselyssä selvitettiin, mitä vastaajien uutistoimistot tekevät tai aikovat tehdä litterointiohjelmien tuottamille teksteille. Tätä kysyttiin sekä ohjelmia käyttäviltä että niiden käyttöönottoa suunnittelevalta uutistoimistolta. Vastaajia oli yhteensä seitsemän.

Vastaukset on luokiteltu kolmeen eri luokkaan: 1) myös asiakkaiden käytössä oleva arkisto, 2) uutistoimiston oma sisäinen arkisto ja 3) ei arkistoida ollenkaan (ks. kuvio 5). Vaihtoehtona oli myös muut-sisältöluokka, joka jäi tyhjäksi.

Kahdessa vastauksessa mainittiin arkisto, joka olisi myös asiakkaiden käytössä. Toinen näistä vastaajista oli uutistoimisto, joka vasta suunnitteli ohjelman käyttöönottoa ja toinen vastaaja oli uutistoimisto, joka oli jo ottanut litterointiohjelman käyttöönsä. Molempien uutistoimistojen kohdalla asiakkaille käytössä oleva arkisto oli vasta suunnitteilla.

Kuudessa muussa vastauksessa mainittiin oma arkistointi. Yhdessä vastauksessa mainittiin, että videoihin liittyvää litteroitua tekstiä ei tallenneta.

Mitä litterointiohjelmien tuottamille teksteille tehdään /aiotaan tehdä?

KUVIO 5 Näin uutistoimistot arkistivat litteraatioita

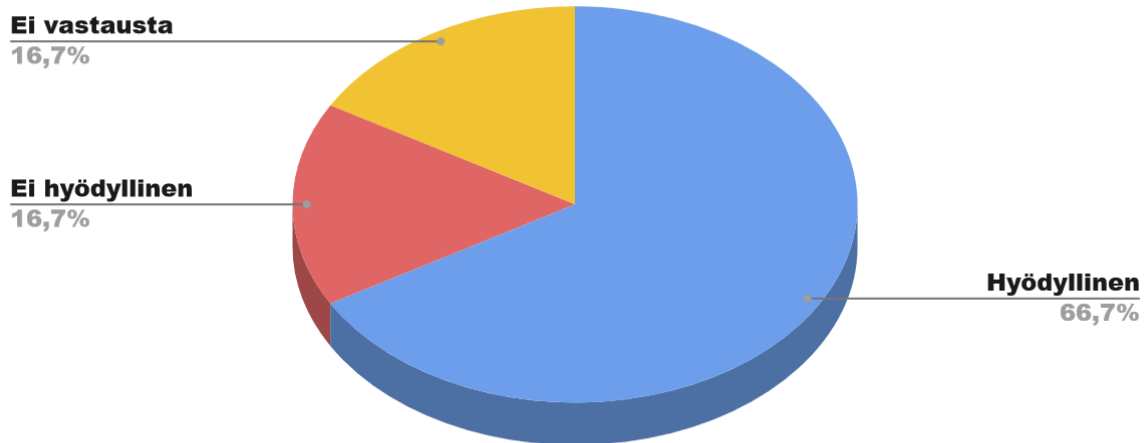
4.1.7 Moni uutistoimisto pitää litterointiohjelmiä tehokkaina

Tässä osiossa on avattu kaikkien vastaajien kuvaamia hyötyjä riippumatta siitä, onko vastaajan uutistoimistossa otettu käyttöön automaattisia litterointiohjelmiä, onko niiden käyttöönotto suunnitelmassa, vai onko uutistoimituksessa vasta puhuttu, että ohjelmia voitaisiin joskus ottaa käyttöön. Todettuja hyötyjä tai uskottuja hyötyjä kysyttiin siis kaikilta 13 vastaajalta.

Litterointiohjelmiä jo käyttävä kuusikko vastasi hyötyjä koskevassa osiossa ensin suljettuun kysymykseen siitä, onko litterointiohjelmien käyttö ollut hyödyllistä. Neljä uutistoimistoa - AAP, Reuters, DPA ja Keystone-SDA - vastasi tähän kysymykseen kyllä. NTB vastasi ei, ja PA ei voinut tai halunnut vastata kysymykseen (ks. kuvio 6).

PA:n edustajan mukaan automaattinen litterointiohjelma oli vasta testausvaiheessa, minkä takia hän ei pystynyt vielä vastaamaan kysymykseen. NTB:ltä kysyttiin, miksi ohjelmasta ei ole ollut hyötyä. Syy tähän oli, että ohjelman tuotoksen laatu oli edelleen huono. Vastausta ei ole erikseen käsitelty sisällön erittelyn keinoin, koska vastauksia ei ollut kuin yksi.

Onko automaattisten litterointiohjelmien käytöstä ollut hyötyä?

KUVIO 6 Litterointiohjelmiä käyttävien uutistoimistojen kokemukset hyödyllisyydestä

Neljältä uutistoimistolta, joiden mukaan automaattisten litterointiohjelmien käyttö on ollut hyödyllistä, kysyttiin, millä tavalla ohjelma on ollut hyödyllinen. Näitä vastauksia on analysoitu sisällön erittelyn keinoin yhdessä muiden uutistoimistojen vastausten kanssa.

Ei-kuusikolta ja litterointiohjelman käyttöönottoa suunnittelevalta uutistoimistolta tiedusteltiin avoimen kysymyksen avulla, mitä hyötyjä he uskovat saavansa litterointiohjelmien käyttämisestä. Kahteen vastaajista jouduttiin näiden kysymysten osalta olemaan uudelleen yhteydessä. Toisen vastaus oli epäselvä ja toisen vastaus puuttui kokonaan. Näistä puuttuva vastaus saatiin jälkikäteen, mutta tarkennusta toiseen vastaukseen ei saatu, minkä takia vastaus hylättiin. Yksi vastaus ei ollut olennainen kysymyksen kannalta, sillä vastaajan yrityksessä automaattinen litterointi oli vasta niin alkutekijöissä, ettei hän voinut vastata kysymykseen.

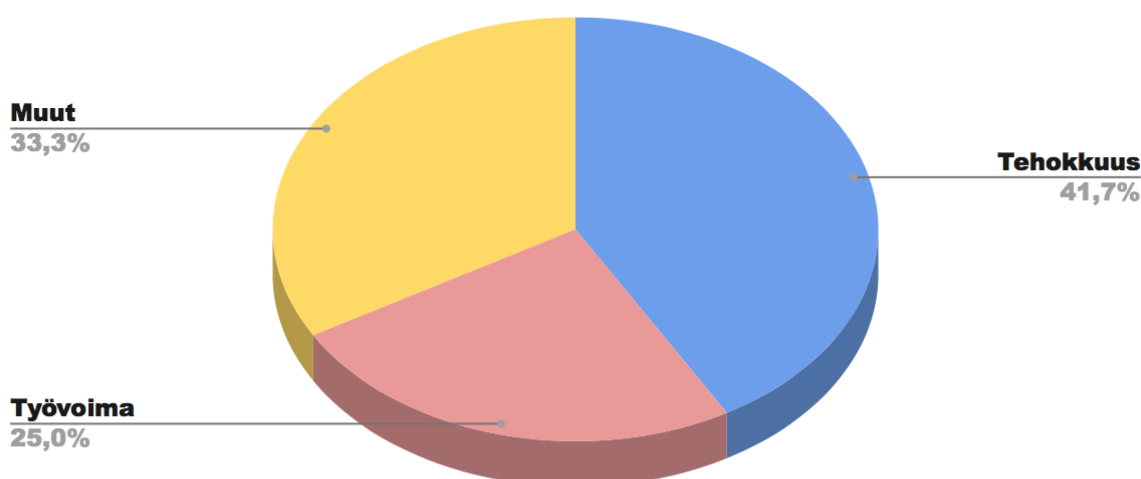
Loppujen lopuksi yhdeksän uutistoimiston eli AAP:n, Reutersin, DPA:n, Keystone-SDA:n, PAP:n, STT:n, TT:n, CTK:n ja Ritzaun vastaukset lajiteltiin seuraaviin luokkiin: 1) tehokkaampi työskentely, 2) työvoiman vapauttaminen muihin tehtäviin ja 3) muut (ks. kuvio 7).

Tehokkaampi työskentely mainittiin hyödyksi kuudessa vastauksessa. Näistä vastauksista kolme oli jo litterointiohjelmiä käyttävien uutistoimistojen vastauksia. Yhdessä näistä kolmesta vastauksesta sanottiin, että vaikka ohjelman tuottamalle tekstille joudutaan tekemään mittavia tarkastuksia, säästää ohjelma silti aikaa.

Kolmessa vastauksessa nostettiin esille työvoiman vapauttaminen muihin tehtäviin. Näistä vastauksista yksi oli jo litterointiohjelmia käyttävän uutistoimiston. Yhdessäkään vastauksista ei avattu asiaa sen tarkemmin, vaan todettiin, että ohjelma vapauttaa tai sen uskotaan vapauttavan työntekijöitä muihin tehtäviin litteroinnista.

Muut-kategoriassa oli näiden vastausten kohdalla neljä hyvin erilaista huomiota: 1) litterointiohjelma ei millään tavoin ole hyödyllinen uutistoimistolle rahallisesti, 2) ilman litterointiohjelmaa urheilutapahtumat olisivat mahdottomia uutisoida, 3) suurin osa toimittajista todella pitää työskentelystä litterointityökalun kanssa ja 4) puheesta-tekstiksi-työkalua kehitellään nykyisen ja uusien mahdollisten asiakkaiden käyttöön. Näistä kolme ensimmäistä oli jo litterointiohjelmia käyttävien uutistoimistojen vastauksista.

Mitä hyötyjä ohjelmista on ollut / uskotaan olevan?

KUVIO 7 Kaikkien uutistoimistojen arviot litterointiohjelmien hyödyistä

4.1.8 Haastateltavan oikeuksien vaikutus

Tässä osiossa käsitellään kaikkien vastaajien vastauksia haastateltavan ja haastattelijan oikeuksiin liittyen. Näitä vastauksia on käsitelty jo aiemmin tässä luvussa ensinkuusikon, sitten PAP:n ja vielä ei-kuusikon osalta. Tässä osuudessa vedetään yhteen kaikkien uutistoimistojen vastaukset. Vastauksia ei ole analysoitu sisällön erittelyn keinoin.

Kaikki 13 uutistoimistoa vastasivat suljettuun kysymykseen, onko kunkin uutistoimiston maassa lakeja tai ohjeita (kansallisia tai yrityksen omia), jotka määritte-

levät haastateltavan tai haastattelijan oikeudet. Kaikista uutistoimistoista myönteisesti tähän kysymykseen vastasivat alun perin AAP, DPA, Keystone-SDA, NTB, PAP, STT (Journalistin ohjeet), TT ja Belga.

Kysymykseen eivät voineet tai halunneet vastata Reuters, CTK, PA, Kyodo ja Ritzau. Näistä viidestä uutistoimistosta kolmen edustaja oli perustellut, miksi hän ei voinut tai halunnut vastata kysymykseen. Kahdelta muulta vastaajalta syytä kysyttiin myöhemmin, joista toiselta saatiin täydentävä vastaus. CTK:n täydentävän vastauksen perusteella kävi ilmi, että uutistoimiston maassa on laki, joka määrittelee haastateltavan oikeudet. Tämän takia uutistoimiston edustajalta kysyttiin vielä täydennyksiä muutamaa muuhunkin kyselyn kysymykseen, mutta niitä ei enää saatu.

Kolmesta syyn antaneesta yhden vastaajan syy siihen, ettei hän ollut vastannut kysymykseen laista tai ohjeista, oli se, ettei hän tiedä niistä. Kahden muun syyn kerrotseen kohdalla syy liittyi siihen, missä yhteydessä kyseisissä uutistoimistoissa automaattista litterointia käytetään. Toinen uutistoimisto käytti ohjelmaa työkaluna tavalla, joka uutistoimiston mukaan ei vaatinut pohtimaan haastateltavan oikeuksia. Toisessa ohjelma oli vasta koekäytössä ja kokeilu keskittyi uutistoimituksen valmiisiin videomateriaaleihin.

Niiden kahdeksan uutistoimiston edustajista, jotka kertoivat, että heidän maassaan on haastateltavan tai haastattelijan oikeuksia määritteleviä lakeja tai ohjeita, kaikki kuvailivat tarkemmin, millaisesta ohjeesta tai laista on kyse. Näitä vastauksia ei avata tässä tutkielmassa, sillä kysymysten tarkoituksena oli vain varmistaa, että vastaajat ymmärtävät, mihin haastateltavan ja haastattelijan oikeuksilla viitataan. Seitsemän vastauksen perusteella oli selvää, että vastaaja on ymmärtänyt, mitä näillä oikeuksilla tarkoitetaan. Yksi vastaaja oli vastannut olevansa väärä ihminen vastaamaan kysymykseen.

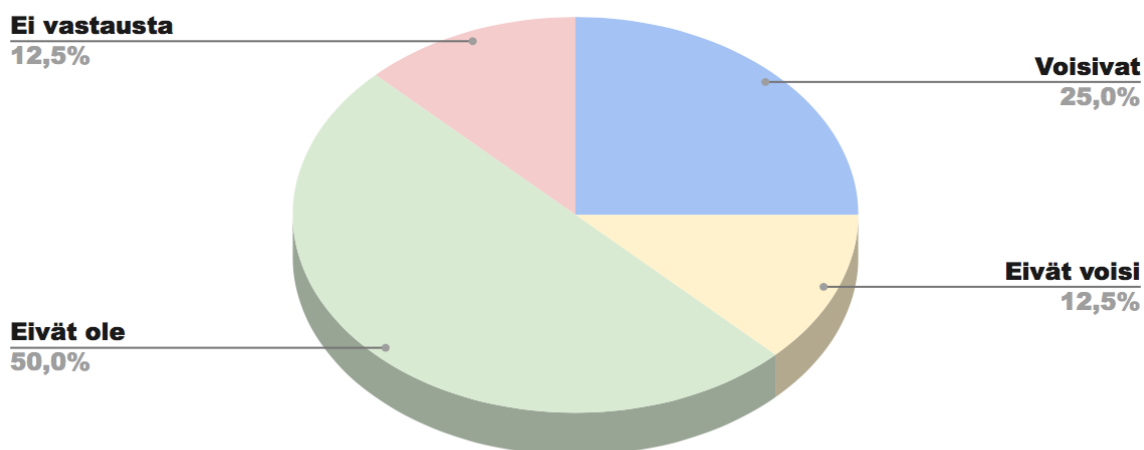
Seuraavaksi näiltä kahdeksalta uutistoimistolta kysyttiin, ovatko nämä oikeudet vaikuttaneet millään tavoin automaattiseen litterointiprosessiin tai uskotaanko, että ne voisivat vaikuttaa.

Kuusikosta kysymykseen vastasi neljä uutistoimistoa: AAP, DPA, Keystone-SDA ja NTB. Koska uutistoimistot ovat jo käyttäneet automaattisia litterointiohjelmiä, niiltä kysyttiin, ovatko oikeudet vaikuttaneet prosessiin. Kuten jo aiemmin on kerrottu, yksikään näistä neljästä ei arvioinut, että oikeudet vaikuttavat litterointiprosessiin.

Neljän muun uutistoimiston edustajalta kysyttiin, uskooko hän, että nämä oikeudet voisivat tavalla tai toisella vaikuttaa litterointiprosessiin. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että oikeudet voisivat vaikuttaa prosessiin. Nämä uutistoimistot olivat PAP ja STT. TT oli puolestaan mieltä, että ne eivät voi vaikuttaa, ja Belgian edustaja ei halunnut tai voinut vastata kysymykseen (ks. kuvio 8). Belgian edustaja perusteli

asiaa sillä, ettei hänellä ollut aavistustakaan, voisivatko oikeudet jollain tavalla vaikuttaa prosessiin. Belgassa oli pelkästään keskusteltu, että litterointiohjelmia voitaisiin jossain kohtaa mahdollisesti ottaa käyttöön, minkä takia tarkennusta vastaukseen ei kysytty, sillä oli selvää, ettei asiaa ollut pohdittu tältä näkökantilta.

Ovatko oikeudet vaikuttaneet / voisivatko ne vaikuttaa litterointiprosessiin?

KUVIO 8 Uutistoimistojen arviot haastateltavan oikeuksien vaikutuksesta

Niiltä kahdelta uutistoimistolta, jotka olivat sitä mieltä, että haastateltavan tai haastattelijan oikeudet voisivat vaikuttaa litterointiprosessiin, kysyttiin, mitkä oikeudet prosessiin voisivat vaikuttaa. Toinen uutistoimistoista ei ollut vastannut kysymykseen, minkä takia vastausta kysyttiin jälkikäteen, ja se myös saatiin.

STT:n edustajan arvion mukaan mikään oikeuksista ei suoraan vaikuttaisi pelkästään automaattiseen litterointiprosessiin, mutta kaikki olemassa olevat oikeudet vaikuttavat koko siihen prosessiin, jonka yhteydessä automaattista litterointiohjelmaa käytettäisiin, kun tehdään uutisjuttua. PAP:n edustajan mukaan prosessiin voisi vaikuttaa laki siitä, että julkaistava teksti täytyy näyttää haastateltavalle ennen julkaisemista.

Molemmat uutistoimistot myös vastasivat kysymykseen, miten nämä oikeudet voisivat vaikuttaa prosessiin. Vastauksia ei ole erikseen analysoitu sisällön erittelyn keinoin, koska niitä on vain kaksi.

STT:n edustaja huomautti, että ainakin litterointiohjelmien tuottamien tekstien julkaisu on ongelmallista, koska koneet voivat tehdä virheitä. PAP:n edustaja sanoi, että mikäli puhelinhaastattelut litteroidaan automaattisesti, voi Puolassa voimassa oleva laki olla tilanteessa toimimaton ja vanhentunut.

4.1.9 Uutistoimistojen lisähuomiot

Kaikilta vastaajilta kysyttiin kyselyn lopussa, onko heillä jotain, mitä he haluaisivat lisätä. Viisi vastaaja oli vastannut tähän kysymykseen: näistä kolme oli jo automaattisia litterointiohjelmia käyttäviä uutistoimistoja, yksi sitä suunnitteleva ja yksi uutistoimisto, jossa oli keskusteltu, että ohjelmia voitaisiin joskus ottaa käyttöön.

Kaikki viisi vastausta on analysoitu yhdessä sisällön erittelyn keinoin. Lisäksi osaa vastauksista on avattu vielä tarkemmin tämän alaluvun lopussa niiden mielenkiintoisuuden vuoksi.

Vastaukset jaettiin kahteen sisältöluokkaan: 1) tulevaisuus, 2) epäluotettavuus. Käytettävissä oli myös muut-sisältöluokka, mutta se jäi tyhjäksi.

Tulevaisuus mainittiin tavalla tai toisella neljässä vastauksista. Näistä yksi vastaus oli litterointiohjelman käyttöönottoa suunnittelevan median, yksi käyttöönottoa vasta pohtineen median vastaus ja kaksi automaattisia litterointiohjelmia jo käyttävien medioiden vastauksia.

Litterointiohjelman epäluotettavuus nousi esille kahdessa vastauksista. Toinen oli käyttöönottoa vasta pohtineen uutistoimiston vastaus ja toinen ohjelmaa jo käyttävän uutistoimiston vastaus.

Yhdessä vastauksista todettiin, että uutistoimistossa seurataan mielenkiinnolla ja jännityksellä, saadaanko automaattisen litterointiohjelman avulla luotua uusia tuotteita ja palveluita. Jos näin käy, on uutistoimiston mukaan seuraavaksi mielenkiintoista seurata, miten uudet tuotteet ja palvelut parantavat ja muuttavat toimittajien päivittäistä työkuva.

Yhdessä tulevaisuuden suunnitelmia käsittelevässä vastauksessa tuotiin esille, että automaattinen litterointi ei ole ainoa ääneen ja tekstiin perustuva automatisoinnin muoto, joka voi kehittyä. Esimerkkinä vastauksessa nostettiin käänteinen puheentunnistus eli audiomateriaalien tuottaminen automaattisesti tekstin pohjalta.

Kahdessa vastauksista tuotiin hyvin selvästi esille, ettei automaattisten litterointiohjelmien kanssa työskentely ole vielä mutkatonta. Toisessa näistä vastauksista sanottiin, että automaattinen litterointiohjelma kehittyy käytettäessä, mutta se on edelleen kaukana luotettavasta. Toisessa vastauksista sanottiin, että automaattinen litterointi japanin kielellä on hyvin vaikeaa kielen monimutkaisuuden takia.

4.2 Suomalaiset mediat

Suomenkieliseen kyselyyn vastasi viisi tavoittelusta seitsemästä mediasta. Lisäksi suomalaisista medioista tutkimukseen osallistui tämän pro gradun toimeksiantaja

STT. STT kuitenkin vastasi vain englanninkieliseen kyselyyn, joka oli tarkoitettu MINDS-yhteistyöverkoston jäsenille.

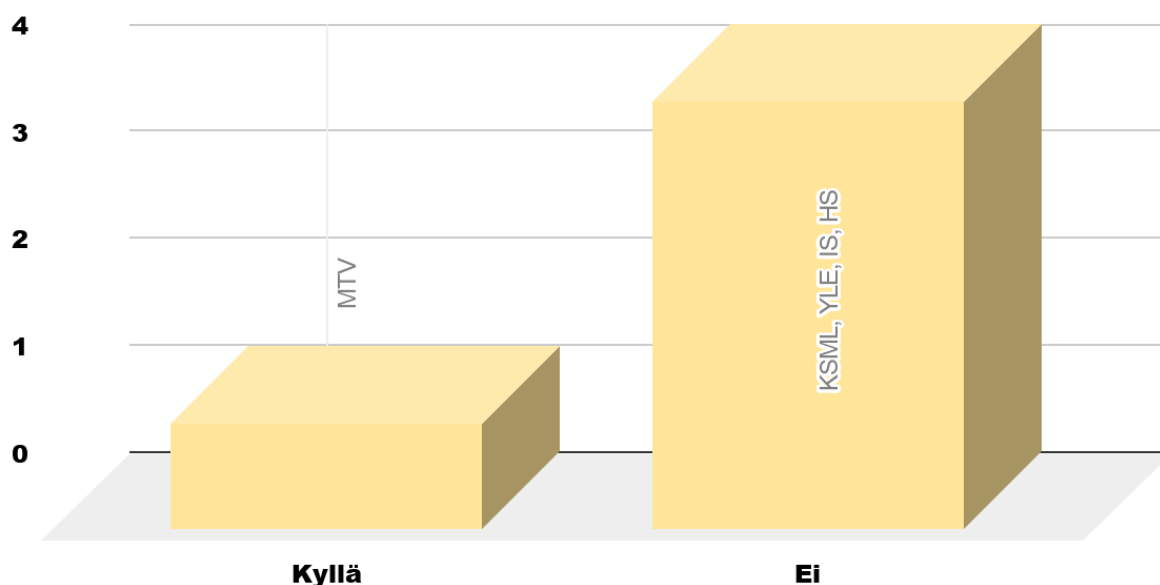
Jatkossa yksinkertaisuuden vuoksi suomenkieliseen kyselyyn vastanneista medioista puhutaan suomenkielisinä medioina, jolloin STT ei siis kuulu tähän joukkoon, vaikka se onkin suomenkielinen media.

Suomenkieliseen kyselyyn vastanneet mediat:

- Keski-suomalainen
- Ilta-Sanomat
- Helsingin Sanomat
- Yleisradio
- MTV Uutiset

Ensin näiltä viideltä medialta kysyttiin, ovatko ne ottaneet käyttöön haastattelunauhoja (audio ja/ tai video) automaattisesti litteroivia ohjelmia. Yksi medioista vastasi, että se on ottanut ohjelman tai ohjelmia käyttöönsä, neljä ei ollut näin tehnyt (ks. kuvio 9).

Onko toimituksessanne otettu käyttöön haastattelunauhoja (audio ja / tai video) automaattisesti litteroivia ohjelmia?

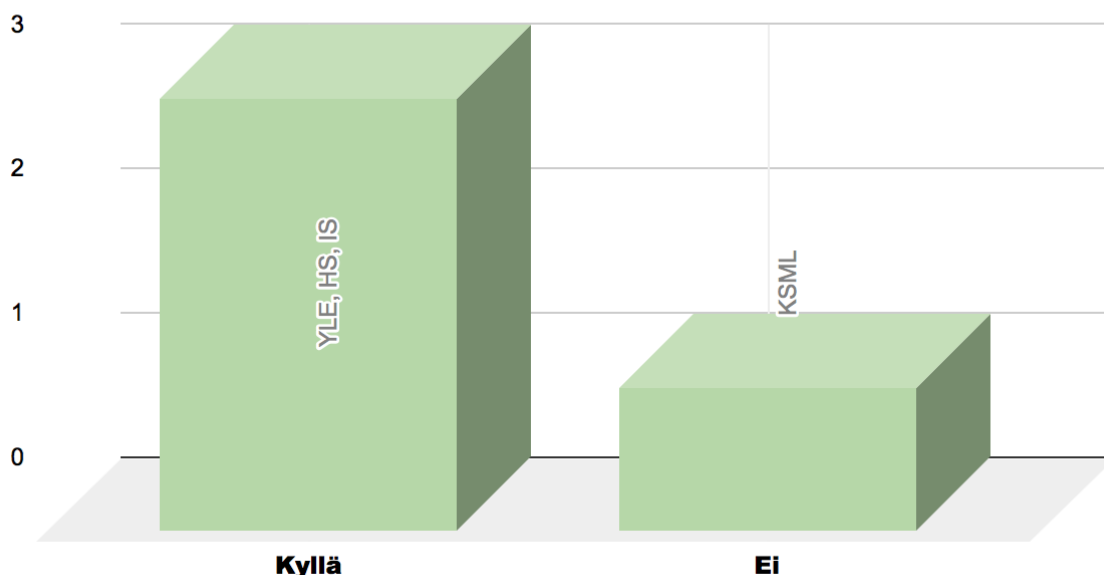

Kuvio 9 Litterointiohjelmia käyttävät suomalaismediat vs. muut

Niiltä neljältä medialta, jotka eivät olleet ottaneet litterointiohjelmia käyttöön, kysyttiin, onko suunnitelmassa, että toimituksessa otettaisiin käyttöön haastattelunauhoja

(audio ja/tai video) automaattisesti litteroivia ohjelmia. Näistä neljästä kolme vastasi tähän kysymykseen kyllä ja yksi ei (ks. kuvio 10).

Onko suunnitelmissa, että ottaisitte käyttöön automaattisesti litteroivia ohjelmia?

Kuvio 10 Litterointiohjelman käyttöönottoa suunnittelevat suomalaismediat vs. muut

Keskisuomalaiselta kysyttiin, onko toimituksessa pohdittu litterointiohjelmien mahdollisesta käyttöönottoa. Median vastaus tähänkin kysymykseen oli ei.

Suomenkieliseen kyselyyn vastanneet mediat on englanninkieliseen kyselyyn vastanneiden medioiden tavoin jaettu luokkiin ensimmäisten vastausten perusteella. Nämä luokat ovat: automaattisia litterointiohjelmia jo käyttävät mediat (tässä tapauksessa yksi media eli MTV), litterointiohjelmien käyttöönottoa suunnittelevat mediat ja mediat, jotka eivät millään tavalla ole pohtineet litterointiohjelmien käyttöönottoa (myös tässä tapauksessa yksi media eli Keskisuomalainen). Yksi luokka siis jäi myös suomenkielisten medioiden puolella tyhjäksi, mutta toisin kuin uutistoi-
mistojen puolella, tyhjäksi jäi tällä kertaa luokka medioista, jotka ovat pohtineet, että automaattisia litterointiohjelmia voitaisiin ottaa käyttöön.

Suomenkielisen kyselyn tulosten puolella medioiden vastauksia ei ole avattu yhtä laajasti näiden käytössä olevan kolmen luokan yhteydessä kuin englanninkielisen kyselyn tulosten puolella. Koska suomenkieliseen kyselyyn on vastannut vain viisi mediaa, on myös aineisto pienempi ja siten helpompi käsitellä kerralle niin sanotuissa aihe-
luokissa, joissa on avattu esimerkiksi sitä, miksi ohjelmia on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön.

Huomioitavaa suomenkielisen kyselyn vastauksissa on, että kaksi mediaa on vastannut kahteen kysymykseen samalla vastauksella, joten kaksi vastauksista on analysoitu kahteen otteeseen eri yhteydessä.

Lisäksi suomalaisten medioiden vastauksissa on otettu huomioon vastaajien näkemykset siitä, mitä tarkoittaa automaattisten litterointiohjelmien käyttöönotto toimituksessa. Avointen kysymysten vastauksista kävi ilmi, että sekä MTV Uutisten että Ylen toimituksessa oli kokeiltu automaattisia litterointiohjelmaa jo vuosia, mutta niitä ei ollut otettu laajamittaiseen käyttöön. Suljettujen kysymysten vastausten perusteella MTV Uutiset on kuitenkin luokiteltu automaattista litterointiohjelmaa tai ohjelmia käyttävien medioiden -luokkaan ja Yle ohjelman tai ohjelmien käyttöä suunnittelevien medioiden -luokkaan. Koska medioiden vastaajat ovat edenneet ensimmäisen kysymyksen vastauksen perusteella kyselyssä eri reittejä pitkin, on mediat pidetty eri luokissa.

4.2.1 Yksi kokeillut eri sovelluksia jo vuosien ajan

MTV Uutisten edustajalta kysyttiin, mikä ohjelma tai ohjelmia toimituksessa oli otettu käyttöön. MTV oli kokeillut satunnaisesti älypuhelinsovelluksia, mutta mitään näistä ei ollut käytetty laajasti tai järjestelmällisesti. Medialta kysyttiin lisäksi, milloin ohjelma tai ohjelmia oli otettu käyttöön. Vastaus oli vuonna 2015.

Seuraavaksi MTV:n vastaajalta kysyttiin, miksi ohjelma tai ohjelmia päätettiin ottaa käyttöön, ja vastaajaa pyydettiin kertomaan esimerkkutilanne, jossa ohjelmaa tai ohjelmia on käytetty. Lisäksi selvitettiin, mitä media tekee litteroiduille teksteille ja onko ohjelmasta tai ohjelmista ollut hyötyä. Kaikkia näitä vastauksia avataan myöhemmin tässä luvussa yhdessä muiden vastaavien kysymysten vastausten kanssa. Samoin on toimittu myös kysymyksen kanssa, jossa selvitettiin, onko haastateltavan oikeuksilla ollut vaikutusta litterointiprosessiin.

Englanninkielisestä kyselystä poiketen, suomalaisessa kyselyssä kysyttiin erikseen, onko medioilla talon sisäisiä ohjeita, jotka ovat vaikuttaneet tai voisivat vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin. Nämä vastaukset on analysoitu yhdessä.

Lopuksi litterointiohjelman jo käyttöön ottaneelta medialta - kuten myös neljältä muulta kyselyyn osallistuneelta suomalaiselta medialta - kysyttiin, onko vastaajalla jotain lisättävää. MTV:n edustajalla oli lisättävää. Myös tämän kysymyksen vastaus on avattu muiden medioiden vastausten kanssa myöhemmin tässä luvussa.

4.2.2 Käyttöönottoa suunnittelevat suomalaismediat

Kolmelta litterointiohjelman tai ohjelmien käyttöönottoa suunnittelevalta medialta kysyttiin, mitä ohjelmaa tai ohjelmia toimituksissa aiotaan ottaa käyttöön ja milloin. Yhdessäkään näistä kolmesta mediasta ei ollut tehty päätöstä asiasta. Ylellä aiheesta oli keskusteltu jo vuosia ja aihetta oli tutkittu ja kokeiltu, mutta päätöstä ei ollut

tehty. Epäselvää oli myös edelleen, milloin litterointiohjelma tai -ohjelmia otetaan käyttöön. Helsingin Sanomista arvioitiin, että ohjelma otettaisiin käyttöön loppuvuodesta 2019 tai alkuvuodesta 2020. Ilta-Sanomissa vastaus oli mahdollisesti vuonna 2020.

Lisäksi näiltä kolmelta medialta kysyttiin, miksi he päättivät, että ohjelmia otetaan käyttöön ja mitä hyötyä ohjelmista uskotaan olevan. Medioita pyydettiin myös kertomaan esimerkkutilanne, jossa ohjelmia uskotaan käytettävän, sekä kysyttiin, mitä teksteille aiotaan tehdä. Vastaajilta kysyttiin myös, voivatko heidän arvionsa mukaan haastateltavan ja haastattelijan oikeudet jollain tavalla vaikuttaa litterointiprosessiin. Lisäksi tältä kolmikolta kysyttiin, onko heidän uutistoimituksissaan talon sisäisiä ohjeita tai toimintatapoja, jotka voisivat vaikuttaa litterointiprosessiin. Lopuksi kysyttiin, onko vastaajilla lisättävää. Yhdellä näiden kolmen median vastaajista oli jotain lisättävää.

Kaikkien näiden kysymysten vastaukset on luokiteltu yhdessä muiden vastaavien kysymysten kanssa, ja niitä käsitellään myöhemmin tässä luvussa.

4.2.3 Yhdessä mediassa käyttöönottoa ei ole pohdittu

Viides suomalaisille medioille lähetetyn kyselyn vastaaja oli Keski-suomalaisen edustaja, joka vastasi kaikkiin kolmeen ensimmäiseen kysymykseen kielteisesti. Mediassa ei siis ollut otettu automaattisia litterointiohjelmia käyttöön, se ei ollut suunnitelmassa, eikä mediassa ollut pohdittu, että ohjelmia voitaisiin joskus ottaa käyttöön.

Keski-suomalaisen vastaaja siirtyi kolmen ensimmäisen kysymyksen jälkeen kyselyn viimeiseen kysymykseen, onko vastaajalla jotain lisättävää. Vastaajalla oli lisättävää. Tämä vastaus on luokiteltu yhdessä muiden medioiden vastausten kanssa.

Kaikista tutkielmassa mukana olleista medioista Keski-suomalainen oli ainoa, jossa ei vähintään ollut pohdittu, että automaattisia litterointiohjelmia voitaisiin ottaa käyttöön. Tutkielmassa mukana olleista suomalaisista medioista Keski-suomalainen oli ainoa maakuntamedia.

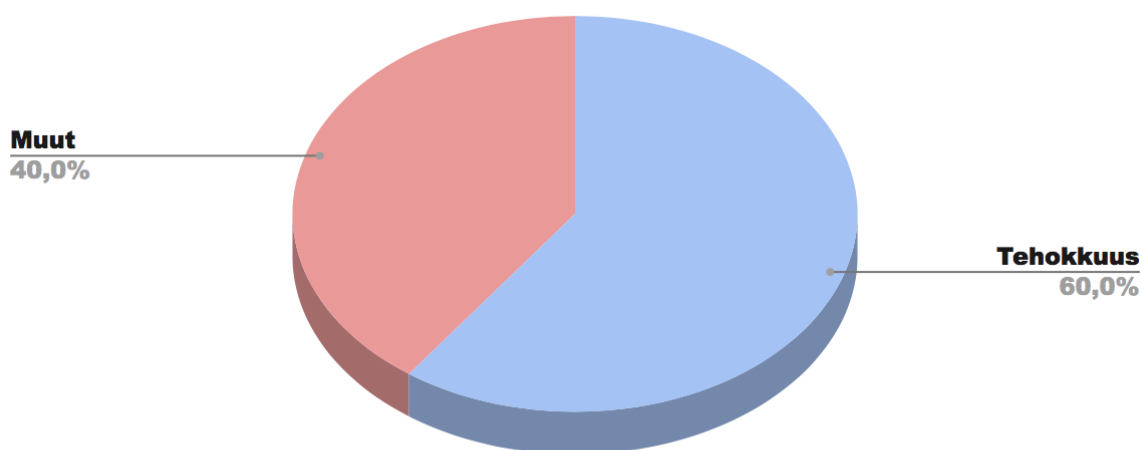
4.2.4 Suomalaismedioiden syyt litterointiohjelmien käyttöönotolle

Kysymykseen, miksi litterointiohjelmia on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön, vastasivat litterointiohjelmaa jo käyttävä media sekä ohjelman käyttöönottoa suunnittelevat mediat. Vastaajia oli neljä. Vastaukset on jaettu kahteen eri sisältöluokkaan: 1) tehokkuus ja 2) muut. (ks. kuvio 10).

Tehokkuus mainittiin kolmessa vastauksessa. Vastauksissa korostui toimittajan työn ajansäästö ja litteroinnin nopeuttaminen ja helpottaminen. Nämä kaikki vastaukset olivat ohjelmien käyttöönottoa suunnittelevien medioiden vastauksia.

Muut-kategoriaan päätyi puolestaan kaksi perustelua ohjelmien käyttöönotolle: Litterointiohjelmiä jo käyttävä media vastasi, että ohjelmia otettiin käyttöön ”kokeilumielessä”. Yhden käyttöönottoa suunnittelevan median mukaan ohjelma aiottiin ottaa käyttöön muun muassa sen takia, että av-materiaalit olisivat editointia varten paremmin haettavissa. Tarkoituksena olisi helpottaa arkistohakua.

Miksi ohjelmia on otettu käyttöön / aiotaan ottaa käyttöön?

KUVIO 11 Suomalaismedioiden syyt automaattisten litterointiohjelmien käytölle

4.2.5 Esimerkkitilanteet, joissa suomalaismediat käyttävät litterointiohjelmiä

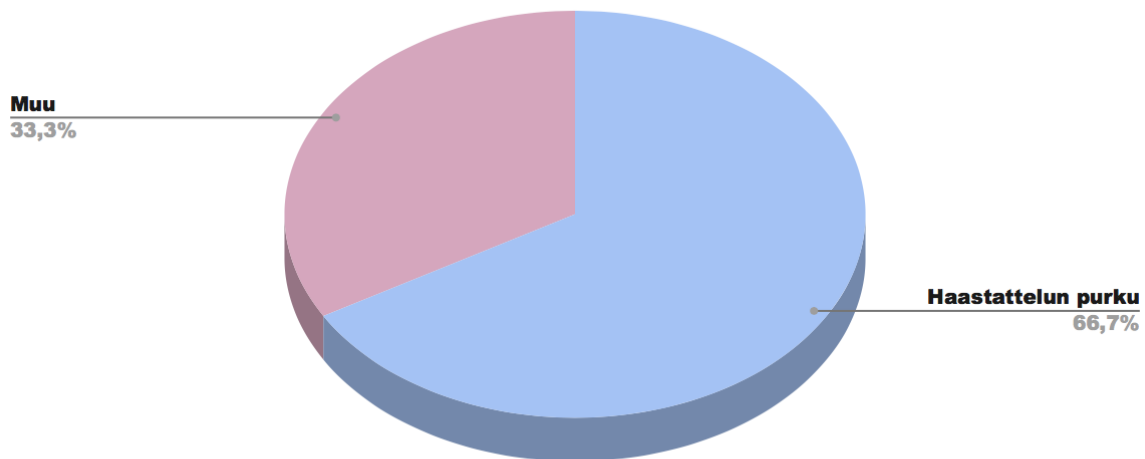
Kysymykseen, jossa pyydettiin kertomaan esimerkkitilanne, jossa litterointiohjelmiä on käytetty tai uskotaan käytettävän, vastasivat ne mediat, joissa joko on jo otettu litterointiohjelmiä käyttöön tai suunnitellaan niiden käyttöönottoa. Vastaajia oli neljä.

Kaikkien vastauksien kaikki osat sopivat sisältöluokkaan toimituksellinen työ, joten tässä yhteydessä käytettiin tarkempia sisältöluokkia. Näitä oli kaksi: 1) haastattelun purkaminen ja 2) muut (ks. kuvio 12).

Haastattelun purkaminen mainittiin kaikissa neljässä vastauksessa. Kahdessa vastauksista mainittiin erityisesti pitkien haastattelujen purkaminen ja yhdessä puhelinhaastattelujen purkaminen.

Muut-kategoriassa oli kaksi esimerkkitilannetta. Toinen oli paljon aineistoa sisältävät dokumenttiprojektit. Toinen oli arkistohaku eli tässä tapauksessa tilanne, jossa tiedetään tietyn henkilön sanoneen jonkun tietyn lauseen, mutta ei ole varmuutta, missä mediassa tämä lause on tallennettuna. Nämä molemmat kuuluivat litterointiohjelman käyttöönottoa suunnittelevan median vastauksiin.

Missä tilanteessa litterointiohjelmaa käytetty/ aiotaan käyttää (kaikki vastaukset liittyvät toimitukselliseen työhön)?

KUVIO 12 Näin suomalaismediat käyttävät automaattisia litterointiohjelmia

4.2.6 Litteraatioiden arkistointi vielä epävarmaa

Litterointiohjelmaa käyttävältä medialta ja medioilta, jotka suunnittelevat ohjelmien käyttöönottoa kysyttiin, mitä ohjelman tuottamille teksteille tehdään tai aiotaan tehdä. Vastauksia oli neljä.

Vastauksista kaksi oli kysymyksen kannalta epäolennaisia. Yksi vastaajista totesi, ettei asiasta ole vielä tehty päätöstä ja toinen sanoi, että asiaa ei ole vielä pohdittu. Vastauksia oli loppujen lopuksi vain kaksi.

Poiketen englanninkielisen kyselyn vastaavasta osiosta, on tässä kohtaa vastaukset luokiteltu vain kahteen kategoriaan: 1) kaikki arkistoidaan ja 2) mitään ei arkistoida. Käytössä oli myös muut-sisältöluokka, mutta siihen ei sijoittunut yhtään vastausta tai vastauksen osaa.

Vastauksista toinen meni ensimmäiseen kategoriaan ja toinen toiseen kategoriaan. Jo litterointiohjelmaa käyttävän median vastaus sijoittui jälkimmäiseen kategoriaan. Media, joka vasta suunnitteli ohjelman käyttöönottoa arvioi, että kaikki tekstit arkistoitaisiin. Vastaukseen oli kuitenkin lisätty, että asia on vielä auki.

4.2.7 Suomalaismediat toivovat litterointiohjelmien säästävän aikaa

Litterointiohjelmien hyötyjä tiedusteltiin sekä medialta, joka oli jo ottanut litterointiohjelman käyttöön että kolmelta medialta, jotka suunnittelivat automaattisten litterointiohjelmien käyttöönottoa. Vastajia oli siis neljä.

Litterointiohjelman jo käyttöön ottaneelta medialta kysyttiin erikseen suljetulla kysymyksellä, onko ohjelmasta tai ohjelmista ollut hyötyä. Vastaus oli ei. Syytä tähän kysyttiin avoimella kysymyksellä. Syyksi kerrottiin se, että editointi on työlästä. Koska vastauksia tähän kysymykseen oli vain yksi, ei vastausta ole analysoitu sisällön erittelyn keinoin.

Kolmelta muulta medialta kysyttiin, mitä hyötyjä he uskovat ohjelmasta tai ohjelmista olevan. Vastaukset jaettiin kahteen luokkaan: 1) ajansäästö ja 2) muut.

Ajansäästö mainittiin kaikissa kolmessa vastauksessa. Muut-kategoriaan sijoitui puolestaan vastaus, jonka mukaan oletettu hyöty on av-materiaalien helpottunut haku.

4.2.8 Haastateltavan oikeuksien ja talon sisäisten ohjeiden vaikutus

Niistä neljästä vastaajasta, jotka suomalaisen kyselyn puolella vastasivat haastateltavan ja haastattelijan oikeuksia koskeviin kysymyksiin, kaksi oli sitä mieltä, että oikeuksilla ei ole vaikutusta automaattiseen litterointiprosessiin. Toinen näistä vastaajista oli jo litterointiohjelmaa käyttöön ottanut media eli MTV ja toinen oli Helsingin Sanomat.

Kaksi vastaajista – Iltasanomat ja Yle - ei halunnut tai voinut vastata kysymykseen. Molemmilta kysyttiin, miksi näin on. Toinen vastasi, että toimituksessa ei oltu suunnitelmissa vielä niin pitkällä, että asiaa olisi pohdittu. Toinen vastasi, ettei ole oikea henkilö yhtiön puolesta vastaamaan kysymykseen. Koska kyseessä oli käyttöönottoa vasta suunnitteleva media, ei vastausta tähän kysymykseen lähdetty hakemaan toiselta median edustajalta.

Suomenkielisen kyselyn puolella selvitettiin myös, onko toimituksissa omia talon sisäisiä ohjeita tai toimintatapoja, jotka ovat vaikuttaneet tai voisivat vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin. Tähän kysymykseen vastasi neljä mediaa, eli jo litterointiohjelman käyttöönottanut media ja kolme mediaa, joissa käyttöönottoa suunniteltiin. Vastauksia ei ole analysoitu sisällön erittelyn keinoin.

Media, joka oli jo ottanut litterointiohjelmaa käyttöön, sanoi, ettei toimituksessa ole omia ohjeita tai toimintatapoja, jotka voisivat vaikuttaa litterointiprosessiin. Käyttöönottoa suunnittelevista medioista yksi media vastasi, että toimituksessa on omia ohjeita tai toimintatapoja, jotka voisivat vaikuttaa litterointiprosessiin. Kaksi muuta mediaa eivät halunneet tai voineet vastata kysymykseen. Toisen vastaajan kohdalla vastaus oli epäselvä, ja siihen haettiin tarkennusta sitä saamatta. Toisen

vastaajan kohdalla syy oli, ettei asiaa ollut vastaajan edustamassa mediassa selvitetty tarpeeksi, jotta hän olisi voinut vastata kysymykseen.

Medialta, joka vastasi ohjeiden ja toimintatapojen voivat vaikuttaa, kysyttiin, että mitä nämä ohjeet tai toimintatavat ovat. Vastaus oli tarkkuusvaatimus suorissa sitaateissa.

4.2.9 Suomalaismedioiden lisähuomiot

Kaikilta suomenkielisiltä medioilta kysyttiin kyselyn lopuksi, onko vastaajilla jotain lisättävää. Kolme vastaaja oli vastannut tähän kysymykseen: näistä kaksi oli automaattisten litterointiohjelmien käyttöä suunnittelevia medioita ja yksi media, jossa ei oltu edes ainakaan vielä pohdittu, että litterointiohjelmiä voitaisiin ottaa käyttöön.

Kuten englanninkielisen kyselyn puolella on tehty, myös suomenkielisen kyselyn vastaukset on tässä kohtaa ensin käyty läpi sisällön erittelyn avulla, minkä lisäksi tässä kohtaa yhtä vastauksista on avattu tarkemmin sen mielenkiintoisuuden vuoksi.

Vastaukset luokiteltiin kolmeen eri sisältöluokkaan: 1) tulevaisuus, 2) epäluotettavuus ja 3) muut. Tulevaisuus tuotiin esille kahdessa vastauksessa, joista toinen oli käyttöönottoa suunnittelevan median ja toinen median, joka ei ollut ainakaan vielä pohtinut asiaa. Epäluotettavuus-sisältöluokkaan sijoittui yhden vastauksen osa, joka oli käyttöönottoa suunnittelevan median. Muut-kategoriaan sijoittui yksi vastaus, joka oli ohjelmia jo käyttäneen median.

Yhdessä vastauksista mainittiin, että automaattisessa litteroinnissa on paljon potentiaalia sekä toimitustyössä että yleisemmin koko yhtiön toiminnassa. Vastauksessa kuitenkin myös todettiin, että käytännön haasteita toimituskäytön kannalta ovat automaattisen litteroinnin laatu (virheiden määrä), litteraation jäsenitys (esimerkiksi välimerkkien ja rivinvaihdot ovat hankalia) sekä automaattisen litteroinnin kytkeminen työprosesseihin ja käyttöliittymiin.

4.3 Yhteenveto kaikkien medioiden vastauksista

Tässä alaluvussa on niputettu yhteen kaikkien medioiden vastaukset eli englanninkielisen ja suomenkielisen kyselyn vastaukset on ensimmäistä kertaa tutkielmassa yhdistetty toisiinsa. Osa vastauksista on myös koottu yhteen taulukkoon (ks. taulukko 1).

Tässä alaluvussa on tuotu esille uutistoimistojen ja suomenkielisten medioiden vastausten analysoinnissa käytettyjen sisältöluokkien erot ja avattu, miksi kussakin kohtaa sisältöluokat eroavat toisistaan. Koska sisältöluokissa on eroja, on tässä osiossa

käsitelty ainoastaan niitä sisältöluokkia, jotka ovat molempien kyselyiden vastausten puolella samoja.

Kaikkiaan kyselyihin vastasi 18 mediaa, joista seitsemän vastasi jo ottaneensa automaattisia litterointiohjelmia käyttöön. Näistä kuusi oli uutistoimistoja ja yksi suomenkieliseen kyselyyn vastannut suomalainen media (MTV), jossa oli vasta satunnaisesti kokeiltu automaattisia litterointiohjelmia.

Pisimpään litterointiohjelmia oli vastausten mukaan käyttänyt australialainen AAP (arviolta kuusi vuotta), toiseksi pisimpään MTV Uutiset (vuodesta 2015) ja kolmanneksi pisimpään saksalainen DPA (vuoden 2018 keväästä). Neljänneksi pisimpään litterointiohjelmaa oli hyödyntänyt Reuters (vuoden 2018 loppupuolelta). Norjalainen NTB, sveitsiläinen Keystone-SDA ja brittiläinen PA olivat käyttäneet litterointiohjelmia joitakin kuukausia, kun he vastasivat kyselyyn vuoden 2019 joulukuussa.

Kaksi automaattisia litterointiohjelmia käyttävistä uutistoimistoista käytti Trinttiä, yksi HappyScribeä ja yksi käytti teknologia partnerinsa kehittämää ohjelmaa. Suomalaismedia oli satunnaisesti kokeillut älypuhelimien sovelluksia. Kaksi uutistoimistoa ei vastauksissaan kertonut, mitä ohjelmia ne käyttävät.

Neljässä mediassa oli suunnitteilla, että automaattisia litterointiohjelmia otetaan käyttöön. Näistä yksi oli uutistoimisto ja kolme suomenkielisiä mediaa. Lähimpänä automaattisten litterointiohjelmien käyttöönottoa näistä neljästä mediasta oli kyselyn vastaamishetkellä Helsingin Sanomat, jonka suunnitelmissa oli ottaa litterointiohjelma käyttöön vuoden 2019 tai 2020 aikana. Puolalainen PAP suunnitteli toimivansa näin vuonna 2020 ja Ilta-Sanomat mahdollisesti samana vuonna. Ylessä asiasta ei ollut vielä tehty päätöstä. Yksikään näistä kolmesta suomalaisesta mediasta ei ollut tehnyt päätöstä sen suhteen, mikä litterointiohjelma uutistoimituksessa otetaan käyttöön. PAP oli rajannut valintansa jo Microsoftin tai Googlen puheentunnistustyökaluun, mutta lopullista päätöstä ei vielä ollut tehty.

Kyselyihin vastanneista medioista yhteensä kuudessa oli pohdittu, että automaattisia litterointiohjelmia voitaisiin joskus ottaa käyttöön. Kaikki kuusi olivat uutistoimistoja, joiden joukossa oli myös suomalainen STT.

Ainoastaan yhdessä tutkimukseen osallistuneessa mediassa ei ollut lainkaan pohdittu, että automaattisia litterointiohjelmia voitaisiin ottaa käyttöön. Kyseessä oli Keski-suomalainen.

MEDIA	KÄYTTÄÄKÖ	MISTÄ LÄHTIEN	MIKÄ OHJELMA
AAP	Kyllä	Arviolta kuusi vuotta	Ei kerrottu
MTV	Kyllä*	Vuodesta 2015	Satunnaisesti älypuhelimien sovelluksia*
DPA	Kyllä	Vuoden 2018 huhtikuusta	HappyScribe
Reuters	Kyllä	Hieman yli vuoden	Trint
NTB	Kyllä	Joitakin kuukausia	Trint
K-SDA	Kyllä	Joitakin kuukausia	Teknologiapartnerin ohjelma
PA	Kyllä	Joitakin kuukausia	Ei kerrottu
HS	Suunnitteilla	2019 tai 2020	Ei päätetty
PAP	Suunnitteilla	2020	Microsoftin tai Googlen puheentunnistustyökalu
IS	Suunnitteilla	Mahdollisesti 2020	Ei päätetty
Yle	Suunnitteilla	Ei päätetty	Ei päätetty
TT	Pohdittu	-	-
Kyodo	Pohdittu	-	-
CTK	Pohdittu	-	-
Belga	Pohdittu	-	-
Ritzau	Pohdittu	-	-
STT	Pohdittu	-	-
KSML	Ei	-	-

TAULUKKO 1 Yhteenveto medioiden vastauksista

4.3.1 Yleisin syy litterointiohjelmien käyttöönotolle tehokkuus

Kysymyksiin siitä, miksi automaattisia litterointiohjelmiä on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön vastasi 11 mediaa: seitsemän uutistoimistoa ja neljä suomalaista mediaa. Näistä seitsemän oli ottanut ohjelmia käyttöön ja loput suunnittelivat sitä.

Uutistoimistojen vastaukset on luokiteltu neljään eri sisältöluokkaan ja suomalaisten medioiden kahteen sisältöluokkaan. Yhteisiä sisältöluokkia oli kaksi: 1) tehokkuus ja 2) muut. Uutistoimistojen vastauksissa kaksi muuta sisältöluokkaa olivat mediaseuranta ja tulevaisuuden suunnitelmat. Sisältöluokkia oli tässä kohtaa eri

määrä, koska uutistoimistojen vastaukset olivat paljon laajempia kuin suomalaisten medioiden.

Yhteisistä sisältöluokista tehokkuus-luokkaan sijoittui yhteensä seitsemän vastausta tai vastauksen osaa. Muut-sisältöluokkaan sijoittui puolestaan kolme vastausta tai vastauksen osaa. Tehokkuus oli siis yleisin syy, miksi ohjelmia on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön.

4.3.2 Esimerkkitalanteet, joissa mediat käyttävät litterointiohjelmia

Kysymyksiin esimerkkitalanteesta, jossa automaattisia litterointiohjelmia on käytetty tai aiotaan käyttää, vastasi 11 mediaa eli seitsemän uutistoimistoa ja neljä suomalaista mediaa.

Sisältöluokissa oli tässäkin kohtaa eroja. Uutistoimistojen vastaukset on luokiteltu kolmeen eri sisältöluokkaan ja suomalaisten medioiden vastaukset kahteen sisältöluokkaan. Näiden kysymysten sisältöluokat ovat muiden aihealueiden sisältöluokkiin nähden poikkeuksellisia, sillä ne ovat kokonaan erilaisia.

Suomalaisten medioiden puolella kaikki vastaukset olisivat sijoittuneet toimituksellinen työ -sisältöluokkaan, minkä takia tässä tapauksessa alkuperäiset, yksityiskohtaisemmat sisältöluokat päätettiin säilyttää. Nämä olivat haastattelun purkaminen ja muut (toimitukselliset työt). Uutistoimistojen puolella toimituksellinen työ -sisältöluokan lisäksi käytössä oli seuranta-sisältöluokka ja muut-luokka, johon tässä kohtaa ei sijoitettu toimitukselliseen työhön sopivia vastauksia.

Toimituksellinen työ -sisältöluokkaan sijoittui uutistoimistojen puolella viisi vastausta tai vastauksen osaa. Kun otetaan huomioon, että suomenkielisten medioiden molemmat sisältöluokat liittyivät toimitukselliseen työhön, oli yleisimmin mainittu esimerkkitalanne, jossa ohjelmia käytetään tai aiotaan käyttää, toimituksellinen työ.

4.3.3 Valtaosa arkistoi litteraatioita

Kysymyksiin siitä, mitä litterointiohjelmien tuottamille teksteille tehdään tai aiotaan tehdä, vastasi yhteensä 11 mediaa, jotka olivat samat kuin kahdessa aiemmassa osiossa. Jälleen kerran sisältöluokissa oli eroja. Syy tässä tapauksessa oli, että uutistoimistojen vastaukset olivat paljon laajempia ja yksityiskohtaisempia.

Uutistoimistojen vastaukset jaettiin kolmeen eri sisältöluokkaan ja suomenkielisten medioiden kahteen eri sisältöluokkaan. Näistä yksi oli sama: ei arkistoida olenkaan. Uutistoimistojen kohdalla muut sisältöluokat olivat 1) myös asiakkaiden käytössä oleva arkisto ja 2) uutistoimiston oma sisäinen arkisto. Suomalaisten medioiden kohdalla toinen sisältöluokka oli: kaikki arkistoidaan. Muut-sisältöluokkaan ei siis kummankaan kyselyn vastausten puolella sijoittunut vastauksia tai niiden osia.

Ainoaan yhteiseen kategoriaan sijoittui kaikkiaan kaksi vastausta tai vastauksen osaa. Toinen näistä vastauksista oli suomalaisen median, joka oli vastannut käyttävänsä automaattisia litterointiohjelmia. Toinen oli niin ikään ohjelmia jo käyttävä uutistoimisto, joka oli käyttänyt ohjelmia kaikkein pisimpään. Uutistoimisto ei arkistoinut videoihin liittyviä litteraatioita.

Valtaosassa vastauksia siis mainittiin, että tekstejä arkistoidaan tai aiotaan arkistoida tavalla tai toisella.

4.3.4 Kaikkien medioiden arviot hyödyistä

Kysymyksiin todetuista tai uskotuista hyödyistä vastasi suurempi joukko vastaajia kuin kolmeen aiempaan osioon. Kysymykset esitettiin sekä automaattisia litterointiohjelmia käyttäville medioille, niiden käyttöönottoa suunnitteleville medioille sekä käyttöä vasta pohtineille medioille eli vastaajia on teoriassa 17. Yhden uutistoimiston edustaja ei kuitenkaan vastannut kysymyksen, joten todellisuudessa vastaajajoukko oli pienempi.

On kuitenkin pidettävä mielessä, että automaattisia litterointiohjelmia käyttäviltä medioilta kysyttiin ensin suljetulla kysymyksellä, onko ohjelmien käytöstä ollut hyötyä. Kuudesta uutistoimistosta tähän kysymykseen vastasi kyllä neljä kappaletta. Kaksi muuta eivät puolestaan voineet tai halunneet vastata kysymykseen. Toinen vastaajista, norjalainen NTB perusteli tätä sillä, että ohjelman laatu oli edelleen huono. Toisella syy oli, että ohjelma oli vasta testausvaiheessa, joten oli liian aikaista vastata kysymykseen. Ainoa suomalainen media, joka jo käytti automaattisia litterointiohjelmia, vastasi vastaavaan suljettuun kysymykseen myös ei. Syy oli, että editointi on työlästä.

Loppujen lopuksi sisällön erittelyn keinoin analysoitiin siis huomattavasti pienempi määrä vastauksia kuin 17 eri median vastaukset.

Sisältöluokissa oli jälleen eroja. Suomalaisten medioiden vastausten puolella niitä oli kaksi: 1) ajansäästö ja 2) muu.

Uutistoimistojen puolella luokkia oli kolme: 1) tehokkaampi työskentely, 2) työvoiman vapauttaminen muihin tehtäviin ja 3) muu. Näistä kaksi ensimmäistä käytännössä sisältyy suomalaisten medioiden ensimmäisenä mainittuun sisältöluokkaan. Koska uutistoimistojen vastaukset olivat kuitenkin taas laajempia kuin suomalaisten medioiden, haluttiin luoda kaksi erillistä sisältöluokkaa, jotta aineistosta saataisiin enemmän irti.

Uutistoimistojen vastauksissa tehokkaampi työskentely mainittiin kuudessa vastauksessa ja työvoiman vapauttaminen mainittiin kolmessa vastauksessa. Muuluokkaan sijoittui neljä vastausta tai vastauksen osaa. Suomalaisten medioiden vastauksissa ajansäästö tuotiin esille kolmessa vastauksessa ja muu-luokkaan sijoittui yhden vastauksen yksi osa.

Voidaan siis sanoa, että selvästi useimmiten mainittu, todettu tai uskottu, hyöty oli ajansäästö.

4.3.5 Kaikista medioista kaksi arvioi haastateltavan oikeuksien voivan vaikuttaa

Haastateltavan oikeuksien vaikutusta koskevien kysymysten tarkoituksena oli selvittää, voivatko haastateltavan oikeudet medioiden mielestä vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin. Kysymyksiin asiasta vastasi kaikkiaan 17 mediaa eli kaikki muut paitsi media, jossa ei ollut edes pohdittu, että automaattisia litterointiohjelmia voitaisiin ottaa käyttöön.

Kaikista kysymyksiin vastanneista 17 mediasta ainoastaan kaksi oli sitä mieltä, että oikeuksilla voisi olla vaikutusta automaattiseen litterointiprosessiin. Nämä mediat olivat puolalainen uutistoimisto PAP, jossa automaattisten litterointiohjelmien käyttöönotto oli suunnitteilla ja suomalainen uutistoimisto STT, jossa ohjelmien käyttöönottoa oli pohdittu (ks. 4.1.8 Uutistoimistot: Haastateltavan oikeuksien vaikutus).

4.3.6 Kaikkien medioiden lisähuomiot

Ainoa luokka, jossa sekä uutistoimistojen vastaukset että suomenkielisten medioiden vastaukset on sijoitettu samoihin sisältöluokkiin, on tämä luokka eli vastaukset kysymyksiin siitä, onko medioilla jotain lisättävää. Sisältöluokkia on kolme: 1) tulevaisuus, 2) epäluotettavuus ja 3) muut.

Tulevaisuus mainittiin yhteensä kuudessa vastauksessa, ja ohjelmien epäluotettavuus tuotiin puolestaan esille kolmessa vastauksessa. Muut-luokkaan sijoittui yksi vastauksista.

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli vastata neljään tutkimuskysymyseen, joista ensimmäinen ja suoraviivaisin liittyi automaattisten litterointiohjelmien yleisyyteen. Yksi liittyi puolestaan litterointiohjelmien käyttötarkoitukseen, ja kaksi muuta liittyivät haastateltavan ja haastattelijan oikeuksien mahdollisiin vaikutuksiin litterointiprosessissa.

Sekä aineiston hankintamenetelmänä käytetyissä kyselyissä että tutkielman tuloksissa on edetty samaa reittiä. Ensin selvitettiin ja analysoitiin sitä, kuinka laajasti automaattisia litterointiohjelmiä on otettu käyttöön ja miten niitä käytetään. Sen jälkeen siirryttiin haastateltavan ja haastattelijan oikeuksia koskevaan osioon. Tämän takia myös pohdinnassa keskitytään ensin siihen, kuinka laajasti litterointiohjelmiä on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön.

Tutkielman aineisto koostui 18 median vastauksista. Kuusi näistä medioista oli Suomesta. Suomalaisista medioista viisi vastasi suomenkieliseen kyselyyn ja yksi englanninkieliseen, MINDS-yhteistyöverkoston jäsenille lähetettyyn kyselyyn. Tähän kyselyyn vastasi suomalaisista medioista Suomen Tietotoimisto STT, joka muiden MINDS-yhteistyöverkoston jäsenten tavoin on uutistoimisto. Lisäksi englanninkieliseen kyselyyn vastasi 12 muuta MINDS-yhteistyöverkostoon kuuluvaa uutistoimistoa. Mukana oli yksi iso kansainvälinen, monella kielellä uutisia tuottava uutistoimisto, jonka pääkonttori sijaitsee Lontoossa. Lisäksi mukana oli Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin kansallinen uutistoimisto. Vastaukset saatiin myös Norjasta, Puolasta, Ruotsista, Japanista, Sveitsistä, Tshekistä, Saksasta, Belgiasta, Tanskasta ja Australiasta. Vastauksia saatiin siis laajasti ympäri maailmaa.

5.1 Automaattinen litterointi kiinnostaa medioita

Kaikista 18 vastaajasta ainoastaan yhdessä ei ollut edes pohdittu, että ohjelmia voitaisiin joskus ottaa käyttöön. Seitsemän mediaa oli vastannut, että litterointiohjelmiä on otettu käyttöön, ja neljässä käyttöönotto oli suunnitelmassa. Kuudessa oli keskusteltu, että ohjelmia voitaisiin joskus ottaa käyttöön.

Huomioon on kuitenkin otettava, mitä vastaajat pitivät automaattisten litterointiohjelmien käyttöönottona. Tämä piti huomioida etenkin suomenkielisen kyselyn vastauksissa. MTV Uutiset oli vastannut jo ottaneensa automaattisia litterointiohjelmiä käyttöön, mutta ohjelmia ei ollut otettu käyttöön tai testaukseen järjestelmällisesti, vaan mediassa oli satunnaisesti kokeiltu eri älypuhelinsovelluksia. MTV olisi siis voinut hyvin olla samassa luokassa kuin Yle, jossa automaattisia litterointiohjelmiä oli

myös kokeiltu vuosia. Yle oli vastannut suunnittelevansa käyttöönottoa. Vastaajien erilaisen ajattelutavan johdosta ne ovat kuitenkin sijoittuneet ensimmäisessä luokitteluvaiheessa eri luokkiin. Tätä ei kuitenkaan nähty ongelmallisena, sillä tarkentavien avointen kysymysten takia medioiden tilanteesta saatiin selkeä mielikuva.

Kaiken kaikkiaan kyselyiden tuloksista oli huomattavissa, että automaattinen litterointi kiinnostaa medioita. Tämä kävi ilmi pelkästään siitä, kuinka suuri osa vastaajista jo käytti automaattisia litterointiohjelmia tai vähintään pohti niiden käyttöönottoa. Mahdollista toki on, että kyselyyn vastasivat rajauksen mukaisista medioista ne, joissa automaattisista litterointiohjelmista on jo kokemusta tai tietoa. Tämän takia tutkielmassa mukana olevien medioiden vastaukset voivat luoda harhaanjohtavan kokonaiskuvan siitä, kuinka paljon litterointiohjelmien käytölle uutistyyössä on kysyntää ja kiinnostusta. Tästä syystä olisi ollut parempi, että etenkin englanninkielisessä kyselyssä vastausprosentti olisi ollut korkeampi. Samaan aikaan voidaan kuitenkin ajatella, että koska englanninkieliseen kyselyyn vastasi yli puolet rajauksen mukaisista medioista, kertoo sekin osaltaan siitä, että aihe kiinnostaa medioita.

Tiivistettynä ja samalla vastauksena ensimmäiseen tutkimuskysymykseen voidaan sanoa, että automaattisia litterointiohjelmia on tämän tutkielman aineiston perusteella jo jonkin verran otettu käyttöön uutistoimituksissa ja monessa uutistoimituksessa se on myös suunnitelmissa tai pohdinnassa. Tutkielman tulosten perusteella automaattisten litterointiohjelmien merkitys uutistyyössä on kasvussa ja ohjelmista on tulossa yhä yleisempi työväline uutistoimituksissa. Siitä ollaan kuitenkin edelleen kaukana, että haastattelujen litterointi uutistoimituksissa olisi yleinen käytäntö. Tutkielman tulokset ovat tältä osin linjassa Fantan (2017) uutisjuttujen automaattiseen tuottamiseen keskittyneen tutkimuksen kanssa.

Huomionarvoista on myös se, että Fantan (emt.) tutkimuksessa oli osittain mukana samoja uutistoimistoja kuin tässä tutkielmassa. Niistä uutistoimistoista, jotka Fantan tutkimuksen mukaan olivat jo ottaneet käyttöön uutisia automaattisesti tuotavia työkaluja, oli myös automaattisia litterointiohjelmia jo ottanut käyttöön Reuters, NTB ja DPA. Fantan tutkimuksessa automatisointia jo käyttäviä uutistoimistoja olivat myös TT ja Ritzau, jotka tässä tutkielmassa olivat vasta automatisointia pohtivien uutistoimistojen joukossa. Lisäksi molemmissa tutkimuksissa olivat mukana PA, STT ja CTK. Näistä kaksi jälkimmäistä sijoittuivat tässä tutkielmassa automatisointia pohtineiden medioiden joukkoon ja ensimmäinen automaattisia litterointiohjelmia jo käyttävien uutistoimistojen joukkoon. Fantan työssä STT ja PA olivat uutistoimistoja, joissa uutisrobotiikkaa ole kehitteillä ja CTK oli yksi uutistoimistoista, joissa uutisrobotiikkaa ei vielä ollut käytössä.

Vertailemalla näiden kahden tutkimuksen tuloksia, voidaan todeta, että uutistyyön eri osa-alueiden automatisointi vaikuttaa ainakin osittain kiinnostaneen samoja uutistoimistoja. Koska tutkimuksissa mukana olevat uutistoimistot ovat kuitenkin

vain osittain samoja, on vertailu vaillinainen, eikä sen perusteella voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Tämän tutkielman tuloksista oli selvästi huomattavasti, että automaattisten litterointiohjelmien käyttö on monessa muussa maassa edennyt pidemmälle kuin Suomessa. Tämä oli odotettavissa, sillä kuten Kurimo (2019) tätä tutkielmaa varten tehdyssä haastattelussa huomautti, on englanninkielinen puheentunnistus edellä suomenkielistä puheentunnistusta.

MINDS-yhteistyöverkoston jäsenille tarkoitettuun kyselyyn vastanneista medioista osa oli englanninkielisistä maista, mikä myös näkyi heidän vastauksissaan. Pisimpään litterointiohjelmaa käyttänyt uutistoimisto oli australialainen AAP, joka oli käyttänyt litterointiohjelmaa jo arviolta kuusi vuotta.

Myös PA ja Reuters olivat niiden uutistoimistojen joukossa, jotka olivat jo ottaneet automaattisia litterointiohjelmaa käyttöön. Näistä suurempi, eli kansainvälinen Reuters oli litterointiohjelmaa kolmanneksi pisimpään käyttänyt uutistoimisto. Se oli ottanut ohjelman käyttöön vuoden 2018 lopulla. Uutistoimiston vastauksista ei kuitenkaan käynyt ilmi, millä kielellä tai kielillä litterointiohjelmaa käytetään.

AAP:n jälkeen toiseksi pisimpään litterointiohjelmaa oli käyttänyt saksalainen DPA, joka oli ottanut ohjelman käyttöön vuoden 2018 huhtikuussa. Brittiläinen PA oli käyttänyt ohjelmaa vuoden 2019 joulukuuhun mennessä joitakin kuukausia.

Reutersin tavoin myöskään DPA ei ollut vastauksissaan tarkentanut, millä kielellä tai kielillä litterointiohjelmaa käytetään. DPA tuottaa uutisia myös englanninkielellä, kuten tekee myös Reuters. Mahdollista on, että kumpikin uutistoimisto oli automaattisia litterointiohjelmaa pisimpään käyttäneiden joukossa, koska ne olivat ottaneet käyttöönsä englanninkieltä automaattisesti litteroivia puheentunnistimia. Koska tiedossa ei ole, mitä kieltä tai kieliä uutistoimistot automaattisesti litteroivat, ei voida varmaksi sanoa, että näin on.

Toisin kuin nämä uutistoimistot, osa vastaajista kuitenkin edusti suomalaisten medioiden tavoin maita, joiden kieli on kaukana yleisimmistä kielistä. Tämä myös näkyi heidän vastauksissaan.

Esimerkiksi norjalainen NTB, joka oli ottanut automaattisen litterointiohjelman käyttöön, toi vastauksissaan esille sen, että uutistoimiston käyttämä litterointiohjelma toimi edelleen huonosti norjan kielellä, mikä aiheutti haasteita. Ruotsalainen TT sekä tanskalainen Ritzau olivat puolestaan suomalaisen STT:n tavoin vasta pohtineet, että niiden uutistoimituksissa voitaisiin ottaa automaattisia litterointiohjelmaa käyttöön.

NTB:n edustajan lisäksi japanilaisen Kyodo-uutistoimiston edustaja kertoi vastauksissaan, että automaattinen litterointi on vaikeaa uutistoimiston kotimaan kielellä eli Kyodon tapauksessa japaniksi. Uutistoimisto kuului samaan luokkaan

STT:n, TT:n ja Ritzaun kanssa eli uutistoimistoihin, jotka olivat pohtineet, että automaattisia litterointiohjelmia voitaisiin joskus ottaa käyttöön. Kyodon vastauksen perusteella vaikuttaa siltä, että litterointiohjelmissä on vielä kehitettävää myös pohjoismaisia kieliä yleisempien kielten parissa. Koska tutkielman aineisto on kuitenkin suhteellisen pieni, ei NTB:n ja Kyodon vastausten perusteella voida vetää pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Sen perusteella, että englanninkielellä uutisia tuottavat AAP ja AP olivat jo litterointiohjelmia käyttävän kuuden uutistoimiston joukossa, voidaan sen sijaan varmemmin sanoa, että englanninkielisissä maissa automaattisten litterointiohjelmien käyttö on yleisempää.

Kyseistä johtopäätöstä tukevat myös suomenkielisen kyselyn tulokset. Mukana kyselyssä oli viisi mediaa yhdestä maasta, ja näistä viidestä mediasta vain yksi (MTV) vastasi ottaneensa automaattisia litterointiohjelmia uutistoimituksessa käyttöön. Käyttö ei kuitenkaan ollut järjestelmällistä ja säännöllistä toisin kuin esimerkiksi AAP:lla. MTV Uutiset sekä Yle olivat myös kokeilleet ohjelmia jo vuosien ajan, mutta silti kumpikaan ei ollut edennyt asiassa siihen vaiheeseen, että litterointiohjelmia käytettäisiin uutistoimituksissa järjestelmällisesti.

Toinen neljästä tutkimuskysymyksestä oli, millä tavoin automaattisia litterointiohjelmia hyödynnetään tai aiotaan hyödyntää uutistoimituksissa. Vastausten perusteella merkittävin syy automaattisten litterointiohjelmien käyttöön oli se, että niiden toivottiin tehostavan uutistystä tavalla tai toisella. Ennen kaikkea ohjelmista haluttiin ja toivottiin apuja juuri haastattelujen litteroimiseen. Lisäksi aineistosta nousi esille kuvaajan työn helpottaminen sekä esimerkiksi mediaseuranta. Koska automaattisesti tuotetun sisällön yhtenä päätavoitteista on pidetty juuri sitä, että se vähentää toimittajien työmäärää etenkin toistuvissa työtehtävissä ja kasvattaa samalla tuotantomäärää (Lindén ym., 2019), eivät tulokset ole yllättäviä.

Ohjelmien käyttötarkoitusta koskevaan tutkimuskysymykseen saatiin kyselyiden avulla kuitenkin vain pintapuolinen vastaus, sillä harva aineiston vastauksista kuvasi yksityiskohtaisesti prosessia, jossa litterointiohjelmia käytetään.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että vaikka automaattiset litterointiohjelmat kiinnostavat medioita ja ohjelmien voidaan olettaa yleistyvän uutistoimituksissa tulevaisuudessa, on ohjelmien käytössä vielä monia ongelmia ja avoimia kysymyksiä. Aina-kaan siis toistaiseksi ei tämän tutkielman perusteella voi vielä sanoa, että automaattiset litterointiohjelmat olisivat laaja-alaisesti vähentämässä toimittajien työtä merkittävästi.

5.2 Vain harva arvioi haastateltavan oikeuksilla olevan vaikutusta

Vain harva tutkielmassa mukana olleista medioista vastasi, että haastateltavan oikeudet voisivat vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin. Kaikista 18 mediasta näin vastasi ainoastaan kahden median edustaja. Kumpikaan näistä kahdesta mediasta ei ollut vielä ottanut automaattisia litterointiohjelmia käyttöön.

Kaikista vastaajista vain 12 kuitenkin eteni kyselyssä kohtaan, jossa tiedusteltiin näkemyksiä haastateltavan oikeuksien mahdollisista vaikutuksista litterointiprosessiin. Näistä kahdestatoista kolme vastasi edellä mainittuun kysymykseen, että ei voi tai halua vastata siihen. Näistä kolmesta vastaajasta yksi perusteli asiaa sillä, ettei hänellä ole tietoa siitä, voisivatko oikeudet vaikuttaa ja yksi vastasi, ettei hänen edustamassaan mediassa ollut niin pitkällä automaattisten litterointiohjelmien käyttöönottoa koskevissa suunnitelmissa, että asiaa olisi vielä pohdittu tästä näkökulmasta. Osassa tutkielmassa mukana olevista medioista ei siis ollut pohdittu ja selvitetty asiaa tarpeeksi, jotta niiden edustajat olisivat voineet vastata haastateltavan oikeuksia koskeviin kysymyksiin. Tämän takia näitä medioita ei voida varmuudella sijoittaa niiden medioiden joukkoon, joiden mielestä haastateltavan oikeudet eivät aseta reunaehtoja automaattiselle litteroinnille.

On kuitenkin hyvä huomioida, että kaksi litterointiohjelmaa jo käyttävistä uutistoimistoista, jotka eivät vastanneet varsinaiseen kysymykseen siitä, ovatko haastateltavan oikeudet vaikuttaneet automaattiseen litterointiprosessiin, toivat kuitenkin muualla vastauksissaan esille, ettei oikeuksien nähty asettavan reunaehtoja automaattiselle litterointiprosessille ainakaan nykyisessä käytössään. Toinen näistä uutistoimistoista käytti ohjelmaa kyselyyn vastaamishetkellä vain työkaluna, ja toisessa ohjelma oli vasta testikäytössä. Jos nämä kaksi mediaa lasketaan mukaan niihin medioihin, jotka arvioivat, että haastateltavan oikeudet eivät voi vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin, nousee näin ajattelevien medioiden määrä yhdeksään.

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, ettei tämän tutkielman aineiston perusteella joko haastateltavan oikeuksien ole juurikaan nähty voivan vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin tai niiden mahdollista vaikutusta ei ole suuremmin pohdittu. Se, että useassa tutkielmassa mukana olevassa mediassa asiaa ei ole pohdittu, voi osaltaan indikoida, että haastateltavan oikeuksien ei ainakaan heti ensimmäisenä ajatella olevan asia, joka voi vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin.

Koska moni tässä tutkielmassa mukana olleista medioista ei vastannut mahdollisia reunaehtoja koskeviin kysymyksiin, ei tämän tutkielman viimeiseen tutkimuskysymykseen saatu kunnollista vastausta. Vastausten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että haastateltavan oikeudet eivät ole vaikuttaneet siihen, kuinka litterointiohjelmia jo käyttävät tai testaavat mediat käyttävät automaattisia litterointiohjelmia eli

oikeudet eivät ole näissä uutistoimituksissa asettaneet reunaehdoja automaattiselle litteroinnille. Nähtäväksi jää, päätyvätkö automaattisia litterointiohjelmia jatkossa käyttöön ottavat mediat samaan lopputulokseen.

Suomenkielisen kyselyssä selvitettiin myös, onko toimituksissa talon sisäisiä ohjeita, jotka voisivat vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin. Neljästä vastaajasta yksi sanoi, että talon sisäiset ohjeet voivat vaikuttaa, ja yksi vastaaja ei voinut vastata kysymykseen, koska asiaa ei ollut pohdittu vielä tarpeeksi. Kahdesta muusta vastaajasta toinen oli vastannut, etteivät talon sisäiset ohjeet ole vaikuttaneet automaattiseen litterointiprosessiin. Toinen vastaajista ei vastannut kysymykseen, eikä syytä tähän saatu selville. Koska yksi vastaus jäi puuttumaan, ja kaikki kolme saatua vastausta eroavat toisistaan, ei talon sisäisten ohjeiden vaikutuksista automaattiseen litterointiprosessiin voida tehdä aineiston perusteella perusteltuja johtopäätöksiä.

6 LOPUKSI

Tässä luvussa on arvioitu tutkimusta ja sen onnistumista. Aineiston analyysin luotettavuutta on käsitelty jonkin verran jo myös aineiston hankintaa ja metodologiaa koskevassa luvussa.

Tutkimuksen arvioinnin jälkeen on esitelty muutamia mahdollisia jatkotutkimusaiheita, joista yhden toivottiin alun perin olevan yksi osa tätä tutkielmaa.

6.1 Tutkimuksen arviointi

Analyysin reliabiliteettia eli luotettavuutta on käsitelty jo osittain aineiston analyysimenetelmän yhteydessä, mutta sitä avataan vielä tässä kappaleessa tarkemmin. Pietilän (1976, s. 233) mukaan ”jotta tiedonkeruumenetelmiä voitaisiin pitää reliabeleina, niiden tulee antaa tutkittavasta ilmiöstä luotettavaa, sattumanvaraisuudesta vapaata tietoa”.

Luotettavuus testattiin tässä tutkielmassa kahdella eri tavalla. Tutkielman tekijä jakoi vastaukset sisältöluokkiin kahdesti: ensimmäisen kerran maaliskuussa 2020 ja toisen kerran syyskuussa 2020. Lisäksi kaksi apututkijaa jakoivat vastaukset sisältöluokkiin (ks. tarkemmin 3.3 Aineiston käsittely ja analyysi). Luokitusreliabiliteetti tarkastettiin siis sekä rinnakkaisluokittelun että uusintaluokittelun avulla.

Luokitusratkaisuille ei kuitenkaan laskettu yksimielisyysprosentteja, mikä olisi ollut luotettava tapa varmistaa, että luokitusratkaisut on tehty luotettavalla ja sattumanvaraisuudesta vapaalla tavalla. Alun perin yksimielisyysprosentit oli tarkoitus laskea, mutta aineiston analyysitavan takia laskeminen osoittautui liian haastavaksi. Tämän takia luokitusratkaisuja kaikessa yksinkertaisuudessaan verrattiin toisiinsa ja katsottiin, missä ratkaisut eroavat toisistaan.

Eroja luokitusratkaisuista löytyi jonkin verran, mutta ei merkittävästi. Kun apututkijoiden kanssa käytiin luokitusratkaisuja läpi, oli huomattavissa, että monet erot johtuivat siitä, että apututkijat eivät olleet täysin hahmottaneet, mitä vastauksella tarkoitettiin. Tämä tilanne tuli vastaan etenkin englanninkielisissä vastauksissa.

Kaiken kaikkiaan apututkijoista koettiin olevan merkittävää hyötyä analyysin luotettavuuden varmistamiselle, vaikka varsinaisia yksimielisyysprosentteja ei laskettu. Apututkijoiden luokitusratkaisuiden ja huomioiden perusteella pystyttiin varmistamaan ennen kaikkea se, että vastausten sijoittaminen sisältöluokkiin oli toistettavissa.

Yksi suuri haaste tutkielmaa tehdessä oli, että analyysiluokkiin sijoitettavien vastausten määrä saatiin pidettyä riittävän suurena, minkä takia automaattisia litterointiohjelmia jo käyttävien medioiden vastaukset yhdistettiin analyysiluokassa muiden medioiden vastauksiin. Tästä seurasi se ongelma, että tuloksissa sekoittuivat automaattisia litterointiohjelmien käyttöönottoa suunnittelevien tai niiden käyttöönottoa pohtineiden medioiden ennakoarviot ohjelmien käytöstä sekä ohjelmia jo käyttävien medioiden kokemukseen perustuvat vastaukset. Tämä ongelma ratkaistiin kertomalla tulokset-luvussa, oliko vastauksissa kyse ohjelmia jo käyttävän median vastauksista vai johonkin muuhun luokkaan kuuluvan median vastauksista.

Toinen merkittävä haaste oli se, että tutkielman aineisto oli kerätty kahdella eri kyselyllä. Sen lisäksi, että kyselyihin oli vastattu kahdella eri kielellä, oli niihin myös vastattu hyvin eri tyyllillä. Englanninkieliseen kyselyyn vastanneiden uutistoimistojen vastaukset olivat monin paikoin paljon laajempia ja yksityiskohtaisempia kuin suomenkieliseen kyselyyn vastanneiden suomalaisten medioiden. Näiden syiden takia kyselyiden vastaukset pidettiin erillään analysointivaiheessa, koska aineistosta uskottiin saatavan enemmän irti. Päätös vaikutti analysointivaiheen jälkeen oikealta, sillä jos molempien kyselyiden vastauksia olisi analysoitu yhdessä, olisi analyysi jäänyt pintapuolisemmaksi. Koska kyseessä oli kuitenkin yksi ja sama aineisto, haluttiin vastauksia myös esitellä yhdessä tulosluvun lopussa.

Tutkielman aineiston keräämiseen kahden eri Webropol-kyselyn avulla päädyttiin siksi, että haastateltavan oikeudet täytyi esitellä suomalaisille medioille ja MINDS-yhteistyöverkostoon kuuluville uutistoimistoille (STT:tä lukuun ottamatta) eri tavalla. Suomenkielisessä kyselyssä kysyttiin myös, onko medioilla talon sisäisiä ohjeita, jotka voisivat vaikuttaa automaattiseen litterointiprosessiin. Kahden kyselyn käyttäminen vaikeutti aineiston analyysiä, mutta sen koettiin myös tutkielman loppuvaiheessa olleen oikea ratkaisu.

Kyselyiden heikkoudeksi havaittiin jälkikäteen, ettei niissä ollut määritelty, mitä tarkoitetaan automaattisten litterointiohjelmien käyttöönotolla. Avointen kysymysten avulla medioiden edustajien vastauksista saatiin kuitenkin luotua mielikuva siitä, miten uutistoimituksissa käytetään automaattisia litterointiohjelmia. Vastausten analysointi olisi kuitenkin ollut suoraviivaisempaa, jos käyttöönotto olisi määritelty kyselyissä.

Uutistoimistoille lähetetyn kyselyn heikkoudeksi huomattiin myös aineiston analyysivaiheessa, ettei kyselyssä ollut kysytty vastaajilta, millä kielellä automaattisia litterointiohjelmia käytetään tai aiotaan käyttää. Etenkin saksalaisen DPA-uutistoimiston sekä kansainvälisen Reutersin kohdalla tästä tiedosta olisi ollut hyötyä.

Suomenkielisen kyselyn puolella vastausprosentti oli 71,4 ja englanninkielisen kyselyn puolella 54,2. Molempiin vastausprosentteihin oltiin tyytyväisiä, sillä oletta-

muksena oli, etteivät kaikki tavoitellut mediat vastaa kyselyyn. Koska englanninkielinen kysely lähetettiin myös huomattavasti laajemmalla joukolle kuin suomenkielinen kysely, oli olettamuksena, että sen kohdalla vastausprosentti myös jää pienemmäksi.

Gradun toimeksiantajan STT:n vaikutus tutkielmaan oli merkittävä aiheen valinnassa ja rajauksessa. STT antoi tutkielman tekijälle useita uutistoimistoa kiinnostavia tutkimusaiheita, joista tutkielman tekijä valitsi yhden.

Kun tutkielman aihe oli valittu, kävi tutkielman tekijä STT:n avainasiakaspäällikkö ja uutiskehittäjä Maija Paikkalan kanssa vielä läpi tarkemmin, mitä tutkielmalta toivotaan ja odotetaan. Lisäksi palaverissa pohdittiin, mitä medioita aineistoon kannattaisi ottaa mukaan. Rajaukseen päädyttiin yhdessä.

Suomalaisista medioista mukaan päätettiin ottaa ne, jotka todennäköisimmin ovat automatisoineet uutistoimitustensa työtä eli isoimpia suomalaisia medioita. Ulkomailta rajaukseen päädyttiin ottamaan mukaan MINDS-yhteistyöverkoston jäsenet kahdesta syystä: Ensinnäkin verkostoon kuuluu uutistoimistoja ympäri maailman, jolloin aineistoon oli mahdollista saada mukaan medioita lukuisista maista. Lisäksi, koska myös STT on verkoston jäsen, oli olettamuksena, että verkostoon saataisiin helpommin yhteys ja kysely saataisiin jäsenille verkoston kautta. Yhteyden verkoston toimitusjohtajaan otti alun perin STT:n Paikkala, joka sopi toimitusjohtajan kanssa kyselyn lähettämistä verkoston jäsenille. Tämän jälkeen kyselyn tiimoilta yhteydessä toimitusjohtajaan oli ainoastaan tutkielman tekijä.

Muutoin STT ei vaikuttanut tutkielman tekoon, vaan tutkielman tekijä työskenteli täysin itsenäisesti. Syytä on myös mainita, että STT:lle lähetettyyn kyselyyn vastannut ihminen ei ollut Paikkala vaan toinen uutistoimiston edustaja.

6.2 Mahdollisia jatkotutkimusaiheita

Tämän tutkielman puitteissa on pystytty ainoastaan raapaisemaan pintaa automaattisten litterointiohjelmien nykytilanteesta, kehityksestä ja niiden käytöstä uutistyössä. Tämän takia mahdollisia jatkotutkimusaiheita on useita, joista muutamia on avattu tässä alaluvussa.

Yksi mahdollinen jatkotutkimusaihe nousi esille jo tämän tutkielman alkuvaiheessa, kun pohdittiin, millä tavoin tutkielma toteutetaan. Alun perin yhtenä ideana oli kerätä kasaan testiryhmä, joka testaisi joidenkin automaattisten litterointiohjelmien käyttöä uutistyössä. Tämän jälkeen testiryhmän jäseniä olisi pyydetty tavalla tai toisella raportoimaan havainnoistaan ja kokemuksistaan. Tällaisesta tutkimusasetelmasta jouduttiin tätä tutkielmaa tehdessä kuitenkin luopumaan, koska sen toteuttaminen osoittautui haasteelliseksi jo pelkästään kustannusten takia.

Tutkimalla automaattisia litterointiohjelmia testiryhmän- tai ryhmien avulla, voitaisiin automaattisista litterointiohjelmissa ja niiden käyttömahdollisuuksista saada yksityiskohtaisempaa tietoa, minkä takia tutkimusasetelma nähtiin hyödyllisenä jatkotutkimusaiheena. Testiryhmien avulla myös automaattisten litterointiohjelmien mahdollisia heikkouksia ja haasteita pystyttäisiin selvittämään tarkemmin.

Toinen mahdollinen jatkotutkimusaihe on tätä tutkimusta vastaavan tutkimuksen tekeminen esimerkiksi kahden vuoden kuluttua, jolloin pystyttäisiin selvittämään, onko automaattisten litterointiohjelmien käyttö uutistoimituksissa yleistynyt ja laajentunut. Tutkimus voisi olla myös mielenkiintoista toteuttaa suuremmassa mittakaavassa eli esimerkiksi laajentamalla otantaa merkittävästi. Aineisto voitaisiin myös kerätä kyselyiden ohella teemahaastatteluilla, jolloin aineistossa oletettavasti päästäisiin kiinni yksityiskohtaisempaan tietoon siitä, kuinka automaattisia litterointiohjelmia käytetään ja mitkä ohjelmien vahvuudet ja heikkoudet ovat.

Kolmas automaattisten litterointiohjelmien käyttöön liittyvä tutkimusaihe voisi olla tarkempi katsaus siihen, kuinka litterointiohjelmia käytetään niissä medioissa, joissa ohjelmat ovat olleet jo jonkin aikaa käytössä. Tässä tutkielmassa käyttötarkoituksia pystyttiin selvittämään vain pintapuolisesti. Esimerkiksi haastatteleamalla automaattisia litterointiohjelmia käyttäviä toimittajia tai seuraamalla heidän työskentelyään uutistoimituksessa saataisiin varmasti paljon tarkempaa tietoa siitä, kuinka litterointiohjelmia hyödynnetään käytännössä.

Kiinnostavaa olisi myös selvittää, kuinka paljon automaattisten litterointiohjelmien käyttö nopeuttaa toimittajien työskentelyä. Tätä olisi mahdollista tutkia sekä testiryhmän- tai ryhmien avulla että tiedustelemalla asiaa, niiltä medioilta, jotka ovat jo käyttäneet automaattisia litterointiohjelmia jonkin aikaa.

Haastateltavan oikeuksien mahdollisia vaikutuksia litterointiprosessiin voitaisiin tutkia tarkemmin ottamalla myöhemmin yhteyttä osaan tässä tutkielmassa mukana olleista medioista. Kaksi medioista oli sitä mieltä, että oikeudet voisivat asettaa reunaehdoja automaattiselle litteroinnille. Mielenkiintoista olisi selvittää, miten nämä kaksi mediaa näkevät asian sen jälkeen, kun ohjelmia on mahdollisesti otettu käyttöön. Mukaan tutkimukseen voisi ottaa myös ne mediat, jotka eivät tässä tutkielmassa voineet vielä vastata kysymykseen mahdollisista vaikutuksista, koska niitä ei ollut vielä pohdittu.

LÄHTEET

- ABC News. (5.9.2020). Australia's national news agency to survive with new owners. Haettu 9.11.2020 osoitteesta <https://abcnews.go.com/International/wireStory/australias-national-news-agency-survive-owners-71084980>
- Allmänhetens Pressombudsman. (2019). Årsberättelser 2018. Haettu 9.11.2020 osoitteesta <https://medieombudsmannen.se/wp-content/uploads/2019/01/po-pon-2018.pdf>
- Al-Aynati, M. & Chorneyko, K. (2003). Comparison of Voice-Automated Transcription and Human Transcription in General Pathology Reports. Archives of Pathology & Laboratory Medicine: Northfield Vol 127, Iss. 6 (Jun 2003): 721-5. Haettu 20.3.2020 osoitteesta <https://search-proquest-com.libproxy.helsinki.fi/docview/211935584/fulltextPDF/699A1298D4B94589PQ/1?accountid=11365>
- AP. (2019). Stylebook. Haettu 7.5.2019 osoitteesta https://www.apstylebook.com/ap_stylebook
- BBC. (2019). The BBC's Editorial Standards. Haettu 7.5.2019 osoitteesta <http://downloads.bbc.co.uk/guidelines/editorialguidelines/pdfs/bbc-editorial-guidelines-whole-document.pdf>
- BBC. (2017). Treating interviewees fairly. Haettu 7.5.2019 osoitteesta <https://www.bbc.co.uk/academy/en/articles/art20130702112133425>
- Carlson, M. (2015). The Robotic Reporter. Digital Journalism, 3:3, 416-431. Haettu 9.11.2020 osoitteesta <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21670811.2014.976412>
- Clerwall, C. (2015). Enter the Robot Journalist. Journalism Practice, 8:5, 519-531. Haettu 9.11.2020 osoitteesta <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17512786.2014.883116>
- Coddington, M. (2014). Clarifying Journalism's Quantitative Turn. Digital Journalism, 3:3, 331-348. Haettu 6.12.2020 osoitteesta <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21670811.2014.976400>
- Deak, A. (13.1. 2017). Hybrid Journalism. MIT Open Documentary Lab. Haettu 10.12.2020 osoitteesta <https://docubase.mit.edu/playlist/hybrid-journalism/>
- Diakopoulos, N. (2015). Algorithmic Accountability. Digital Journalism, 3:3, 398-415. Haettu 9.12.2020 osoitteesta <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21670811.2014.976411>
- Diakopoulos, N. (2019). Automating the news: how algorithms are rewriting the media. Cambridge, Massachusetts & Lontoo, Englanti: Harvard University

- Press. Haettu 6.12.2020 osoitteesta <https://ebookcentral-proquest-com.libproxy.helsinki.fi/lib/helsinki-ebooks/reader.action?docID=5761259>
- DPA. (2020). About us. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <https://www.dpa.com/en/company/#company>
- Elisa. (9.6.2020). Elisan kehittämä suomen kielen puheentunnistus parantaa asiakaspalvelua. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <https://elisa.fi/yhtiotieto/ uutishuone/tiedotteet/elisan-kehitt%C3%A4m%C3%A4-suomen-kielen-puheentunnistus-parantaa-asiakaspalvelua/19449735851998>
- Fanta, A. (2017). Putting Europe's Robots on the Map: Automated journalism in news agencies. Reuters Institute Fellowship Paper University of Oxford. Haettu 7.5.2019 osoitteesta <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-09/Fanta,%20Putting%20Europe's%20Robots%20on%20the%20Map.pdf>
- Finlex. (2013). Laki sananvapauden käytöstä joukkoviestinnässä. Haettu 9.11.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030460>
- Graefe, A. (2016). Guide to Automated Journalism. Tow Center for Digital Journalism. Haettu 7.5.2019 osoitteesta <https://towcenter.columbia.edu/content/andreas-graefe>
- Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. (2004). Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.
- Huovila, T. (2005). Toimittaja - tiedon etsijä ja vaikuttaja. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- HUS. (10.11.2020). Ajankohtaista: HUSin tekstinkäsittelypalvelua koskevat yt-neuvottelut ovat päättyneet. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <https://www.hus.fi/ajankohtaista/husin-tekstinkasittelypalvelua-koskevat-yt-neuvottelut-ovat-paattyneet>
- HUS. (23.10.2020). Ajankohtaista: Puheentunnistuksen käyttö laajenee HUSissa. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <https://www.hus.fi/ajankohtaista/puheentunnistuksen-kaytto-laajenee-husissa>
- Jaakkola, M. (2013.) Hyvä journalismi: Käytännön opas kirjoittajille. Vantaa: Kansanvalistusseura.
- JSN. (26.9.2019). Eero Hyvönen Julkisen sanan neuvoston puheenjohtajaksi. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <https://www.jsn.fi/uutiset/eero-hyvonen-julkisen-sananeuvoston-puheenjohtajaksi/>
- JSN. (2.11.2015). Elina Grundström Julkisen sanan neuvoston puheenjohtajaksi. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <http://www.jsn.fi/uutiset/elina-grundstrom-julkisen-sananeuvoston-puheenjohtajaksi/>

- JSN. (2013). Journalistin ohjeet ja liite. Haettu 10.11.2020 osoitteesta https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/)
- JSN. (19.5.2015). JSN saa kokoaikaisen puheenjohtajan. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <http://www.jsn.fi/uutiset/jsn-saa-kokoaikaisen-puheenjohtajan/>
- JSN. (2019). Julkisen sanan neuvosto. Haettu 25.2.2019 osoitteesta <https://www.jsn.fi/jsn/jsn/>
- JSN. (21.1.2019). Kanteluiden ja langettavien määrä laski 2018. Haettu 20.3.2019 osoitteesta <https://www.jsn.fi/uutiset/kanteluiden-ja-langettavien-maara-laski-2018/>
- JSN. (3.2.2020). Kanteluiden ja langettavien määrä laski vuonna 2019. Haettu 14.7.2020 osoitteesta <http://www.jsn.fi/uutiset/kanteluiden-ja-langettavien-maara-laski-vuonna-2019/>
- JSN. (30.10.2019). Lausuma uutisautomaatiikan ja personoinnin merkitsemisestä 2019. Haettu 15.11.2020 osoitteesta <http://www.jsn.fi/lausumat/lausuma-uutisautomaatiikan-ja-personoinnin-merkitsemisesta-2019/>
- Jyväskylän yliopisto: Menetelmäpolkuja humanisteille, aineiston analyysimenetelmät, luokittelu (2015). Haettu 13.11.2019 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/luokittelu>
- Korpisaari, P. (2016). Johdatus viestintäoikeuteen. Helsinki: Unigrafia Oy.
- Kurimo, M. (2016). Puheentunnistuksen toimintaperiaatteet ja hyödyntämismahdollisuudet tekstityksessä ja kirjoitustulkauksessa. Teoksessa Tiittula & P. Nuolijörvi (toim.), Puheesta tekstiksi: Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja (s. 87-103). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kuutti, H. (2006). Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Lindén, C-G. (2016). Decades of Automation in the Newsroom, Digital Journalism, 5:2, 123-140. Haettu 6.12.2020 osoitteesta <https://www.tandfonline.com.libproxy.helsinki.fi/doi/pdf/10.1080/21670811.2016.1160791?needAccess=true>
- Lindén, C-G., Tuulonen, H., Bäck, A., Diakopoulos, N., Granroth-Wilding, M., Haapanen, L., Leppänen, L., Melin, M., Moring, T., Munezoro, M., Sirén-Heikel, S., Södergård, C. & Toivonen, H. (2019). News Automation: The reward, risk and realities of "machine journalism". WAN-IFRA report. Haettu 6.12.2020 osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305568/WAN_IFRA_News_Automation_FINAL.pdf?sequence=1
- Lääkärilehti. (30.11.2005). Puheentunnistus yleistyy vihdoinkin. Haettu 10.11.2020 osoitteesta

- <https://www.laakarilehti.fi/ajassa/ajankohtaista/puheentunnistus-yleistyy-vihdoin-1/>
- Melin, M., Bäck, A., Södergård, C., Munezero, M. D., Leppänen, L. J., Toivonen, H. (2018). No Landslide for the Human Journalist – An Empirical Study of Computer-Generated Election News in Finland. Haettu 6.12.2020 osoitteesta <https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=8424161>
- MINDS. (2020). Global news agency network. Haettu 19.10.2020 osoitteesta <https://minds-international.com/about/>
- MINDS (2020). Members. Haettu 9.11.2020 osoitteesta <https://minds-international.com/members/>
- Mäntylä, J. (2008). Journalistiikan etiikka. Helsinki: Gaudeamus.
- Nylund, M. (2009). Lohkaisujen politiikkaa: Haastattelusta televisiouutiseen. Teoksessa E. Välvirronen (toim.) Journalismi murroksessa (s. 248-261). Helsinki: Gaudeamus.
- Owen, L. (14.3.2019). NiemanLab, Nieman Foundation, University of Harvard. Haettu 16.10.2019 osoitteesta <https://www.niemanlab.org/2019/03/heres-how-publishers-around-the-world-are-using-automated-news/>
- Paikkala, M. (2016). Uutisrobotiikka tulee - miten käy toimittajan? STT. Haettu 20.3.2019 osoitteesta <https://stt.fi/uutisrobotiikka/>
- PA Media (2020). Haettu 09.11.2020 osoitteesta <https://pa.media/>
- PAP. (2020). About us. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <https://www.pap.pl/en/about-us>
- Passarelli, P. (2016). An open source tool for enabling faster, easier editing of video interviews. Vox Media Production. Haettu 9.12.2020 osoitteesta <https://product.voxmedia.com/2016/11/22/13669486/faster-video-editing>
- Pietilä, V. (1976). Sisällön erittely. Helsinki: Gaudeamus.
- Rantanen, T. (1987). "STT:n uutisia" sadan vuoren varrelta. Espoo: Amer-yhtymä Oy Weilin+Göös kirjapaino.
- Reuters. (2020). About us. Haettu 09.11.2020 osoitteesta <https://www.reutersagency.com/en/about/about-us/>
- Ruan, S., Wobbrock, J., Liou, K., Ng, K. & Landay, J. (2017). Comparing Speech and Keyboard Text Entry for Short Messages in Two Languages on Touchscreen Phones. Proceedings of the ACM on Interactive, Mobile, Wearable and Ubiquitous Technologies, Vol. 1, Article 159. Haettu 8.12.2020 osoitteesta <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3161187>
- Ruotsalainen, J., Hujanen, J. & Villi, M. (2019). A future of journalism beyond the objectivity-dialogue divine?: Hybridity in the news of entrepreneurial journalists. Haettu 10.12.2020 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/66205/A%2520future%2520of>

[%2520journalism%2520beyond%2520the%2520objectivitydialogue%2520divide.pdf?sequence=2&isAllowed=y](#)

- STT. (2019). Toimittajan etiikka ja juridiikka. Haettu 20.3.2019 osoitteesta <https://stt.fi/tyylikirja/toimittajan-etiikka-ja-juridiikka/>
- Tieteen termipankki (2016). Kielitiede:litterointi. Haettu 18.1.2019 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:litterointi>
- Tieteen termipankki (2017). Kielitiede:transkriptio. Haettu 18.1.2019 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:transkriptio>
- Tiittula, L. & Nuolijärvi P. (2016). Puheesta tekstiksi: Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Tiittula, L. & Voutilainen E. (2016). Puhe, kirjoitus ja puheen muuttaminen kirjoitukseksi. Teoksessa L. Tiittula, P. Nuolijärvi (toim.), Puheesta tekstiksi: Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja (s. 29-62). Turenki: Hansaprint Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uimonen R. (2009). Median mahti. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Valli R. (2018). Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittaville tutkijoille (s. 92-116). Keuruu: PS-Kustannus.
- Valli R. & Perkkilä P. (2018). Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa R. Valli (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittaville tutkijoille (s. 117-128). Keuruu: PS-Kustannus.
- Vastamäki J. & Valli R. (2018). Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta kyselylomaketutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittaville tutkijoille (s. 129-141). Keuruu: PS-Kustannus.
- Vehkalahti, Kimmo (2014). Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura.
- Väliverronen, E. (2019). Journalismin muutoksia jäljittämässä. Teoksessa E. Väliverronen (toim.), Journalismi murroksessa (s. 7-12). Helsinki: Gaudeamus.
- Yle. (12.1.2016). Aarnio-syyttäjän yllätysratkaisu: Toimittajan lähdesuojaa ei lähdetäkään murtamaan. Haettu 13.12.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-8586917>

LIITTEET

LIITE 1 LUOKITTELUVAIHEET

LUOKITTELUVAIHE 1: UUTISTOIMISTOT JA SUOMALAISET MEDIAT (ERIKSEEN)

Luokka 1: Käyttää automaattisia litterointiohjelmiä

Luokka 2: Suunnittelee automaattisten litterointiohjelmien käyttöönottoa

Luokka 3: Pohdittu, että automaattisia litterointiohjelmiä voitaisiin ottaa käyttöön

Luokka 4: Automaattisten litterointiohjelmien käyttöönottoa ei ole edes pohdittu

LUOKITTELUVAIHE 2: UUTISTOIMISTOT JA SUOMALAISET MEDIAT (ERIKSEEN)

Kaikissa mukaan 1. vaiheen 1. ja 2. luokan mediat, osassa mukana myös 3. ja 4. luokan mediat

Luokka 1: Miksi ohjelmia on otettu käyttöön tai aiotaan ottaa käyttöön

Luokka 2: Esimerkkutilanne, jossa ohjelmia käytetään tai aiotaan käyttää

Luokka 3: Mitä ohjelmien tuottamille teksteille tehdään tai aiotaan tehdä, esimerkiksi arkistoidaanko

Luokka 4: Mitä hyötyjä ohjelmista saatu tai uskotaan saatavan

Luokka 5: Medioiden muut huomiot

LUOKITTELUVAIHE 3: UUTISTOIMISTOT, 2. VAIHEEN LUOKKA 1

Sisältöluokka 1: Mediaseuranta

Sisältöluokka 2: Tulevaisuuden suunnitelmat

Sisältöluokka 3: Tehokkuus

Sisältöluokka 4: Muut

LUOKITTELUVAIHE 4: UUTISTOIMISTOT, 2. VAIHEEN LUOKKA 2

Sisältöluokka 1: Toimituksellinen työ

Sisältöluokka 2: Seuranta

Sisältöluokka 3: Muut

LUOKITTELUVAIHE 5: UUTISTOIMISTOT, 2. VAIHEEN LUOKKA 3

Sisältöluokka 1: Myös asiakkaiden käytössä oleva arkisto

Sisältöluokka 2: Uutistoimiston oma sisäinen arkisto

Sisältöluokka 3: Ei arkistoida ollenkaan

Sisältöluokka 4: Muut

LUOKITTELUVAIHE 6: UUTISTOIMISTOT, 2. VAIHEEN LUOKKA 4

Sisältöluokka 1: Tehokkaampi työskentely

Sisältöluokka 2: Työvoiman vapauttaminen muihin tehtäviin

Sisältöluokka 3: Muut

LUOKITTELUVAIHE 7: UUTISTOIMISTOT, 2. VAIHEEN LUOKKA 5

Sisältöluokka 1: Tulevaisuus

Sisältöluokka 2: Epäluotettavuus

Sisältöluokka 3: Muut

LUOKITTELUVAIHE 8: SUOMALAISET MEDIAT, 2. VAIHEEN LUOKKA 1

Sisältöluokka 1: Tehokkuus

Sisältöluokka 2: Muut

LUOKITTELUVAIHE 9: SUOMALAISET MEDIAT, 2. VAIHEEN LUOKKA 2

Sisältöluokka 1: Haastattelun purkaminen

Sisältöluokka 2: Muut

LUOKITTELUVAIHE 10: SUOMALAISET MEDIAT, 2. VAIHEEN LUOKKA 3

Sisältöluokka 1: Kaikki arkistoidaan

Sisältöluokka 2: Mitään ei arkistoida

Sisältöluokka 3: Muut

LUOKITTELUVAIHE 11: SUOMALAISET MEDIAT, 2. VAIHEEN LUOKKA 4

Sisältöluokka 1: Ajansäästö

Sisältöluokka 2: Muut

LUOKITTELUVAIHE 12: SUOMALAISET MEDIAT, 2. VAIHEEN LUOKKA 5

Sisältöluokka 1: Tulevaisuus

Sisältöluokka 2: Epäluotettavuus

Sisältöluokka 3: Muut

LIITE 2 KYSELYLOMAKE

Haastattelunauhojen automaattinen litterointi toimituksissa

Tämä kysely on osa Jyväskylän yliopistoon tehtävää pro gradu -tutkielmaa, jonka tarkoituksena on kartoittaa, kuinka laajalti uutistoimituksissa on siirrytty käyttämään audiota ja videota automaattisesti litteroivia ohjelmia. Lisäksi tutkielman tarkoituksena on selvittää, onko toimituksessa arvioitu sitä, voivatko haastateltavan ja haastattelijan oikeudet jollain tavoin vaikuttaa tähän prosessiin. Tutkielman toimeksiantaja on Suomen Tietotoimisto STT.

Jos et ole oikea henkilö yrityksessäsi vastaamaan kyselyyn, voisitko välittää sen eteenpäin oikealle henkilölle? Kiitos!

Alla olevista perustiedoista tutkimuksessa käytetään ainoastaan median nimeä.

Vastajan nimi, titteli ja yhteystiedot kysytään vain mahdollista yhteydenottoa varten, ja nämä tiedot ovat vain tutkimuksen tekijän nähtävissä.

Kyselyiden vastaukset tuhoataan tutkielman valmistumisen jälkeen.

1. Perustiedot

Media	<input type="text"/>
Vastajan nimi	<input type="text"/>
Vastajan titteli	<input type="text"/>
Sähköposti	<input type="text"/>
Puhelinnumero	<input type="text"/>

2. Onko toimituksessanne otettu käyttöön haastattelunauhoja (audio ja / tai video) automaattisesti litteroivia ohjelmia?

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

3. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

<input type="text"/>
<input type="text"/>
<input type="text"/>

4. Onko suunnitelmissa, että toimituksessanne otettaisiin käyttöön haastattelunauhoja (audio ja / tai video) automaattisesti litteroivia ohjelmia?

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

5. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

6. Oletteko pohtineet, että voisitte joskus mahdollisesti ottaa toimituksessanne käyttöön haastattelunauhoja (audio ja / tai video) automaattisesti litteroivia ohjelmia?

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

7. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

8. Mitä hyötyä uskotte, että ohjelmasta/ohjelmista voisi olla toimituksellenne? (Ohje: Jos ette voi tai halua vastata tähän tai johonkin muista avoimista kysymyksistä, voisitteko kertoa vastauskentässä syyn siihen?)

9. Voisivatko JSN:n määrittelemät haastateltavan ja haastattelijan oikeudet mielestänne jollain tavalla vaikuttaa siihen, kuinka haastattelunauhoja automaattisesti purettaisiin toimituksessanne? Voisiko niillä siis olla vaikutusta käytännön toteutukseen?

JSN:n määrittelemät haastateltavan ja haastattelijan oikeudet:

- Haastateltavalla on oikeus saada ennakolta tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hänelle on myös kerrottava, jos haastattelua voidaan käyttää useissa eri välineissä. Haastateltavalle pitää aina kertoa, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-aineistoksi.

- Haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua, jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa. Tarkastamisoikeus koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.

- Haastateltavan kieltoon julkaista lausumansa tulee suostua vain, jos olosuhteet ovat haastattelun antamisen jälkeen muuttuneet niin olennaisesti, että julkaiseminen olisi selvästi kohtuutonta.

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

10. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

11. Mikä/mitkä oikeudet?

12. Mikä niiden vaikutus olisi käytännön toteutukseen?

13. Onko toimituksessanne omia talon sisäisiä ohjeita tai toimintatapoja, jotka voisivat vaikuttaa käytännön toteutukseen haastattelunauhoja purkaessa?

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

14. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

15. Mitä nämä ohjeet tai toimintavat ovat?

16. Mikä niiden vaikutus olisi käytännön toteutukseen?

--

17. Minkä ohjelman tai ohjelmia aiotte ottaa käyttöönne? (Ohje: Jos ette voi tai halua vastata tähän tai johonkin muista avoimista kysymyksistä, voisitteko kertoa vastauskentässä syyn siihen?)

18. Milloin aiotte ottaa ohjelman/ohjelmia käyttöön?

19. Miksi päädyitte ottamaan ohjelman/ohjelmia käyttöön?

20. Mitä hyötyä uskotte ohjelmasta/ohjelmista olevan?

21. Voisitko kertoa esimerkin tilanteesta, jossa uskotte käyttävänne ohjelmaa/ohjelmia?

22. Mitä aiotte tehdä ohjelman/ohjelmien tuottamille litteroiduille teksteille? Aiotteko esimerkiksi arkistoida ne?

23. Voivatko JSN:n määrittelemät haastateltavan ja haastattelijan oikeudet mielestänne jollain tavalla vaikuttaa siihen, kuinka haastattelunauhoja automaattisesti purettaisiin toimituksessanne? Voisiko niillä siis olla vaikutusta käytännön toteutukseen?

JSN:n määrittelemät haastateltavan ja haastattelijan oikeudet:

- Haastateltavalla on oikeus saada ennakolta tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hänelle on myös kerrottava, jos haastattelua voidaan käyttää useissa eri välineissä. Haastateltavalle pitää aina kertoa, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-aineistoksi.

- Haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua, jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa. Tarkastamisoikeus koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.

- Haastateltavan kieltoon julkaista lausumansa tulee suostua vain, jos olosuhteet ovat haastattelun antamisen jälkeen muuttuneet niin olennaisesti, että julkaiseminen olisi selvästi kohtuutonta.

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

24. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

25. Mikä/mitkä oikeudet?

26. Mikä niiden vaikutus olisi käytännön toteutukseen?

27. Onko toimituksessanne omia talon sisäisiä ohjeita tai toimintatapoja, jotka voisivat vaikuttaa käytännön toteutukseen haastattelunauhoja purkaessa?

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

28. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

29. Mitä nämä ohjeet tai toimintavat ovat?

30. Mikä niiden vaikutus olisi käytännön toteutukseen?

31. Minkä ohjelman tai ohjelmia otitte käyttöönnne? (Ohje: Jos ette voi tai halua vastata tähän tai johonkin muista avoimista kysymyksistä, voisitteko kertoa vastauskentässä syyn siihen?)

32. Milloin otitte ohjelman/ohjelmia käyttöön?

33. Miksi päätitte ottaa ohjelman/ohjelmia käyttöön?

34. Voisitteko kertoa esimerkin tilanteesta, jossa ohjelmaa/ohjelmia on käytetty?

35. Mitä teette ohjelman/ohjelmien tuottamille litteroiduille teksteille? Esimerkiksi arkistoitteko ne?

36. Oletteko kokeneet, että ohjelmasta/ohjelmista on ollut hyötyä?

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

37. Miksi ohjelmasta/ohjelmista ei ole ollut hyötyä?

38. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

--

39. Hyötyä millä tavoin?

40. Ovatko JSN:n määrittelemät haastateltavan ja haastattelijan oikeudet jollain tavalla vaikuttaneet siihen, kuinka puratte toimituksessanne haastattelunauhoja automaattisesti? Onko niillä siis ollut vaikutusta käytännön toteutukseen?

JSN:n määrittelemät haastateltavan ja haastattelijan oikeudet:

- Haastateltavalla on oikeus saada ennakolta tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hänelle on myös kerrottava, jos haastattelua voidaan käyttää useissa eri välineissä. Haastateltavalle pitää aina kertoa, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-ainelstoksi.

- Haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua, jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa. Tarkastamisoikeus koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.

- Haastateltavan kieltöön julkaista lausumansa tulee suostua vain, jos olosuhteet ovat haastattelun antamisen jälkeen muuttuneet niin olennaisesti, että julkaiseminen olisi selvästi kohtuutonta.

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

41. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

42. Mikä/mitkä oikeudet?

43. Miten ne ovat vaikuttaneet käytännön toteutukseen?

44. Onko toimituksessanne omia talon sisäisiä ohjeita tai toimintatapoja, jotka ovat vaikuttaneet käytännön toteutukseen haastattelunauhoja automaattisesti purkaessa?

- Kyllä
- Ei
- En voi tai halua vastata tähän kysymykseen

45. Kertoisitteko, miksi ette halunneet tai voineet vastata kysymykseen?

46. Mitä nämä ohjeet tai toimintatavat ovat?

47. Miten ne ovat vaikuttaneet käytännön toteutukseen?

48. Tuleeko mieleen vielä jotain muuta, mitä haluaisitte lisätä?

49. Tuleeko mieleen vielä jotain muuta, mitä haluaisitte lisätä?

LIITE 3 KYSELYLOMAKE (MINDS)

Automated transcription of audio and video in newsrooms

This survey is part of the master's thesis study by a student of the University of Jyväskylä in Finland. The idea of the study is to find out how common it is for the media outlets to use programs that automatically transcribe video and audio. In addition the goal is to find out if the media outlets have considered if the rights of the interviewee could in any way affect to the process of automatically transcribing video or audio.

The initiator and sponsor of the thesis study is Finnish News Agency (STT).

The only basic information that will be mentioned in the study is the name of the media.

The name, title and contact information of the answerer will be only seen by the author of the study. This information is collected only so that the answerer can be contacted if needed.

All the answers to the survey will be destroyed when the study is completed. The MINDS members who participate to the study will get a summary of this survey's results in English.

If you're not the right person to answer this survey, would you be so kind to forward it to the right person?

Thank you!

The survey can be answered until December 20.

If you have any questions you can reach the author of the study via email: minna.mk.pulli@student.jyu.fi

1. Basic Information

Media	<input type="text"/>
Name of the answerer	<input type="text"/>
Phone of the answerer	<input type="text"/>
Email of the answerer	<input type="text"/>
Title of the answerer	<input type="text"/>

2. Do you use any program/programs to automatically transcribe audio or video in your newsroom?

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

3. Could you please explain why you can't or don't want to answer the question?

4. Do you have any plans to start using any program/programs to automatically transcribe audio or video?

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

5. Could you please explain why you can't or don't want to answer the question?

6. Has there been any talk in your company about the possibility of using any program/programs that automatically transcribe video and/or audio?

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

7. Could you please explain why you can't or don't want to answer the question?

8. What kind of benefits do you think the program/programs could provide? *(Instruction: If you can't or you don't want to answer this open question or any other open question later on in the survey, could you please tell the reason for that in the answer field?)*

9. Which program or programs are you going to use? *(Instruction: If you can't or you don't want to answer this open question or any other open question later on in the survey, could you please tell the reason for that in the answer field?)*

10. When are you planning on starting to use the program/programs?

11. For what reason did you decide on starting to use the program/programs ?

12. What kind of benefits do you expect the program/programs to provide?

13. Could you please describe an example of a situation where you would probably use the program/programs?

14. What are you going to do with the texts that the program/programs produce? For example are you going to archive them?

15. Which program or programs do you use? (*Instruction: if you can't or you don't want to*

answer this open question or any other open question later on in the survey, could you please tell the reason for that in the answer field?)

16. For how long have you been using the program/programs?

17. For what reason did you start using the program/programs?

18. Could you please describe an example of a situation where you used the program/programs?

19. What do you do with the texts that the program/programs produce? For example do you archive them?

20. Has it been beneficial to use the program/programs?

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

21. Why can't you or don't you want to answer the question?

22. Why not?

23. Beneficial in what way?

24. Do you have any laws or guidelines (national or your company's own) that determine the rights of the interviewee and interviewer?

For example in Finland the Council of Mass Media has guidelines for the journalists stipulating the following rights of the interviewee and interviewer:

- Interviewees have the right to know in advance the context in which their statements will be used. They must also be told if the interview will be used in multiple mediums. The interviewee must always be told whether the conversation is intended for publication or will be used exclusively as background material.

- It is worthwhile consenting to interviewee's requests to read their statements prior to publication, if the editorial deadline permits. This right only concerns the personal statements of the interviewee, and the final journalistic decision cannot be surrendered to any party outside the editorial office.

- The interviewee's refusal to allow the publishing of his/her statement must be complied with only if the circumstances following the interview have changed so significantly that the publication of the interview could be viewed as unjust.

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

25. Do you have any laws or guidelines (national or your company's own) that determine the rights of the interviewee and interviewer?

For example in Finland the Council of Mass Media has guidelines for the journalists stipulating the following rights of the interviewee and interviewer:

- Interviewees have the right to know in advance the context in which their statements will be used. They must also be told if the interview will be used in multiple mediums. The interviewee must always be told whether the conversation is intended for publication or will be used exclusively as background material.

- It is worthwhile consenting to interviewee's requests to read their statements prior to publication, if the editorial deadline permits. This right only concerns the personal statements of the interviewee, and the final journalistic decision cannot be surrendered to any party outside the editorial office.

- The interviewee's refusal to allow the publishing of his/her statement must be complied with only if the circumstances following the interview have changed so significantly that the publication of the interview could be viewed as unjust.

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

26. Do you have any laws or guidelines (national or your company's own) that determine the rights of the interviewee?

For example in Finland the Council of Mass Media have guidelines for journalists which say that the rights of the interviewee are the following:

- Interviewees have the right to know in advance the context in which their statements will be used. They must also be told if the interview will be used in multiple mediums. The interviewee must always be told whether the conversation is intended for publication or will be used exclusively as background material.

- It is worthwhile consenting to interviewee's requests to read their statements prior to publication, if the editorial deadline permits. This right only concerns the personal statements of the interviewee, and the final journalistic decision cannot be surrendered to any party outside the editorial office.

- The interviewee's refusal to allow the publishing of his/her statement must be complied with only if the circumstances following the interview have changed so significantly that the publication of the interview could be viewed as unjust.

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

27. Could you please explain why you can't or don't want to answer the question?

28. Could you please explain why you can't or don't want to answer the question?

29. Why can't you or don't you want to answer the question?

30. What are these rights? Please also specify whether they are laws, national guidelines or your company's own guidelines

31. Do you think these rights could affect the process of automatically transcribing the audio or video in any way?

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

32. Could you please explain why you can't or don't want to answer the question?

33. Which rights?

34. In what way could they affect to the process?

35. What are these rights? Please also specify whether they are laws, national guidelines or your company's own guidelines

36. What are these rights? Please also specify whether they are laws, national guidelines or your company's own guidelines

37. Have these rights affected the process of automatically transcribing audio or video in any way?

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

38. Could you please explain why you can't or don't want to answer the question?

39. Which rights?

40. In what way have they affected to the process?

41. Do you think these rights could affect the process of automatically transcribing the audio or video in any way?

- Yes
- No
- I can't or don't want to answer this question

42. Could you please explain why you can't or don't want to answer the question?

43. Which rights?

--

44. In what way could they affect to the process?

45. Is there something you would like to add?
